

III. STRATEGIA DE DEZVOLTARE

VIZIUNEA STRATEGICĂ A PND 2007-2013

O Românie competitivă, dinamică și prosperă

OBIECTIVUL GLOBAL

Având în vedere nivelul actual de dezvoltare al țării noastre față de Uniunea Europeană (31,1% din media UE-25 în anul 2004 în ceea ce privește PIB / locuitor¹⁰⁰) și rolul PND de instrument de accelerare a procesului de convergență economică și socială, Obiectivul Global vizează:

Reducerea cât mai rapidă a disparităților de dezvoltare socio-economică între România și Statele Membre ale Uniunii Europene

ȚINTA

Atingerea unui nivel al PIB / locuitor de 41% din media UE în anul 2013.

DEFINIREA VIZIUNII STRATEGICE

România se află în fața celei mai importante oportunități de dezvoltare, în contextul apropierei aderării la Uniunea Europeană și al integrării crescânde într-o economie tot mai globalizată. Viitorul României este acela al unei economii dinamice, competitive și inovative, funcționând în structurile economice, sociale și politice ale Uniunii Europene și ale economiei globale.

Integrarea crescândă în fluxurile economice mondiale reprezintă un proces dinamic, atât pentru România cât și pentru economia globală, aflată la rândul său într-un proces de continuă schimbare. La nivel global se manifestă o sofisticare a gusturilor consumatorilor și o cerere în creștere pentru inovație, calitate și produse și servicii individualizate. Acestea sunt accentuate de schimbările tehnologice rapide care afectează atât producătorii, cât și consumatorii. Există o mobilitate crescândă a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor. Mai mult, se nasc în permanență noi piețe și noi competitori.

România trebuie să fie pregătită să valorifice avantajele potențiale asociate acestor schimbări. Există provocări importante în adaptarea sistemelor economice, sociale și instituționale, pentru a maximiza beneficiile acestor procese și a gestiona schimbările și impactul inevitabil asupra populației. Prin urmare, toate aspectele societății trebuie orientate către o creștere economică sustenabilă.

În contextul unei economii globale, strategia de dezvoltare a României trebuie să pună accentul pe factorii catalizatori ai schimbării economice și sociale, în vederea promovării creșterii economice; în același timp, strategia trebuie să fie îndeajuns de flexibilă pentru a se putea adapta șocurilor și proceselor de schimbare.

Creșterea economică reprezintă cheia succesului transformării României, aducând: un nivel de trai superior; investiții în sectorul productiv; infrastructură și servicii publice de calitate (inclusiv pentru

¹⁰⁰ Exprimat la standardul puterii de cumpărare.

creșterea coeziunii și incluziunii); investiții pentru creșterea gradului de ocupare și a oportunităților capitalului uman.

În contextul unei economii globale din ce în ce mai integrate, creșterea va rezulta din:

- **O productivitate mai mare**, prin îmbunătățirea eficienței muncii, a managementului și a utilizării capitalului în producție;
- Îmbunătățirea cunoștințelor de piață, strategii de succes pentru penetrarea pe piață și produse și servicii cu o valoare adăugată mai mare, printr-o **bază antreprenorială dinamică**;
- Valorificarea efectivă a rezultatelor cercetării în procesul de **inovare**;
- Investiții în infrastructură în vederea îmbunătățirii **accesibilității** și a condițiilor de viață;
- **Administrare / guvernanta eficientă**, atât în domeniul public cât și în cel privat, pentru asigurarea unui mediu favorabil investițiilor și pentru o mai bună utilizare a resurselor publice, inclusiv a Fondurilor Structurale și de Coeziune;
- Asumarea principiilor **dezvoltării durabile** pentru asigurarea unei administrări eficiente a resurselor, managementul mediului înconjurător, includerea tuturor grupurilor în dezvoltarea societății, precum și o dezvoltare spațială echilibrată și complementară.

Creșterea productivității

România își propune să devină o economie generatoare de valoare adăugată ridicată care să aducă beneficii substanțiale investitorilor și angajaților. Motorul acestei evoluții îl reprezintă creșterea productivității prin investiții în capitalul productiv, în echipamente și tehnologie, precum și în capitalul uman.

Automatizarea industriei, mecanizarea agriculturii, optimizarea unităților de producție, re tehnologizarea și modernizarea echipamentelor, asimilarea tehnologiilor informației și utilizarea unor tehnici moderne de management al afacerilor vor sprijini și facilita creșterea productivității economice și vor duce la obținerea unor randamente mai bune în sectorul agricol.

În același scop, se recunoaște contribuția ISD la transformarea economică, cu efecte imediate asupra productivității și orientării managerilor și angajaților spre satisfacerea nevoilor pieței; România va avea de câștigat dintr-o abordare pro-activă privind absorbția ISD. Aceasta nu trebuie să consolideze, însă, în mod nejustificat, poziția României ca țară producătoare de bunuri și servicii cu o valoare adăugată redusă sau să susțină sectoare aflate în declin pe plan mondial.

De asemenea, o mai mare eficiență în ceea ce privește consumul de energie va susține creșterea productivității în România. Acestui domeniu i se va acorda o importanță deosebită în activitățile de cercetare și inovare, în conformitate cu necesitățile operaționale ale companiilor.

Investițiile în capitalul uman vor completa și vor conferi sustenabilitate pe termen lung creșterii productivității. O forță de muncă înalt calificată, cu un nivel de educație ridicat, având capacitatea de a se adapta noilor tehnologii și nevoilor în schimbare ale piețelor, este esențială pentru o economie dinamică și competitivă.

România va promova politici de piață active pentru creșterea adaptabilității și flexibilității forței sale de muncă și va investi în servicii pentru dezvoltarea capacității productive a acesteia. Se urmărește astfel obținerea unei rate de participare cât mai ridicate pe piața muncii, ca fundament al unei economii competitive.

În acest context, vor fi susținute formarea inițială, pregătirea profesională și recalificarea, dezvoltarea abilităților de management și accesul la consiliere profesională, precum și intervențiile în domeniul sistemului de educație și formare profesională în vederea creșterii ratelor de activitate economică și pentru promovarea dezvoltării abilităților în domeniile generatoare de creștere economică, în acord cu cererea pieței. România va acorda o atenție deosebită generației de tineri care vor forma nucleul forței de muncă în perioada următoare, prin asigurarea accesului acestora la o educație la standarde cât mai înalte, sporirea capacității de adaptare pe piața muncii și maximizarea oportunităților de a contribui și de a obține beneficii cât mai mari, în contextul unei economii din ce în ce mai dinamice.

Dezvoltarea sectoarelor inovative și creatoare de valoare adăugată este strâns corelată cu creșterea numărului de absolvenți și angajați în domeniile bazate pe cunoaștere. În acest scop, România va sprijini majorarea ponderii absolvenților de studii superioare în totalul forței de muncă. Se va acorda o atenție deosebită dezvoltării abilităților și competențelor în sectoare economice cu potențial ridicat de dezvoltare.

Crearea unei baze antreprenoriale dinamice

Stimularea dinamismului și internaționalizării bazei antreprenoriale reprezintă un mijloc cheie pentru a dezvolta o economie prosperă și a răspunde provocărilor și oportunităților unei piețe globalizate.

România va promova tranziția către o economie a cunoașterii și va căuta să ocupe o poziție cât mai înaltă pe scara valorii adăugate.

Ca parte a acestui proces, România va investi în extinderea bazei și promovarea culturii antreprenoriale, pentru a crea astfel un bazin de oportunitate din care să se nască o generație de întreprinzători cu idei inovative și generatori de creștere economică și pentru a oferi oportunitatea afirmării spiritului antreprenorial unui segment cât mai larg al societății. România urmărește emergența unor companii de talie, care să-și optimizeze operațiunile și costurile și să poată astfel răspunde oportunităților de dezvoltare atât pe piața internă, cât și în cadrul piețelor regionale sau globale. Acestea vor fi localizate în România și/sau își vor desfășura aici activități cheie și vor promova diversificarea sectoarelor de activitate și a piețelor.

Se recunoaște rolul pe care sectorul IMM îl are în crearea unei economii inovatoare, prospere și generatoare de valoare adăugată. Acest sector reprezintă un motor fundamental de creștere economică, având capacitatea de a propulsa economia către potențialul său real de dezvoltare. Eforturile vor viza atât capacitatea de a concura cu succes pe piețele internaționale, cât și aceea de a răspunde mai bine cererii interne.

Totodată, nu se va neglija rolul pe care îl au companiile mari la promovarea și sustenabilitatea în timp a dezvoltării economice.

Vor fi create și dezvoltate sisteme pentru susținerea acestor procese, inclusiv prin furnizarea de informații de piață (studii de piață, informații despre noi procese și tehnologii, asistență pentru accesarea de noi piețe etc.). Se va acorda, în acest sens, sprijin pentru dezvoltarea și utilizarea unor sisteme de asigurare a calității și de certificare.

Problemele ce rezultă din subcapitalizare și accesul limitat la finanțare pentru dezvoltarea afacerii vor fi adresate prin furnizarea de capital de dezvoltare și capital de risc. Alți factori inhibitori ai înființării, dezvoltării sau relocalizării companiilor în România vor fi abordați prin sprijinirea dezvoltării unor locații cheie pentru afaceri și a serviciilor oferite de acestea.

Va fi susținută, de asemenea, integrarea atât pe verticală, cât și pe orizontală, prin crearea de clustere și rețele de companii care să conducă la obținerea unor avantaje competitive. Sectoarele cheie aflate în tranziție sau în creștere vor fi sprijinite prin măsuri specifice.

Cercetare - dezvoltare și inovare

România va promova un mediu favorabil cercetării-dezvoltării și valorificării economice a rezultatelor acestor activități, precum și transferul tehnologic, în vederea creșterii competitivității economice. În acest context, obiectivul este de a majora la 3% din PIB cheltuielile de cercetare - dezvoltare până în anul 2015.

Aceasta va presupune investiții în cercetarea din domeniul public și sectorul privat. Va fi sprijinită cercetarea în domeniile relevante sau cele potențial relevante pentru activitatea economică, în strânsă legătură cu cererea reală. România va investi de asemenea în mecanismele de „comercializare” a cercetării și de protejare a proprietății intelectuale, precum și în promovarea mărcilor comerciale. Va fi susținută totodată crearea mecanismelor pentru promovarea unei culturi orientate spre cercetare și inovare, precum și diseminarea adecvată a rezultatelor cercetării. Mai mult, vor fi furnizate servicii de consultanță și alte tipuri de asistență pentru sprijinirea companiilor în activitățile de cercetare sau în externalizarea acestora, dar și pentru o mai bună absorbție și valorificare pe piață a rezultatelor cercetării.

Participarea României la rețeaua europeană de cercetare-dezvoltare va fi promovată, urmărindu-se preluarea și valorificarea rezultatelor obținute, pentru a răspunde nevoilor tot mai exigente ale pieței.

De asemenea, va fi acordat sprijin pentru dezvoltarea sistemelor de management al cunoașterii în afaceri, cu privire la procese, produse, servicii și piețe. O atenție specială va fi acordată proceselor și tehnologiilor energo-eficiente și utilizării surselor regenerabile de energie.

Accesibilitate, inter-conectivitate și infrastructură de bază

România va realiza investiții în dezvoltarea infrastructurii, conform unei strategii bine definite, având ca scop creșterea mobilității persoanelor, bunurilor, serviciilor și ideilor și sporirea atractivității României, inclusiv ca locație de afaceri.

Racordarea la coridoarele pan-europene de transport și crearea unor sisteme moderne de transport rutier, feroviar, fluvial, maritim și aerian, promovarea inter-modalității și creșterea siguranței traficului constituie premise ale unei astfel de evoluții. Pe lângă rolul pe care îl au în creșterea mobilității, investițiile în infrastructura de transport vor contribui la dezvoltarea unor „coridoare de oportunitate” și a unor poli de creștere, precum și la formarea de clustere economice.

Vor fi promovate proiecte pentru racordarea la rețelele transeuropene de energie și pentru îmbunătățirea eficienței energetice; aceste intervenții vor influența pozitiv creșterea economică, vor crea un avantaj competitiv prin reducerea costurilor de producție și vor contribui la crearea unui mediu sănătos de viață și pentru desfășurarea activităților economice.

Investițiile pentru creșterea conectivității digitale vor duce la crearea de noi oportunități pentru România în domeniul comerțului electronic, e-government și al altor servicii electronice și vor face ca aceste oportunități să fie accesibile tuturor. Este necesar ca integrarea digitală a României în economia globală să aibă loc în toate sectoarele – economic, social și guvernamental – dar și în ceea ce privește accesul populației la aceste servicii, contribuind, dar și beneficiind, cât mai mult de pe urma unei interconectivități sporite.

Vor fi susținute, totodată, investițiile în sistemele de management al apei și deșeurilor, precum și în sisteme și măsuri de prevenire a riscurilor naturale. Acestea vor contribui la protecția mediului înconjurător, îmbunătățirea mediului de afaceri și a centrelor rezidențiale și totodată vor transmite un semnal de piață cu privire la imaginea României ca o locație sigură pentru investiții, dar și un mediu sănătos de viață.

Un aspect esențial al investițiilor în infrastructura de bază este acela de a transmite un semnal de piață cu privire la gradul de atractivitate al României, precum și de a reduce fluxul migratoriu extern al persoanelor aflate în căutarea unor condiții de viață și de muncă mai bune.

Va fi importantă în special dezvoltarea centrelor urbane ca locații atractive pentru forța de muncă din domeniul noilor tehnologii și creșterea în acest scop a importanței capitalei și a altor centre urbane cheie, precum și realizarea unei planificări teritoriale eficiente care să ducă la creșterea atractivității și promovarea dezvoltării echilibrate.

Guvernanța

România va accelera procesul de creare a unor sisteme publice și private de administrare și management pentru susținerea dezvoltării unei economii moderne. Se vor spori eforturile pentru eliminarea barierelor administrative și de altă natură care influențează negativ dezvoltarea economică și socială.

Acest proces va spori transparența mediului de afaceri și atractivitatea pentru investitori. Va fi promovat un mediu corect și nediscriminatoriu, bazat pe achiziții publice transparente și o administrare eficientă a investițiilor publice și a sistemelor de reglementare.

Un sistem eficient al administrației publice favorizează creșterea productivității economice printr-o orientare mai clară a strategiei, printr-un sistem eficient și transparent de decizie, printr-o mai mare operativitate a procedurilor, politici mai coerente și mai transparente și servicii mai eficiente, contribuind astfel la optimizarea impactului investițiilor și la crearea unui mediu propice pentru inovare.

În acest sens, trebuie subliniat rolul deosebit de important al autorităților locale în susținerea reformelor reale și în managementul schimbării, în contextul unei dezvoltări durabile la nivel regional și local. Prin urmare, se vor întreprinde măsuri de consolidare a capacității administrative a acestor autorități pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare, inclusiv în ceea ce privește accesarea diverselor surse de finanțare interne și externe.

Obiective orizontale: dezvoltarea durabilă, egalitatea de șanse și promovarea societății informaționale

Dezvoltarea țării trebuie să aibă un caracter durabil din punct de vedere economic, social și al protecției mediului.

România va utiliza într-un mod eficient și responsabil resursele sale naturale și va întreprinde acțiuni în vederea eficientizării consumului energetic, reducerii cantității de deșeuri produse și dezvoltării managementului acestora, îmbunătățirii prevenirii și controlului poluării, precum și pentru dezvoltarea proceselor și sistemelor în domeniul agriculturii și pisciculturii.

Totodată, România va continua să promoveze egalitatea de șanse între femei și bărbați și pentru toate grupurile sociale, creând astfel condițiile ca un segment cât mai extins al societății și economiei românești să contribuie la dezvoltare și inovare. Servicii precum educația și sănătatea vor fi dezvoltate în vederea asigurării unui acces egal și al promovării oportunităților atât la nivel individual, cât și la nivelul comunităților, în plan personal, social dar și economic. Se vor promova complementaritatea și echilibrarea

atractivității regiunilor, în vederea maximizării accesului la oportunități și evitării dezvoltării excesive a anumitor zone, cu efecte negative asupra mediului, utilizării resurselor sau în domeniul social.

Promovarea unei societăți informaționale accesibile tuturor poate „democratiza” accesul la oportunitățile de dezvoltare. De asemenea, va permite indivizilor și comunităților efectuarea unui salt tehnologic și o participare mai bună la activitățile de inovare și înalt productive.

DIMENSIUNEA SPAȚIALĂ

Viziunea strategică a PND se corelează cu obiectivele pe termen lung ale dezvoltării teritoriale a României, configurate de *Conceptul strategic de dezvoltare spațială a României și reintegrare în structurile spațiale ale Uniunii Europene* (orizont 2025) și care urmăresc orientarea eforturilor naționale pentru o Românie capabilă să își definească și să își asume dezvoltarea viitoare și rolul pe care îl poate juca în UE și la nivel internațional, pe baza utilizării, dezvoltării și consolidării potențialului propriu.

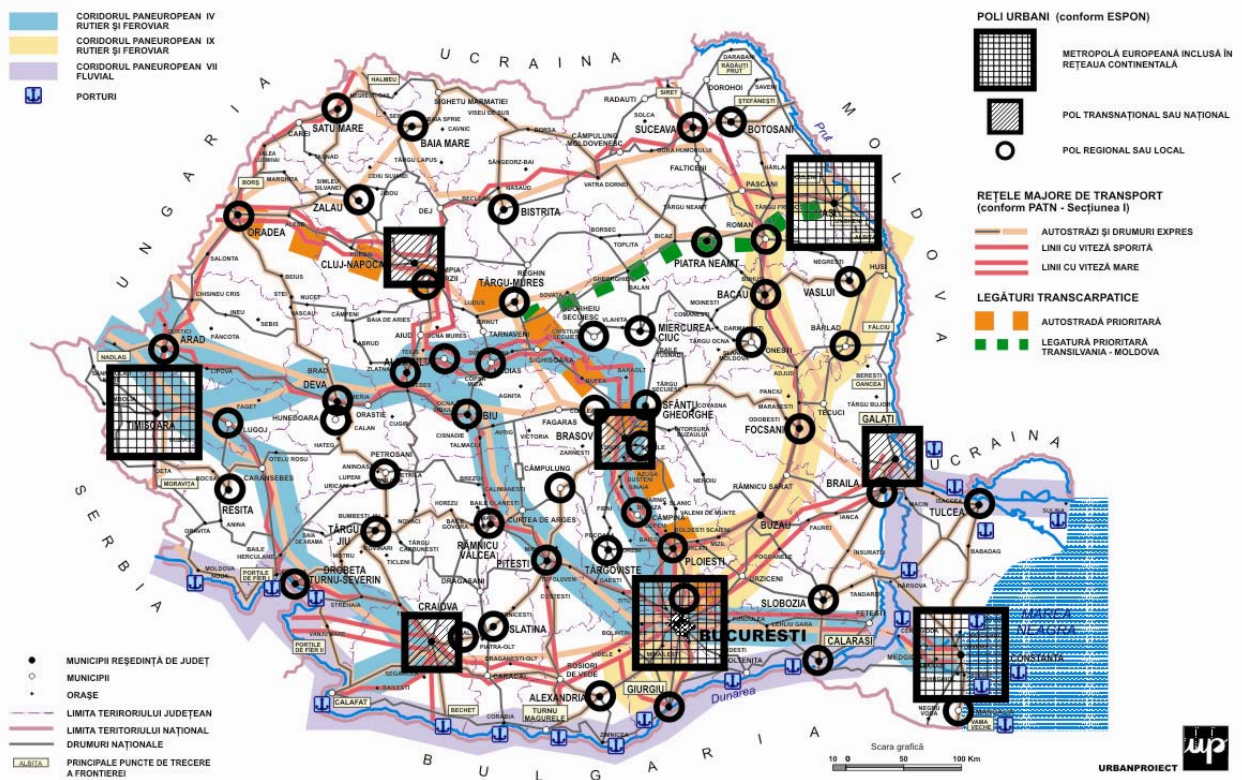
Pe termen lung, obiectivul strategic general al dezvoltării teritoriale îl reprezintă **afirmarea identității regional-europene a României de releu între nord-sud și est-vest și de conector inter-continental**, prin dezvoltare sustenabilă, reducerea decalajelor actuale și creșterea competitivității în vederea reintegrării efective în Europa.

Obiectivului strategic general i se subsumează următoarele obiective specifice:

- racordarea la rețeaua europeană și intercontinentală a polilor și coridoarelor de dezvoltare spațială;
- structurarea armăturii urbanizării prin dezvoltarea echilibrată a rețelei de localități urbane;
- afirmarea solidarității urban-rural adecvată diferitelor categorii de teritorii;
- valorificarea patrimoniului natural și cultural.

Strategia va avea în vedere coridoarele/polii de dezvoltare consacrați sau emergenți, urmărind crearea premiselor pentru difuzarea cât mai extinsă în spațiile adiacente a efectelor de creștere generate de aceștia, precum și interconectarea eficientă într-o rețea funcțională la nivel regional, național și transeuropean.

HARTA INDICATIVĂ A POLILOR DE DEZVOLTARE

REFLECTAREA SCHEMATICĂ A VIZIUNII PND

În viitoarea sa calitate de stat membru al Uniunii Europene, România va beneficia de sprijin pentru promovarea creșterii economice și realizarea coeziunii sociale. Planul Național de Dezvoltare reprezintă documentul de planificare strategică prin care se va orienta și stimula dezvoltarea socio-economică a României în conformitate cu politicile de dezvoltare ale UE.

Obiectivul global al PND, ce vizează reducerea disparităților de dezvoltare socio-economică față de Uniunea Europeană, se sprijină pe **trei obiective specifice**:

- Creșterea competitivității pe termen lung a economiei românești
- Dezvoltarea la standarde europene a infrastructurii de bază
- Perfecționarea și utilizarea mai eficientă a capitalului uman autohton

În vederea atingerii obiectivului global și a obiectivelor specifice pentru perioada 2007-2013, măsurile și acțiunile avute în vedere sunt grupate în cadrul a **șase priorități naționale de dezvoltare**:

- **Creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere**
- **Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport**
- **Protejarea și îmbunătățirea calității mediului**
- **Dezvoltarea resurselor umane, promovarea ocupării și a incluziunii sociale și întărirea capacității administrative**
- **Dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în sectorul agricol**
- **Diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării**

Prioritățile naționale de dezvoltare asigură continuitatea față de liniile directoare ale PND 2004-2006 și încearcă să îmbine, pe de o parte, elementele politicilor sectoriale și ale politicii de dezvoltare regională, inclusiv prin prisma Strategiei Naționale de Dezvoltare Durabilă a României „Orizont 2025”, și, pe de altă parte, orientările strategice la nivel european și cerințele specifice legate de accesarea fondurilor comunitare post-aderare.

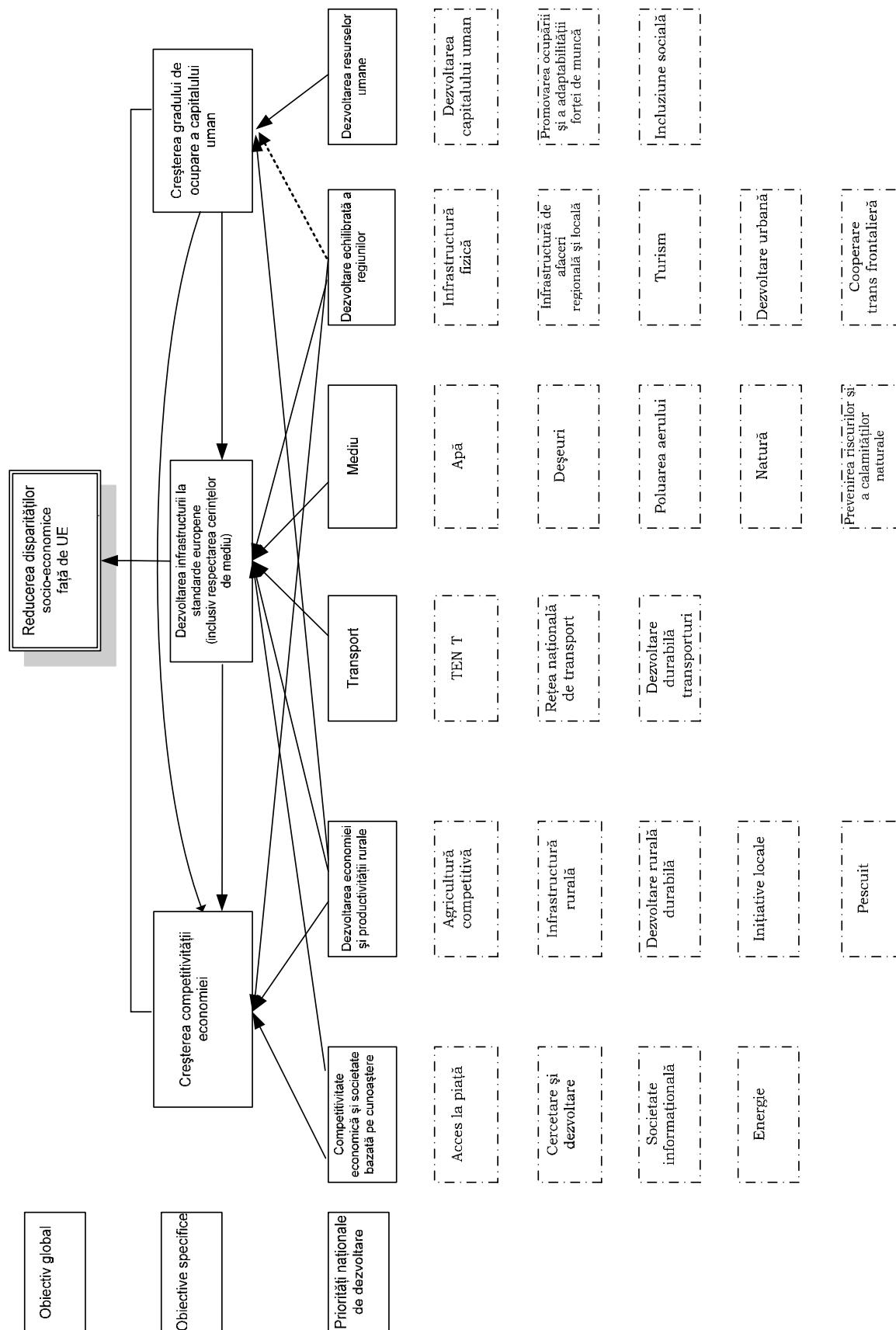
Implementarea acestor priorități se realizează prin intervenția concertată a mai multor surse publice de finanțare: bugetul de stat, bugetele locale, fonduri europene, surse atrase (împrumuturi interne și externe). Contribuția sectorului privat este, de asemenea, importantă în contextul necesității cofinanțării proiectelor adresate acestuia în mod direct.

Schema prezentată în continuare reflectă relațiile proiectate între Obiectivul Global, Obiectivele Specifice și Prioritățile Naționale de Dezvoltare. Acestea se intercondiționează și se susțin reciproc, asigurând o abordare coerentă și sinergetică, atât intra-sectorial, cât și inter-sectorial, a priorităților și măsurilor planificate.

Accelerarea procesului de convergență reală cu spațiul european prin valorificarea potențialului endogen va depinde de eficiența punerii în aplicare a acestui model de către instituțiile cu responsabilități în promovarea și gestionarea unei dezvoltări socio-economice durabile. Obiectivul global al PND poate fi atins numai în condițiile coordonării tuturor resurselor instituționale, tehnice, financiare și umane disponibile.

Planificare spațială pe termen lung

Administrație eficientă

PRIORITĂȚILE NAȚIONALE DE DEZVOLTARE

P1. CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ECONOMICE ȘI DEZVOLTAREA ECONOMIEI BAZATE PE CUNOAȘTERE

1.1. FUNDAMENTARE

Odată cu aderarea la UE, dezvoltarea României va urmări convergența cu spațiul economic european, atât la nivel nominal, cât mai ales real. Acest proces de recuperare a decalajelor presupune ca, în perioada 2007-2013, România să aibă ritmuri de creștere economică ridicate, păstrându-se însă stabile echilibrele macroeconomice. Factorul cheie în determinarea creșterii economice, în condițiile intrării depline pe o piață marcată de puternice forțe concurențiale, este creșterea competitivității economice. În plus, dezvoltarea avantajelor economice competitive trebuie să fie un proces constant, care să țină seama de tendințele europene, dar și de procesul de globalizare în ansamblu.

De aceea, creșterea competitivității nu trebuie privită ca un proces de exploatare a avantajelor pe termen scurt (de ex: costul redus al forței de muncă), ci ca un proces de construire a unei structuri economice bazate pe investiții de capital și pe procese de cercetare-dezvoltare-inovare. Altfel spus, articularea unei perspective de convergență pe termen mediu și lung trebuie să aibă în vedere dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere.

Creșterea economică durabilă și îmbunătățirea standardului de viață al populației sunt determinate de dezvoltarea competitivității economiei în contextul provocărilor mondiale (globalizarea economiei, deschiderea piețelor internaționale, schimbările tehnologice rapide), provocări ce trebuie să fie transformate în oportunități pentru economia românească.

Deși a progresat substanțial în ultimii ani, România prezintă serioase decalaje de competitivitate în raport cu statele din vestul și centrul Europei. Motivele acestei rămăneri în urmă se regăsesc la nivelul tuturor elementelor care determină capacitatea competitivă. Toate se traduc, în ultimă instanță, într-o productivitate scăzută, ceea ce definește problema competitivității în România. Nivelul PIB la PPC¹⁰¹ reprezintă doar 50% din media noilor state membre ale UE.

În urma analizei situației actuale, se poate constata o situație nefavorabilă la mai mulți factori cu influență asupra competitivității. În ciuda progreselor înregistrate în privința privatizării, eficientizării și reglementării sectorului financiar, accesul firmelor la capital rămâne încă foarte limitat.

Utilizarea unor tehnologii și echipamente cu durată de viață depășită, ergo-intensive reduce drastic productivitatea în majoritatea sectoarelor industriale.

Sectorul IMM este poate cel mai afectat, având o structură care denotă o orientare destul de redusă către activități productive, așa cum se poate observa din analiza situației actuale. În ciuda unei dinamici pozitive, ponderea IMM în PIB este încă insuficientă, fiind necesară atât creșterea cantitativă cât și cea calitativă a sectorului IMM. Accesul IMM la capital, tehnologie și infrastructură este redus, mult sub nivelul la care ar permite exercitarea rolului vital al IMM în întărirea competitivității economice, prin flexibilitatea cu care introduc procese inovative și adaptabilitatea la cerințele pieței.

¹⁰¹ Paritatea Puterii de Cumpărare.

Cercetarea științifică are de suferit ca urmare a nivelului mereu în scădere al investițiilor în domeniu din partea sectorului public și privat, reducerii numărului de specialiști cu înaltă calificare, precum și ca urmare a numărului extrem de redus al centrelor de excelență.

În ceea ce privește aspectele de strategie corporatistă, abilitățile reduse în domeniul managementului reprezintă un handicap care se manifestă la toate nivelele. Cele mai multe firme autohtone își bazează încă strategiile competitive pe costuri reduse și nu pe îmbunătățirea productivității. Firmele inovative reprezintă cu de trei până la patru ori mai puțin ca pondere în total firme, comparativ cu Uniunea Europeană. Protecția proprietății intelectuale a înregistrat progrese la nivel de reglementare, dar mai puțin la nivel de implementare. Nu există o infrastructură de susținere a start-up-urilor inovative, iar inițiativele din trecut (incubatoare de afaceri etc.) nu au avut continuitate din cauza planificării și managementului defectuos.

În privința industriilor conexe și a serviciilor suport, economia românească prezintă deficiențe majore. Multe din sectoarele economice s-au dezvoltat fie ca urmare a avantajului natural (prelucrarea lemnului, materiale de construcții, turism), fie ca urmare a intervenției masive a statului de industrializare forțată (mașini și utilaje, metalurgie, chimie-petrochimie). Ambele raționamente au determinat un grad redus de agregare și cooperare în cadrul acelorași sectoare, cu sincope serioase în privința asigurării unui lanț de producție adecvat, capabil să creeze valoare adăugată.

Infrastructura de afaceri prezintă numeroase rămăneri în urma, iar serviciile suport sunt încă într-o fază incipientă de dezvoltare. Sectorul IMM, care angajează aproape jumătate din populația ocupată, are acces limitat la servicii specializate de consultanță.

La nivelul țărilor OECD s-a constatat că domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) contribuie semnificativ la creșterea economică, atât prin industria conexasă, cât și prin ramurile care utilizează tehnologia informațiilor. Deși România a micșorat în ultimii ani decalajele privind implementarea societății informaționale prin dezvoltarea industriei TIC, a infrastructurii (hardware, software, mijloace de comunicații) și a aplicațiilor și serviciilor specifice, penetrarea tehnologiei informației și comunicațiilor are un nivel destul de redus, atât din cauza unei cereri deficitare, determinată parțial și de puterea scăzută de cumpărare a populației, de educația TIC deficitară, cât și de disponibilitatea redusă a infrastructurii din punct de vedere al accesului și al costului utilizării.

Competitivitatea unei economii se bazează și pe consumul eficient de resurse energetice și de energie. În acest context, trebuie să se acorde o importanță specială producerii, transportului, distribuției și utilizării eficiente a energiei. România este caracterizată printr-o intensitate energetică extrem de ridicată comparativ nu numai cu media UE dar și cu media țărilor foste comuniste din regiune. Mai mult, analiza comparată a indicatorilor de competitivitate selectați arată că intensitatea energetică reprezintă factorul de competitivitate cu cel mai mare decalaj față de țările Uniunii Europene. Acest decalaj poate constitui un handicap important pentru competitivitatea economiei naționale mai ales în perspectiva creșterii treptate a prețurilor la energie și alinierea acestora la cele europene.

În plus, există și alți factori determinanți ai competitivității, care nu intră direct sub incidența acestei strategii, dar care trebuie priviți în strânsă corelație cu procesul de dezvoltare competitivă. Infrastructura de transport și mediu prezintă serioase deficiențe, atât sub raport cantitativ, cât și calitativ, după decenii de investiții insuficiente. Accesul la educația universitară și continuă rămâne încă sub media regională, cu o situație foarte defavorabilă în ceea ce privește absolvenții din mediul rural (coroborată cu un grad redus de urbanizare la nivelul întregii țări). Îmbunătățirea acestor factori este tratată în celelalte priorități ale PND.

Creșterea competitivității economice depinde atât de activitățile economice desfășurate, cât și de amplasarea acestora din punct de vedere teritorial, de distribuția și relațiile spațiale în care se află acestea față de resurse, de forța de muncă aferentă, de dotările și serviciile relevante și de piețele de desfacere.

În context **spațial**, competitivitatea economică este determinată de:

- implicarea centrelor urbane în valorificarea creativă și inovativă a potențialului național, care să alcătuiască un sistem ierarhizat de poli/zonă de dezvoltare, prin concentrarea unor combinații de produse și servicii competitive sau care au șanse să devină competitive (servicii IT, financiare, industrii creative, servicii de mediu, servicii personalizate, turism etc.) concomitent cu dezvoltarea accesibilității, a resurselor din învățământ și cercetare-inovare, a infrastructurii de afaceri, calității mediului și calității vieții;
- realizarea unui sistem integrat de accesibilitate a potențialului național și de stabilire de interconexiuni între elementele sistemului policentric;
- utilizarea potențialului de cercetare-inovare, în special al centrelor universitare, care devin astfel promotoare ale activității inovative și care oferă oportunități multiple și șanse pentru dezvoltare profesională ca factor de stabilizare a forței de muncă locale și de atragere a forței de muncă înalt calificată;
- dezvoltarea și promovarea turismului prin valorificarea patrimoniului natural și cultural și a perspectivei axate pe peisajul natural și cultural. Totodată, dezvoltarea turistică va urmări planul național de amenajare a teritoriului (secțiunea turism), cu țintire pe gestionarea creativă a peisajelor naturale și a patrimoniului cultural rural;
- realizarea de conexiuni superioare ca scară, la nivel teritorial prin stimularea apariției și consolidării clusterelor economice.

Asigurarea coeziunii teritoriale determină pe termen lung dezvoltarea economică echilibrată și creșterea nivelului de trai. Pe termen mediu o politică orientată exclusiv către echilibrarea spațială din punct de vedere economic ar antrena slăbirea zonelor puternice și, de aceea, este necesară evaluarea, selecția și prioritizarea opțiunilor de investiții având în vedere mixul/combinațiile optime de activități competitive, existența dotărilor și serviciilor necesare funcționării polilor de dezvoltare, verificarea accesibilității, facilitățile existente privind pregătirea resurselor umane, oferta de spații/terenuri necesare și a compatibilității funcționale a acestora.

1.2. OBIECTIVE

1.2.1. Obiectivul general

Obiectivul general al Priorității 1 din PND este **creșterea productivității întreprinderilor românești pentru reducerea decalajelor față de productivitatea medie la nivelul Uniunii**. Se urmărește generarea **până în anul 2015 a unei creșteri medii a productivității de cca. 5,5% anual, permițând României să atingă un nivel de aproximativ 55% din media UE**.

Monitorizarea acestui obiectiv se face prin urmărirea creșterii productivității muncii pe persoană ocupată, care poate fi descompusă în contribuția a doi factori: contribuția creșterii capitalului pe persoană ocupată și modificarea rezidualului Solow, numit și productivitatea totală a factorilor. Prin urmare acest indicator surprinde evoluția randamentului tuturor factorilor utilizați într-o economie, incluzând resursele naturale, forța de muncă, investițiile de capital și chiar și aportul de CDI, ca și gradul de dezvoltare al societății informaționale.

1.2.2. Obiective specifice

- Creșterea **contribuției IMM la PIB** cu 20% până în 2015.
- Creșterea valorii **cheltuielilor totale de C-D** până la 3% din PIB în 2015.
- Creșterea **numărului utilizatorilor de Internet** - întreprinderi/populație - de la 52% / 19% în 2003 la 70% / 55% în 2015.
- Reducerea **intensității energetice primare** cu 40 % până în anul 2015, comparativ cu anul 2001.

1.3. STRATEGIA

Direcțiile strategice ale Priorității PND "Creșterea competitivității economice și dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere" sunt în deplină concordanță atât cu obiectivele politicii de competitivitate pe termen lung a României, cât și cu liniile de acțiune ale propunerilor Comisiei Europene privind cadrul pentru competitivitate și inovare 2007-2013, ca și cu liniile directoare propuse de Comisia Europeană pentru politica de coeziune în perioada 2007-2013.

Sub-prioritățile în cadrul cărora se vor concentra măsurile din cadrul acestei priorități sunt:

- Creșterea competitivității prin îmbunătățirea accesului pe piața al întreprinderilor, în special al celor mici și mijlocii
- Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale
- Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie

În secțiunile următoare vor fi prezentate succint sub-prioritățile menționate, motivându-se alegerea lor și indicându-se câteva dintre liniile principale de acțiune avute în vedere.

1.3.1. Creșterea competitivității prin îmbunătățirea accesului pe piață al întreprinderilor, în special al celor mici și mijlocii

Întreprinderile sunt motorul creșterii economice, de performanța lor depinzând competitivitatea întregii economii. Îmbunătățirea participării lor în cadrul pieței unice europene prin susținerea accesului la finanțare, a investițiilor în optimizarea bazei industriale, respectând principiile dezvoltării durabile, reprezintă o condiție critică pentru asigurarea funcționării competitive a economiei românești.

În ceea ce privește întreprinderile mici și mijlocii, în pofida progreselor certe înregistrate în implementarea Cartei Europene pentru IMM, există încă dificultăți datorate resurselor limitate de care acestea dispun, accesului dificil la finanțare, decalajului tehnologic semnificativ și lipsei de know-how care să le permită o adaptare rapidă la cerințele pieței europene și la schimbările din economia globală.

Pentru dezvoltarea întreprinderilor este necesară **susținerea investițiilor productive** (utilaje și tehnologii noi) care să permită **adaptarea producției la cerințele pieței unice europene**. Se va urmări achiziționarea de echipamente cu eficiență energetică ridicată și nepoluante, contribuind atât la reducerea consumului de energie în sectorul productiv românesc, cât și la reducerea poluării mediului. În condițiile concurenței acerbe din cadrul pieței interne a UE și a gradului înalt de complexitate a cerințelor consumatorilor, firmele românești vor trebui să îmbunătățească calitatea produselor care se introduc pe piață și să certifice performanța acestora, asigurând un grad sporit de securitate și protecție a consumatorului. Aplicarea pe scară largă a standardelor voluntare europene și internaționale reprezintă o bună practică deja uzuală pe piețele dezvoltate. *Certificarea de mediu și de calitate* nu reprezintă altceva decât o investiție ce asigură acceptarea produselor românești în spațiul european și accesul la piața

internă. În mod evident, existența unei infrastructuri de certificare adecvată este o condiție critică pentru eliminarea oricăror bariere în procesul de certificare.

Crearea unui mediu favorabil finanțării afacerilor, în condiții de piața financiară competitivă, este un salt calitativ și cantitativ fata de abordările anterioare, bazate preponderent pe sprijin investițional direct. Finanțarea în condiții comerciale implica o mai buna supraveghere din partea finanțatorilor, care aduc astfel un plus de expertiză și asigură validarea procesului de „selecție” a companiilor sau a modelelor de afaceri competitive. Intervenții sunt necesare pentru anumite categorii de IMM (cum ar fi start-up sau IMM high-tech), care sunt dezavantajate de experiența insuficientă pentru obținerea finanțării și de criteriile de performanță impuse de către instituțiile financiare.

Un factor important în consolidarea întreprinderilor existente dar și în susținerea start-up-urilor îl constituie **dezvoltarea unei infrastructuri de afaceri adecvate** prin instrumente specifice soft și hard, armonizate cu nevoile IMM, beneficiind astfel de avantajele managementului corporativ, de surse de finanțare adecvate și garanții asociate, de avantajele tehnice ale serviciilor societății informaționale și de cooperarea activă cu mediul universitar și de cercetare pentru exploatarea cunoștințelor științifice și valorificarea potențialului creativ propriu.

Sprijinirea *incubatoarelor* va avea efecte benefice atât asupra dezvoltării de noi firme competitive, cât și asupra fructificării potențialului de inovare la nivelul IMM, pregătindu-le pe acestea pentru competiția de pe piață.

Dezvoltarea centrelor de afaceri reprezintă un alt factor de susținere a întreprinderilor, prin faptul că mărește accesul acestora la servicii de consultanță, precum și la alte tipuri de servicii suport specializate cu valoare adăugată înaltă.

De asemenea, România poate încuraja *dezvoltarea clusterelor emergente* prin susținerea eforturilor pe care un grup de firme îl poate face pentru a fructifica la maxim potențialul concentrării economice.

Procesul de internaționalizare este în mod evident mult mai riscant pentru IMM decât pentru întreprinderile cu o baza productivă mai largă. Firme de succes pe plan autohton, din categoria IMM, nu reușesc să obțină performanțe și pe piețele externe. Este clar că IMM încearcă să își internaționalizeze activitatea în special prin exporturi și mai puțin prin investiții străine directe, tocmai pentru a minimiza riscul asociat. Pentru România este important în stadiul curent de dezvoltare să existe o expansiune a inițiativelor de export din partea IMM. În plus, pentru pregătirea următoarei faze de dezvoltare competitivă, vor fi **susținute acțiunile IMM de internaționalizare** prin investiții, delocalizare și extindere a rețelelor naționale.

Un element care poate avea un rol important în creșterea competitivității de ansamblu a economiei pe termen mediu este și realizarea obiectivului de **creștere a competitivității turismului românesc și îmbunătățirea imaginii României prin promovarea potențialului turistic**. Acest obiectiv necesită intensificarea acțiunilor care vizează dezvoltarea și promovarea internațională a României ca destinație turistică alături de dezvoltarea unei industrii turistice naționale durabile. Acest sector economic se dezvoltă ca urmare a avantajului natural deosebit, patrimoniului cultural-istoric diversificat și uniform distribuit pe întreg teritoriul României. Pe de altă parte, cunoașterea produselor românești prin turism reprezintă un factor principal de promovare pe piețele externe a economiei specifice și de dezvoltare a pieței interne a acesteia. În acest context *dezvoltarea brandului turistic național* reprezintă atât o prioritate generală, prin contribuția la realizarea brandului de țară cu efecte în atragerea de investiții străine și echilibrarea contului curent, cât și specifică, dacă se are în vedere dezvoltarea turismului cu efectele sale de antrenare, mai reduse în prezent datorită, în principal, infrastructurii turistice și generale insuficiente și precare.

Promovarea produselor și serviciilor turistice pe piața internă printr-o campanie națională incisivă și creșterea turismului intern reprezintă, de asemenea, o altă fațetă a creșterii competitivității IMM-urilor din turism. Un alt factor important în creșterea circulației turistice interne și internaționale îl va avea creșterea gradului de utilizare a internetului în promovarea și rezervarea de servicii turistice prin internet (crearea e-Turism).

Este de menționat că investițiile propriu-zise în infrastructura de turism sunt avute în vedere la Prioritatea 6 a PND „Diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării”, în cadrul sub-priorității 6.3.3 „Dezvoltarea turismului regional și local”.

1.3.2. Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale

Deși obiectivele stabilite la Lisabona în 2000 s-au dovedit a fi prea ambițioase chiar și pentru țările dezvoltate ale UE¹⁰², este totuși clar că promovarea cercetării-dezvoltării-inovării și a fundamentelor unei societăți informaționale rămâne nu doar dezirabilă, ci și o condiție *sine-qua-non* pentru dezvoltarea României în condițiile concurențiale impuse de procesul de globalizare.

Luând în considerare obiectivul Lisabona de stimulare a inovării, ca bază a dezvoltării economice competitive, la nivelul României este necesară aplicarea sistematică a **măsurilor stimulative pentru inovare și transfer tehnologic**, inclusiv prin finanțarea activității de cercetare-dezvoltare produsă și/sau achiziționată de întreprinderi.

Cheltuielile de cercetare-dezvoltare au avut o dinamică modestă în România până în prezent, dar pe măsură ce România se integrează în piața unică comunitară, odată cu intensificarea competiției, activitatea de cercetare-dezvoltare va fi cea care va permite firmelor să reziste pe piață. Guvernul va încuraja cheltuielile private de cercetare-dezvoltare atât direct, prin *creșterea cheltuielilor publice de cercetare dezvoltare* și a achizițiilor publice de produse de înaltă tehnologie, cât și indirect, prin acțiuni de tipul *fondurilor de risc, măsurilor fiscale indirecte, campaniilor de promovare*, etc. În cadrul acestei măsuri, vor fi demarate *proiecte de infrastructură de CD* care vor constitui reale bunuri publice în procesul de dezvoltare competitivă.

Stimularea inovării este însă foarte importantă pentru creșterea valorii adăugate, pentru competitivitate pe termen lung și pentru accesul firmelor românești pe piețele internaționale, deci implicit pentru reducerea deficitului comercial. În acest sens, este necesară **sprijinirea capacității inovative la nivelul firmelor**, prin diferite activități de asistență, consultanță, sprijin pentru acces la finanțare, crearea condițiilor pentru dezvoltare.

Protejarea proprietății intelectuale este un element sine-qua-non al dezvoltării competitive bazate pe investiții și, în perspectivă, pe inovație. *Dezvoltarea și promovarea mărcilor pe piața* încurajează educarea cererii locale, ca element fundamental al „diamantului”¹⁰³ competitiv. Totodată, dezvoltarea mărcilor locale permite urcarea în ierarhia productivă a valorii adăugate a companiilor locale în sectorul în care activează și facilitează un contact mai strâns cu consumatorul final din țara de destinație a exportului, punându-se astfel bazele pentru internaționalizarea firmei.

Barierile dintre cercetare și valorificarea rezultatelor acesteia în activitatea comercială a firmelor sunt încă foarte importante în România. **Întărirea cooperării firmelor cu universitățile și cu institutele de**

¹⁰² Evaluarea intermediară din 2004 a îndeplinirii obiectivelor Agendei Lisabona, conform rapoartelor Sapir și Kok, demonstrează o rămânere în urmă a Uniunii Europene față de SUA sau Japonia din punct de vedere al competitivității.

¹⁰³ „Diamantul lui Porter” model care prezintă factorii ce contribuie la formarea avantajelor competitive ale unei economii.

cercetare poate constitui un factor foarte important și din perspectiva dezvoltării infrastructurii de afaceri, prin cvasi-accesul la servicii de consultanță prin proiecte comune.

Având în vedere că România beneficiază de un sector TIC activ și în creștere (în special pe latura software), **stimularea utilizării tehnologiei informației** susține acest sector productiv care este deja remarcat ca fiind dintre cele mai competitive. Pe lângă acesta trebuie însă adăugate măsuri care să stimuleze în mod competițional furnizorii naționali în scopul creșterii capacității acestora de a concura pe piața unică.

Analiza performanțelor în domeniul societății informaționale arată că România a înregistrat progrese în domeniul informatizării învățământului și administrației publice, dar nu a reușit să antreneze suficient sectorul întreprinderilor în dezvoltarea TIC.

Serviciile nu pot exista sau nu pot fi dezvoltate fără modalități rapide și sigure de a face schimb de informații. Astfel, *extinderea rețelelor broadband* este o condiție obligatorie pentru existența unei economii bazate pe cunoaștere.

Nivelul scăzut al veniturilor în România face ca achizițiile de calculatoare și conectarea la Internet să se mențină la un nivel scăzut așa cum arată și evoluția pieței IT. Decalajul actual între România și UE justifică nevoia de susținere a accesului on-line la nivel corporatist.

Dezvoltarea și eficientizarea serviciilor publice electronice aduce beneficii atât la nivel public cât și privat.

Transparență instituțională, credibilitatea reglementării și reducerea costurilor reglementării și administrării reprezintă un determinant fundamental al competitivității unei economii. Toate acestea se realizează prin implementarea soluțiilor *e-Guvernare*, care are ca rezultat îmbunătățirea calității informației, reducerea timpului de diseminare a acesteia și, mai ales, reducerea semnificativă a costurilor administrative pentru stat și a celor generate de reglementare pentru cetățeni și firme.

România a înregistrat progrese semnificative în domeniul e-guvernării, sistemul național fiind considerat un exemplu de bună practică la nivel european. Cu toate acestea, nivelul de interacțiune dintre cetățeni și guvern se menține redus, atât în plan extensiv (număr de utilizatori), cât și intensiv (ponderea scăzută a interacțiunii bidirecționale).

Asigurarea disponibilității serviciilor și a resurselor educaționale pe Internet, *e-educație*, împreună cu creșterea gradului de utilizare a internetului și a dotării cu computere în instituțiile de învățământ, va genera o forță de muncă mai bine pregătită, mai flexibilă și mai adaptată la cerințele pieței cu efecte pozitive asupra productivității muncii, salariilor și a ocupării. Acest sistem de educație poate fi util și pentru susținerea pregătirii permanente, aflate la un nivel extrem de redus în România.

Economiile pe care serviciile *e-Sănătate* le pot produce atât în cadrul sistemului medical, cât și de partea pacienților sunt considerabile. La aceasta se adaugă și îmbunătățirea serviciilor ca atare printr-o mai bună evidență a istoriei pacienților, creșterea informării acestora și reducerea deplasărilor. Aceste ultime beneficii reprezintă în sine economii la nivel național și totodată contribuie la îmbunătățirea stării de sănătate a populației, determinând creșterea productivității muncii persoanelor angajate și creșterea numărului persoanelor active. De asemenea, se va acționa pentru îmbunătățirea calității sistemului național informatic în domeniul sănătății prin dezvoltarea de standarde IT conform recomandărilor U.E., îmbunătățirea colectării și utilizării datelor referitoare la sănătate prin soluții informatice în platforme integrate, baze de date, software, transfer electronic al rapoartelor medicale.

Pentru creșterea competitivității economiei românești se impune **dezvoltarea unui mediu sigur și dinamic de e-business**, prin creșterea numărului și a gradului de exploatare a oportunităților de e-business de către firme în general și în special de către IMM-uri. Comerțul electronic în particular, ca și TIC-ul în general, este de natură a genera semnificative reduceri de costuri pe termen lung și a facilita accesul la piețe interne și externe. **Creșterea securității rețelelor de comunicații electronice**, adoptarea de soluții anti-frauda TIC și promovarea cartelelor inteligente contribuie la dezvoltarea mediului e-business, e-government, la folosirea mai bună de către întreprinderi a mediului TIC. Prin urmare, această măsură este foarte importantă pentru succesul celorlalte măsuri legate de dezvoltarea mediului TIC în România.

Asigurarea securității informațiilor reprezintă și un indicator calitativ al nivelului de utilizare a tehnologiei informațiilor, în sensul în care problema securității apare ca stringență de la un anumit grad de complexitate. Așa cum arată structura pieței IT în România, nivelul de complexitate a utilizării se menține redus.

Această măsură va urmări stimularea dezvoltării mediului e-business prin susținerea creării și implementării soluțiilor de e-business în condiții de securitate informatică.

1.3.3. Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie

România își propune să **reducă intensitatea energetică prin creșterea eficienței energetice pe întregul lanț - resurse naturale, producere, transport, distribuție și utilizare finală a energiei electrice și termice**, în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul negocierilor de aderare la UE. Prin implementarea proiectelor de creștere a eficienței energetice, se va obține o reducere a efortului financiar pentru achiziția de resurse primare.

România deține un potențial tehnic amenajabil relativ important, care include toate tipurile de resurse regenerabile (hidroenergetice, eoliene, solare, biomasă, geotermale). În prezent, o foarte mică parte din acest potențial este efectiv valorificată. Datorita faptului că energia produsă pe baza resurselor regenerabile de energie este energie "curată", valorificarea acestora oferă o alternativă la energia produsă pe baza combustibililor fosili. Totodată, valorificarea resurselor regenerabile de energie disponibile va contribui la intrarea în circuitul economic a unor zone izolate.

În contextul în care ținta UE pentru anul 2010 este ca 22% din consumul total de energie electrică să reprezinte energie produsă din resurse regenerabile, România își va intensifica acțiunile de **valorificare a resurselor regenerabile**. România este preocupată, mai ales pe termen mediu și lung, de valorificarea resurselor energetice regenerabile pentru producerea de energie electrică și termică, contribuind astfel la încurajarea dezvoltării tehnologice inovative și la utilizarea noilor tehnologii în practică.

1.4. COERENȚA CU POLITICILE UE ȘI CELE NAȚIONALE

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Decizia 2000/819/CE privind Programul multianual pentru întreprinderi și spirit antreprenorial, în special pentru IMM (2001-2005) Carta Europeană pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii Politica Industrială	<ul style="list-style-type: none"> - Susținerea investițiilor productive - Susținerea accesului pe piețe externe și a activităților de internaționalizare a întreprinderilor, în special a IMM - Dezvoltarea infrastructurii de afaceri și a serviciilor de consultanță pentru afaceri - Dezvoltarea accesului la finanțare a întreprinderilor, în special a IMM 	1.3.1. Creșterea competitivității prin îmbunătățirea accesului pe piață al întreprinderilor, în special al IMM
Consiliul European de la Barcelona din 2002 -Comunicarea CE „More	- Sprijinirea transferului tehnologic la nivelul întreprinderilor	1.3.2. Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Research for Europe- Objective 3% of GDP” - COM (2002) 499 (fixarea țintei de minim 3% din PIB cheltuieli totale pentru CD, pana în anul 2010, din care minim 2% din partea industriei - obiectivul „3%”)	<ul style="list-style-type: none"> - Sprijinirea formării de noi firme inovative - Stimularea investițiilor în cercetare, dezvoltare și inovare și sprijin pentru îmbunătățirea eficienței acestor investiții - Îmbunătățirea colaborării în domeniul CDI între universități, instituții de cercetare-dezvoltare și industrie - Susținerea atragerii de specialiști care lucrează în străinătate, în domeniul serviciilor și produselor cu valoare adăugată medie și mare, precum și atragerea în activitatea de cercetare a tinerilor 	promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale
Integrated Guidelines for Growth and Jobs 2005-2008	<ul style="list-style-type: none"> - Stimularea investițiilor în cercetare, dezvoltare și inovare și sprijin pentru îmbunătățirea eficienței acestor investiții - Îmbunătățirea colaborării în domeniul CDI între universități, instituții de cercetare-dezvoltare și industrie - Sprijinirea transferului tehnologic la nivelul întreprinderilor - Sprijinirea formării de noi firme inovative - Promovarea și dezvoltarea mărcilor proprii pe piață 	1.3.2. Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale
Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council establishing a Competitiveness and Innovation Framework Programme (2007-2013) (presented by the Commission) {SEC(2005) 433} The Entrepreneurship and Innovation Programme	<ul style="list-style-type: none"> - Sprijinirea formării de noi firme inovative (start-up și spin-off) pe baza capitalului de risc - Sprijinirea transferului tehnologic la nivelul întreprinderilor - Susținerea accesului la rețele naționale și internaționale de informații și baze de date privind rezultatele activității CDI - Stimularea activității private de inovare, a proiectelor de investiții inovative, sprijin pentru îmbunătățirea eficienței propagării și comercializării inovării - Promovarea și dezvoltarea mărcilor proprii pe piață - Îmbunătățirea colaborării în domeniul CDI dintre universități, instituții CD și industrie 	1.3.2. Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale
e-Europe 2005 Public Internet Access Points (PIAP's)	<ul style="list-style-type: none"> - Susținerea utilizării tehnologiei informației - Dezvoltarea și eficientizarea serviciilor publice electronice moderne de e-guvernare, e-educație, e-sănătate - Promovarea comerțului electronic și reducerea deficiențelor de securizare în domeniul TIC 	1.3.2. Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale
Tratatul UE –Articolul 174 Working together for growth and jobs – A new start for the Lisbon Strategy- 2005 “Cohesion Policy in Support of Growth and Jobs: Community Strategic Guidelines, 2007-2013”- 2005 Action Plan to improve Energy Efficiency in the European Community (COM (2000) 247) Energy Efficiency in the European Community - Towards a Strategy for the Rational Use of Energy- (COM(1998) 246)	<p>Îmbunătățirea eficienței energetice, prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Susținerea investițiilor în echipamente de producere și utilizare a energiei cu eficiență ridicată (inclusiv reabilitări și re tehnologizări) - Susținerea investițiilor în sistemul de distribuție a energiei electrice 	1.3.3. Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
<p>Green Paper on Energy Efficiency or Doing More with Less-(COM(2005)265)</p> <p>Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on energy end-use efficiency and energy services. COM(2003) 739</p> <p>New Framework Programme "Intelligent Energy for Europe" Programme (2003 – 2006), COM(2002)162 Decision no. 1230/2003/EC</p>		
<p>Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on energy end-use efficiency and energy services. COM(2003) 739</p> <p>Green Paper on Energy Efficiency or Doing More with Less-(COM(2005)265)</p> <p>Energy Efficiency in the European Community - Towards a Strategy for the Rational Use of Energy-(COM(1998) 246)</p>	<p>Îmbunătățirea eficienței energetice prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - promovarea serviciilor de creștere a eficienței energetice realizate de companiile de servicii energetice (ESCO); - sprijinirea programelor de realizare a unei piețe de servicii energetice. 	<p>1.3.3. Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie</p>
<p>Tratatul de la Amsterdam (1995) consfintește inițiativa comunitară din domeniul energiei, anume Rețelele Trans-Europene de Energie (TENs)</p> <p>Council Decision 96/391/EC of 28 March 1996 laying down a series of measures aimed at creating a more favourable context for the development of trans-European networks in the energy sector.</p> <p>Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council of 10 December 2003 laying down a series of guidelines for trans-European energy networks and repealing Decision No 96/391/EC and No 1229/2003/EC [COM(2003) 724 final].</p>	<p>Îmbunătățirea eficienței energetice prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Susținerea investițiilor necesare pentru interconectarea rețelilor de transport al energiei electrice și a rețelilor de transport petrol și gaze cu rețelele europene 	<p>1.3.3. Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie</p>
<p>Energy for the future: renewable energy sources - White Paper laying down a Community strategy and action plan</p> <p>Commission Green Paper of 20 November 1996 on renewable sources of energy</p>	<p>Creșterea ponderii energiei obținute din resurse regenerabile prin susținerea investițiilor pentru valorificarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - resurselor energetice eoliene; - resurselor hidroenergetice; - resurselor energetice solare, cu precădere a investițiilor în captatori solari termali și fotovoltaici; - biomasei (biomasa-termal); - resurselor energetice geotermale. 	<p>1.3.3. Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie</p>

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
<p>Directive no. 2001/77/EC of the European Parliament and of the Council on the promotion of electricity produced from renewable energy sources in the internal electricity market</p> <p>“Cohesion Policy in Support of Growth and Jobs: Community Strategic Guidelines, 2007-2013”-2005</p> <p>Green Paper on energy efficiency - Programul de acțiune “Intelligent Energy for Europe” Programme (2003 – 2006), COM (2002)162</p>		

COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare a politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
<p>Strategia Guvernamentale pentru sustinerea dezvoltării IMM pe perioada 2004-2008 (HG nr. 1280/2004, MO nr.790/ 27.08.2004)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Crearea unui mediu de afaceri favorabil înființării și dezvoltării IMM - Dezvoltarea capacității competitive a IMM - Îmbunătățirea accesului IMM la finanțare - Îmbunătățirea accesului IMM pe piețele externe - Promovarea culturii antreprenoriale și întărirea performanțelor manageriale <p>Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării IMM, art.2, publicată în MO nr. 681/29.07.2004 (Alocarea a 0,2% din PIB pentru dezvoltarea de programe pentru susținerea Strategiei)</p> <p>HG nr. 1172/2005 privind aprobarea Politicii Industriale a României și a Planului de acțiune pentru implementarea Politicii industriale a României (MO nr.945/2005)- Secțiunea IMM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Susținerea investițiilor productive - Susținerea accesului pe piețe externe și a activităților de internaționalizare a întreprinderilor, în special a IMM - Dezvoltarea infrastructurii de afaceri și a serviciilor de consultanță pentru afaceri - Dezvoltarea accesului la finanțare a întreprinderilor, în special a IMM 	<p>1.3.1. Creșterea competitivității prin îmbunătățirea accesului pe piață al întreprinderilor, în special al IMM</p>
<p>Strategia națională CDI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sprijinirea transferului tehnologic la nivelul întreprinderilor - Sprijinirea formării de noi firme inovative - Stimularea investițiilor în cercetare, dezvoltare și inovare și sprijin pentru îmbunătățirea eficienței acestor investiții - Îmbunătățirea colaborării în domeniul CDI între universități, instituții de cercetare-dezvoltare și 	<p>1.3.2. Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale</p>

COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare a politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
	<p>industrie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Susținerea atragerii de specialiști care lucrează în străinătate, în domeniul serviciilor și produselor cu valoare adăugată medie și mare, precum și atragerea în activitatea de cercetare a tinerilor 	
<p>Strategia națională de dezvoltare a domeniului TIC „ORIZONT 2025”</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asigurarea accesului unui număr cât mai mare de utilizatori la infrastructura de comunicații electronice de bandă largă - Asigurarea accesului de bandă largă în regiunile defavorizate, sărace sau îndepărtate - Stimularea utilizării platformelor multiple pentru oferirea conținutului informațional - Asigurarea protejării integrității și securității rețelelor publice de comunicații electronice 	<ul style="list-style-type: none"> - Susținerea utilizării tehnologiei informației - Dezvoltarea și eficientizarea serviciilor publice electronice moderne de e-guvernare, e-educație, e-sănătate - Promovarea comerțului electronic și reducerea deficiențelor de securizare în domeniul ITC 	1.3.2. Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale
<p>Foia de parcurs din domeniul energetic din România, aprobată prin HG nr. 890/2003</p> <p>Strategia națională în domeniul eficienței energetice, aprobată prin HG nr. 163/2004 și Legea nr. 199/2000 privind utilizarea eficientă a energiei</p> <p>Proiectul de HG pentru aprobarea Documentului Politica energetică națională 2005-2008</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Susținerea investițiilor în echipamente de producere și utilizare a energiei cu eficiență ridicată (inclusiv reabilitări și re tehnologizări) - Susținerea investițiilor în sistemul de distribuție a energiei electrice - Promovarea serviciilor de creștere a eficienței energetice realizate de companiile de servicii energetice (ESCO) - Sprijinirea programelor de realizare a unei piețe de servicii energetice - Susținerea investițiilor necesare pentru interconectarea rețelelor de transport a energiei electrice și a rețelelor de transport petrol și gaze cu rețelele europene 	1.3.3. Reducerea intensității energetice și îmbunătățirea eficienței energetice
<p>Strategia de valorificare a resurselor regenerabile de energie, aprobată prin HG nr. 1535/2003</p> <p>HG nr. 443/2003 privind promovarea producției de energie electrică din resurse regenerabile de energie</p> <p>Foia de parcurs din domeniul energetic din România, aprobată prin HG nr. 890/2003</p> <p>Proiectul de HG pentru aprobarea Documentului Politica energetică națională 2005-2008</p> <p>Angajamentele asumate de România în procesul de negociere cu UE – Cap. 14 Energie</p>	<p>Creșterea ponderii energiei obținute din resurse regenerabile prin susținerea investițiilor pentru valorificarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - resurselor energetice eoliene; - resurselor hidroenergetice; - resurselor energetice solare, cu precădere a investițiilor în captatori solari termali și fotovoltaici; - biomasei (biomasa-termal); - resurselor energetice geotermale. 	1.3.3. Reducerea intensității energetice și îmbunătățirea eficienței energetice

1.5. CONTRIBUȚIA LA OBIECTIVELE ORIZONTALE

1.5.1. Egalitatea de șanse

În cadrul Priorității 1 a PND se va acorda o atenție specială promovării principiului egalității de șanse, nu numai pentru femei, ci și pentru alte categorii sociale dezavantajate, răspunzând astfel cerințelor formulate în Strategiile europene de creare de locuri de muncă și incluziune socială.

Proiectele vor fi evaluate din punctul de vedere al impactului strategic asupra egalității de șanse, având în vedere criteriile legate de îmbunătățirea accesului pe piața muncii a categoriilor excluse sau dezavantajate și îmbunătățirea condițiilor de muncă.

Se vor dezvolta o serie de indicatori de monitorizare, în vederea evaluării impactului asupra obiectivului de egalitate de șanse.

- Sub-prioritatea 1.3.1 - Îmbunătățirea accesului pe piața al întreprinderilor, în special al celor mici și mijlocii va încuraja respectarea principiului egalității de șanse prin includerea, acolo unde este posibil, a egalității de șanse ca unul din criteriile de selecție a proiectelor. Se vor selecta proiecte care pe lângă alte criterii vor acorda șanse egale în angajarea de persoane din grupuri sociale dezavantajate prin, de exemplu, permiterea desfășurării muncii la distanță, a muncii cu normă parțială și/sau program flexibil, precum și a altor activități ce permit implicarea persoanelor cu dizabilități fizice.
- Sub-prioritatea 1.3.2 - Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, prin promovarea cercetării și inovării și accelerarea dezvoltării societății informaționale va sprijini egalitatea de șanse prin includerea unor criterii de selecție care să răspundă acestui deziderat (acolo unde este posibil). Aceasta va conduce la crearea de oportunități grupurilor dezavantajate (femei, tineri cercetători, minorități etnice, etc). În plus, dezvoltarea societății informaționale, mai ales a infrastructurii de tip broadband, va sprijini egalitatea de șanse prin includerea unui criteriu de selecție privind accesul la informație și la piața muncii a comunităților mici și/sau izolate și a grupurilor sociale dezavantajate (acolo unde este aplicabil).

1.5.2. Dezvoltarea durabilă

Dezvoltarea durabilă presupune satisfacerea necesităților prezentului fără însă a pune în pericol capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități de dezvoltare. Prioritatea 1 a PND include o serie de măsuri care vor contribui la atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale României. Ele promovează o parte din activitățile indicate de Summit-ul ONU asupra dezvoltării durabile de la Johannesburg, cum ar fi promovarea cooperării dintre sectorul de cercetare dezvoltare și firme, promovarea producerii de energie curată, valorificarea resurselor regenerabile de energie și a tehnologiilor alternative.

Prioritatea 1 a PND își propune să promoveze introducerea inovării în cadrul firmelor, în vederea realizării de produse/ servicii noi sau cu îmbunătățiri semnificative și cu valoare adăugată ridicată, pe baza utilizării raționale și eficiente a resurselor naturale și umane existente. Un sprijin direct se va acorda în cadrul acestei priorități re tehnologizării producției industriale în ceea ce privește protecția mediului, prin sprijinirea introducerii de tehnologii nepoluante.

- Sub-prioritatea 1.3.1 – Susținerea investițiilor întreprinderilor, în special a IMM-urilor cu impact pozitiv și direct asupra mediului, include atât achiziționarea de echipamente, utilaje și tehnologii

noi, cu impact nociv asupra mediului redus, cât și susținerea certificării sistemelor de calitate și mediu.

- Sub-prioritatea 1.3.2 – Măsurile de stimulare a activităților de cercetare-dezvoltare și a transferului tehnologic, în vederea introducerii în producție de tehnologii moderne, adaptate standardelor europene de calitate și de mediu, vor conduce nu numai la îmbunătățirea competitivității economice, ci și la reducerea consumurilor materiale și energetice, precum și la reducerea poluării mediului. Dezvoltarea societății informaționale și a e-economiei contribuie de asemenea la dezvoltarea durabilă prin sprijinul acordat reducerii consumului de resurse și energie și prin posibilitatea creării, dezvoltării și întreținerii unei baze de date de mediu.
- Sub-prioritatea 1.3.3 - Îmbunătățirea eficienței energetice pe întreg lanțul - resurse naturale, producere, transport, distribuție și utilizare finală a energiei electrice și termice - se realizează prin susținerea investițiilor în sectorul energetic, conducând la reducerea poluării mediului. Valorificarea resurselor regenerabile de energie se bazează pe utilizarea noilor tehnologii, cu impact nepoluant asupra mediului.

Proiectele de investiții prin care va fi implementată această prioritate vor trebui să fie nepoluante pentru mediu, respectarea normelor de protecție în vigoare fiind cerința minimală. În plus, protecția mediului va fi inclusă ca un criteriu de selecție a proiectelor (acolo unde este aplicabil) în vederea favorizării inițiativelor ce acordă atenție deplină protecției mediului. Astfel, selecția se va face în favoarea proiectelor care, prin implementare, reduc la minimum impactul asupra mediului sau care se orientează, în special, pe protecția mediului în dezvoltarea tehnologiilor, produselor și serviciilor.

1.5.3. Societatea informațională

Măsurile avute în vedere în cadrul sub-priorității 1.3.2, mai ales cele cu privire la dezvoltarea societății informaționale, vor determina o dezvoltare substanțială a serviciilor TIC, cu impact direct asupra creșterii competitive a întregii economii. România deține un avantaj comparativ în acest domeniu, pe care va încerca să și-l pună în valoare pe perioada avută în vedere de Planul Național de Dezvoltare. Pe lângă încurajarea sectorului privat în creșterea și diversificarea serviciilor TIC, România își propune să eficientizeze și bunurile publice oferite populației.

În acest fel, măsurile amintite vor genera creșterea accesului tuturor categoriilor sociale la informație, educație, pregătire profesională, consultanță managerială și indirect vor contribui la deschiderea de oportunități noi pentru categoriile dezavantajate. De exemplu, dezvoltarea societății informaționale și a sectorului TIC, poate oferi femeilor sau persoanelor cu dizabilități noi oportunități de a lucra de acasă, într-un regim flexibil sau de a-și continua educația și pregătirea profesională în timpul perioadelor de absență de pe piața muncii.

1.6. INDICATORI

Indicator	Nivel de referință	Obiective țintă 2015
Productivitatea muncii la nivel de IMM (cifra de afaceri IMM / populație angajată IMM) (euro/angajat)	27.823 euro/angajat (2004)	50.000 euro/angajat
Export în cifra de afaceri a IMM - %	10,5 (2004)	15
Ponderea turismului în PIB	2,19 (2003)	3,45
Ponderea cheltuielilor totale de C-D în PIB	0,4% (2004)	3%
Populația angajată în servicii de medie și înaltă tehnologie (% din forța de muncă totală)	5,01% (2001)	6,2%
Număr de utilizatori internet populație/întreprinderi (acces servicii on-line)	4.400.000 (2004) / 180.000 (2004)	11.500.000/ 470.000
Intensitatea energetică primară (consum total de resurse primare raportat la PIB – exprimată în tep/1000 euro curs de schimb)	0,770 (2003)	0,504
Ponderea energiei electrice produse din resurse regenerabile de energie în consumul național brut de energie electrică (%)	29,78% (2004)	33%

P2. DEZVOLTAREA ȘI MODERNIZAREA INFRASTRUCTURII DE TRANSPORT

2.1. FUNDAMENTARE

O infrastructură de transport eficientă, conectată la rețeaua europeană de transport contribuie la creșterea competitivității economice, facilitează integrarea în economia europeană și permite dezvoltarea de noi activități pe piața internă.

„Analiza situației curente” și concluziile „Analizei SWOT” au evidențiat faptul că situația actuală a sistemului național de transport este caracterizată prin existența unui număr redus de autostrăzi și de conexiuni la nivel de autostradă sau drum rapid cu statele vecine și membre ale Uniunii Europene, de variante ocolitoare, de linii feroviare electrificate, de existența unei degradări avansate a infrastructurii navale și a unei uzuri a materialului rulant. În aceste condiții se impune modernizarea și dezvoltarea rețelei naționale de transport în parametri de calitate a serviciilor prestate efectiv și a satisfacerii necesităților de mobilitate a persoanelor și fluxurilor de mărfuri în ceea ce privește capacitatea, calitatea și siguranța care să asigure creșterea gradului de accesibilitate a României, precum și promovarea unei dezvoltări durabile a sistemului de transport.

În acest context, scopul strategiei pentru prioritatea „Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport” este de a genera o dezvoltare echilibrată a tuturor modurilor de transport prin asigurarea infrastructurilor de transport moderne și durabile împreună cu o creștere a calității serviciilor și realizarea unui sistem funcțional de ”unitate în diversitate”.

Dezvoltarea infrastructurii de transport reprezintă o condiție necesară pentru implementarea cu succes și a celorlalte priorități de dezvoltare ale României pentru perioada 2007–2013, contribuind la creșterea mobilității persoanelor și a mărfurilor, la integrarea polilor regionali de creștere cu rețeaua trans-europeană de transport, la combaterea izolării zonelor subdezvoltate și, nu în ultimul rând, la dezvoltarea infrastructurii de transport regionale și locale.

România are stabilite liniile directoare ale căilor de comunicație de interes european și național prin Planul de Amenajarea Teritoriului Național Secțiunea I „Căi de comunicație”, ca suport al dezvoltării complexe și durabile a teritoriului pe termen lung, inclusiv al dezvoltării regionale, reprezentând totodată contribuția specifică a țării noastre la dezvoltarea spațiului european și premiza înscrierii în dinamica dezvoltării economico-sociale europene.

Planul de Amenajarea Teritoriului Național secțiunea I „Căi de comunicație” definește bazele rețelei naționale de căi de comunicație, identificând proiectele prioritare și măsurile de armonizare necesare pentru dezvoltarea acestora pe termen scurt, mediu și lung, propune soluții care au în vedere stabilirea unor raporturi economice echilibrate în teritoriu urmărindu-se obiectivele însușite la nivel european și racordează rețeaua națională majoră de căi de comunicație la cele 3 coridoare prioritare de transport europene și pan-europene IV, VII și IX care traversează teritoriul României, convenite în cadrul conferințelor pan-europene de transporturi, ce asigură legătura Europei centrale și de est cu nordul și vestul Europei.

Totodată, prin Legea nr. 203/2003 privind realizarea, dezvoltarea și modernizarea rețelei de transport de interes național și european, republicată, sunt stabilite prioritățile de dezvoltare a infrastructurii de transport pe termen scurt și mediu–orizont 2015.

Creșterea economică viitoare, evoluția societății și modificările de dezvoltare în teritoriu vor exercita o presiune crescândă asupra transportului, necesitând o îmbunătățire constantă a infrastructurilor și calității

serviciilor. Evoluția demografică, dezvoltarea sectorului turistic, reorganizarea proceselor de producție și a agriculturii, ocuparea dispersată a periferiilor urbane argumentează creșterea cererii. Această creștere este însoțită și de o cerere de calitate a serviciilor care trebuie satisfăcută în contextul deschiderii accesului României la fondurile europene post-aderare, care vor contribui la creșterea investiției în infrastructură.

Cererea pentru transportul de marfă este strâns legată de evoluția economică. Creșterea cererii pentru transportul de marfă este întotdeauna mai mare decât creșterea PIB, așa cum rezultă din experiența altor state industrializate. În cazul de față, se prevăd rate ale creșterii pentru cererea de transport de marfa cu 2% mai mari decât ratele creșterii PIB. Aceasta este în concordanță cu experiența altor state devenite de curând membre UE (Ungaria, Polonia, Slovenia, Cehia). Creșterea în transportul de marfă este considerabil mai mare decât creșterea PIB datorită unei densități valorice reduse a mărfurilor (de exemplu, o mare parte a bunurilor reprezintă greutăți mari cu valoare monetară redusă). În economiile vest-europene, densitatea valorică este mai ridicată, adică bunurile au greutate mai redusă și valoare monetară mai ridicată cu rezultatul că pe fiecare unitate de PIB suplimentar este generat un volum mai scăzut de transport de marfă. Astfel, pe baza experiențelor similare, se preconizează că evoluția ascendentă a creșterii economice în România va avea un impact și mai mare în ceea ce privește cererea de transport.

Dezvoltarea infrastructurii de transport va juca un rol important în integrarea pieței interne și va sprijini punerea în valoare a poziției geografice a României ca zonă de tranzit, aflată la intersecția Coridorului de transport pan-european IV și a Coridorului de transport pan-european IX. Localizarea României la intersecția a numeroase drumuri care leagă Europa de Vest cu cea de Est, ca și Europa de Nord cu cea de Sud, precum și situarea țării pe axele de tranzit între Europa și Asia, constituie un element de referință pentru determinarea opțiunilor strategice privind dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport, astfel oportunitatea creată de Canalul Dunăre-Marea Neagră și fluviul Dunărea, poate ocupa o poziție cheie pentru atragerea fluxurilor internaționale de mărfuri, în relațiile dintre Europa și celelalte continente.

O alternativă viabilă de transport pentru țara noastră o constituie tranzitul pe căile navigabile interioare, prin intermediul fluviului Dunărea. Astfel, prin sectorul românesc al Dunării (1.075 km) și Canalul Dunăre-Marea Neagră se asigură legătura între Dunăre și portul Constanța, Canalul Dunăre-Marea Neagră scurtând cu aproximativ 400 km distanța de transport a mărfurilor dinspre/înspre Marea Neagră către porturile de pe Dunăre ale Europei Centrale, asigurând legătură directă între Constanța și Rotterdam.

Totodată, Dunărea printr-o exploatare corespunzătoare a potențialului său, va contribui la conectarea și integrarea României în Uniunea Europeană într-o manieră durabilă, creând totodată oportunitatea ca România să dobândească o poziție cheie pentru atragerea fluxurilor de mărfuri, în relațiile dintre Europa și celelalte continente.

Transportul aerian dispune de un potențial semnificativ pentru îmbunătățirea poziției sale în traficul la medie și mare distanță.

România trebuie să profite de poziționarea sa geografică prin atragerea de investiții în infrastructură și în servicii din domeniul transporturilor. Dezvoltarea infrastructurii de transport va spori accesibilitatea regiunilor mai puțin dezvoltate, atât la zone situate în interiorul, cât și în afara granițelor țării, îmbunătățind astfel flexibilitatea pieței forței de muncă și competitivitatea economică a regiunilor ce beneficiază de proiecte de dezvoltare.

Un avantaj îl reprezintă distribuția relativ armonioasă a infrastructurii de transport pe teritoriul național, dar este necesară demararea unor acțiuni susținute pentru a dezvolta transportul inter-modal. Acest mod de transport permite transportul materiilor prime și al mărfurilor la costuri scăzute, având în vedere și

atingerea obiectivului de dezvoltare durabilă. Ca urmare, este necesară stabilirea unui echilibru între transportul feroviar și cel rutier și creșterea rolului transportului aerian și naval (maritim și fluvial).

Dezvoltarea transportului rutier și alinierea la standardele europene este motivată de necesitatea racordării coerente a rețelei naționale la rețeaua europeană și corelarea proiectelor de dezvoltare ale României cu cele din țările vecine.

Căilor Ferate Române le revine rolul de a integra infrastructura feroviară națională în parametri tehnici și operaționali de nivel european, pentru a fi parte compatibilă și inter-operabilă a viitoarei rețele feroviare transeuropene. La nivelul UE, obiectivul principal pentru transportul feroviar pe perioada 2007-2013 este creșterea ponderii din totalul pieței de transport de la 6% la 10%, în transportul de călători, și de la 8% la 15%¹⁰⁴, în transportul de mărfuri, pentru a asigura o distribuție mai echilibrată a transporturilor și protecția mediului înconjurător. Obiectivul major pentru România în transportul feroviar, pe perioada 2007-2013, este de a-și păstra o pondere echilibrată pe piața de transport, prin menținerea valorilor de 25% din totalul mărfurilor și 35% din totalul pasagerilor.

În domeniul transportului aerian se are în vedere realizarea unei industrii de transport sigure, eficiente, funcționale, compatibile și adaptabile cu politicile, principiile și instituțiile europene. Toate activitățile aeronautice civile respectă deja în cea mai mare parte standardele, regulamentele și directivele europene aplicabile, celelalte urmând să se aplice de la data aderării. O atenție specială se va acorda cerințelor pieței. Se estimează că numărul de persoane transportate din și în România se va tripla până în anul 2013¹⁰⁵, iar volumul de mărfuri transportat cu ajutorul acestui mod de transport va crește ca urmare a aderării la UE și NATO. În scopul asigurării unor servicii la standarde europene este necesară modernizarea și extinderea infrastructurii aeroportuare aflate pe rețeaua TEN-T, o atenție deosebită acordându-se celor patru aeroporturi de interes național aflate în coordonarea Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului.

În domeniul transportului naval, modernizarea și dezvoltarea durabilă a infrastructurii de transport maritim și fluvial urmăresc creșterea cotei de piață a acestui mod de transport, creșterea volumului de mărfuri tranzitate prin porturile românești și folosirea eficientă a infrastructurii portuare existente, întărirea potențialului comercial al porturilor maritime și fluviale ale României, precum și întărirea poziției geo-strategice în zona Mării Negre și pe Dunăre asigurând o infrastructură sigură, solidă și bine integrată cu rețeaua de transport trans-europeană (TEN-T), pentru a stabili o bază coerentă de promovare a accesului liber, a circulației sigure și eficiente a persoanelor, bunurilor și serviciilor.

2.2. OBIECTIVE

2.2.1. Obiectivul general

Analiza situației curente și concluziile Analizei SWOT au evidențiat faptul că sistemul de transport românesc este încă insuficient dezvoltat și de calitate slabă comparativ cu statele membre ale UE și cu alte țări est-europene.

În acest context, obiectivul general îl reprezintă **asigurarea unei infrastructuri de transport extinse, moderne și durabile, precum și a tuturor celorlalte condiții privind dezvoltarea sustenabilă a economiei și îmbunătățirea calității vieții, astfel încât volumul activității de transport în PIB să crească de la 3,6 miliarde euro (în prezent) la minimum 7,0 miliarde euro până în 2015.**

¹⁰⁴ Cartea Albă a Politicii Europene de Transport.

¹⁰⁵ Estimare făcută de Aeroportul Internațional „Henri Coandă” București, având în vedere și conceptul de „Single European Sky”.

Atingerea acestui obiectiv va contribui în mod direct la creșterea gradului de accesibilitate a României, asigurarea inter-modalității sistemului de transport și promovarea dezvoltării echilibrate a tuturor modurilor de transport, îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor, diminuarea impactului transportului asupra mediului, asigurarea dezvoltării durabile a sectorului transporturi prin impactul pozitiv al relansării cererii pe termen scurt și, indirect, prin influența ofertei de transport asupra structurii costurilor la agenții economici, integrarea superioară a economiei românești în economia mondială și stimularea creșterii fluxurilor transfrontaliere de persoane și bunuri.

2.2.2. Obiective specifice

- **Modernizarea rețelei rutiere de interes național** constând în modernizarea la standarde europene a 5.701 km din rețeaua drumurilor naționale, din care pe rețeaua TEN-T vor fi reabilitați 1.347 km, dimensionarea structurii rutiere pentru preluarea unei sarcini pe osie de 11,5 t și redimensionarea a 1.933 poduri la clasa E de încărcare, în perioada 2007–2015. O atenție deosebită se va acorda construcției de autostrăzi, aprox. 1.052 km urmând a fi construiți în această perioadă. Vor fi modernizate și construite variante ocolitoare în lungime de aprox. 301 km.
- **Asigurarea inter-operabilității feroviare** astfel încât, în perioada 2007-2015, lungimea căilor ferate inter-operabile modernizate să ajungă la 1.100 km din totalul căilor ferate inter-operabile de pe rețeaua TEN-T respectiv la 100 km din totalul căilor ferate inter-operabile modernizate altele decât cele de pe rețeaua TEN-T. Stimularea transportului feroviar, precum și a intermodalității¹⁰⁶, prin asigurarea calității materialului rulant, preconizează ca până în 2013 cel puțin 25% din totalul transportului de mărfuri și 35% din totalul transportului public de călători va fi efectuat pe rețeaua feroviară.
- **Creșterea traficului de mărfuri prin porturile interne și maritime**, precum și pe cele două canale navigabile astfel încât, prin îmbunătățirea infrastructurii navale, până în 2015, traficul de mărfuri să crească cu 3,79 mil. tone prin căi și canale navigabile și cu 39,47 mil. tone prin porturile maritime, față de traficul din 2004.
- **Modernizarea echipamentelor și facilităților aeroportuare** în cele patru aeroporturi de interes național, pentru a permite creșterea traficului de călători la 11,3 milioane călători/an în 2015.

2.3. STRATEGIA

Obiectivul general și obiectivele specifice ale priorității naționale de dezvoltare „Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport” se realizează prin acțiuni grupate în trei **sub-priorități**, care sunt prezentate în continuare.

2.3.1. Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii trans-europene de transport și a rețelelor de legătură

Acest element strategic va genera coeziunea teritorială între România și statele membre ale UE, prin reducerea timpilor de călătorie către principalele destinații, atât interne cât și externe, prin modernizarea și dezvoltarea infrastructurilor rutiere (în special autostrăzi), a facilităților feroviare, navale și aeriene, pentru a satisface traficul intensiv de mărfuri și pasageri.

¹⁰⁶ Comunicarea Comisiei nr.COM(2003)110 final asupra liniilor directoare indicative adiționale pentru țările candidate.

Modernizarea și construcția de infrastructuri rutiere trans-europene

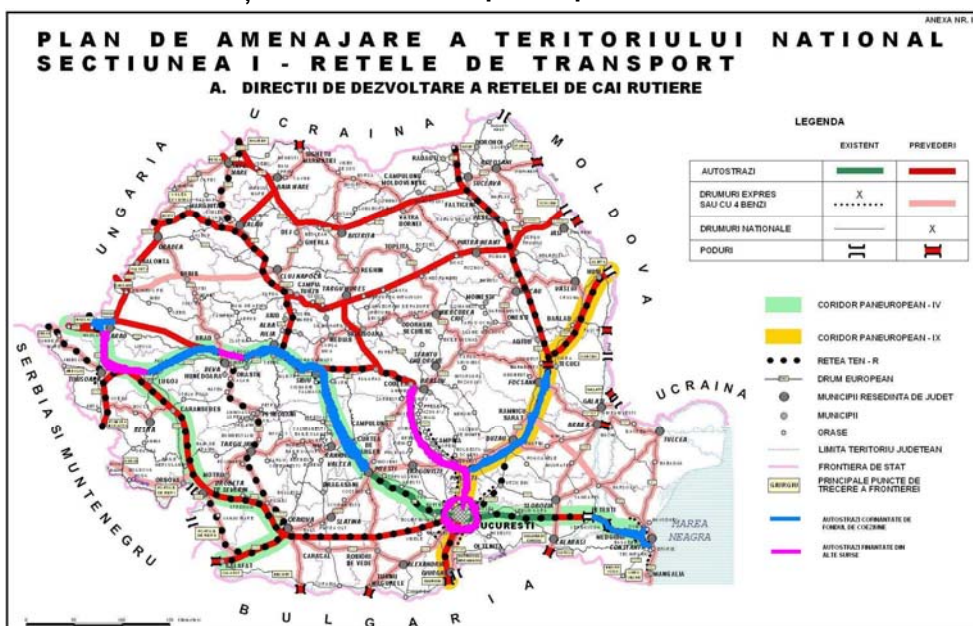
Această măsură va urmări finalizarea autostrăzilor aflate în construcție, construirea de noi autostrăzi și drumuri rapide, construirea variantelor ocolitoare a orașelor situate pe TEN-T și modernizarea drumurilor și podurilor de pe TEN-T.

Principalul beneficiu adus transportului rutier îl reprezintă sporirea vitezei și capacităților de deplasare pe coridoarele pan-europene de transport rutier. Conform angajamentelor asumate de România în procesul de negociere pentru Capitolul 9-„Politica în domeniul transporturilor, implementarea proiectelor privind realizarea/dezvoltarea/modernizarea infrastructurii de transport pe traseul Coridorului IV reprezintă o prioritate absolută. Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România va fi principalul beneficiar al alocărilor financiare pentru dezvoltarea infrastructurii rutiere de interes național și european.

România va acorda o atenție sporită construcției de autostrăzi, domeniu care este foarte deficitar, în prezent existând numai 211 km de autostrăzi, nivel mult inferior Statelor Membre. Prin dezvoltarea rețelei de autostrăzi, capacitatea de circulație va fi mai mare, viteza de deplasare va crește până la 120 km/h, iar siguranța traficului va spori. Extinderea rețelei de autostrăzi are importante avantaje socio-economice, cum ar fi relansarea economică, crearea de noi locuri de muncă, dezvoltarea accelerată a regiunilor traversate și, nu în ultimul rând, accelerarea procesului de integrare europeană.

Proiectele prioritare vor viza construcția autostrăzii pe ramura nordică a Coridorului IV între localitățile Nădlac–Arad–Timișoara–Lugoj–Deva–Sibiu–Pitești–București–Constanța.

Secțiuni de autostradă pentru perioada 2007-2015

Sursa: MTCT

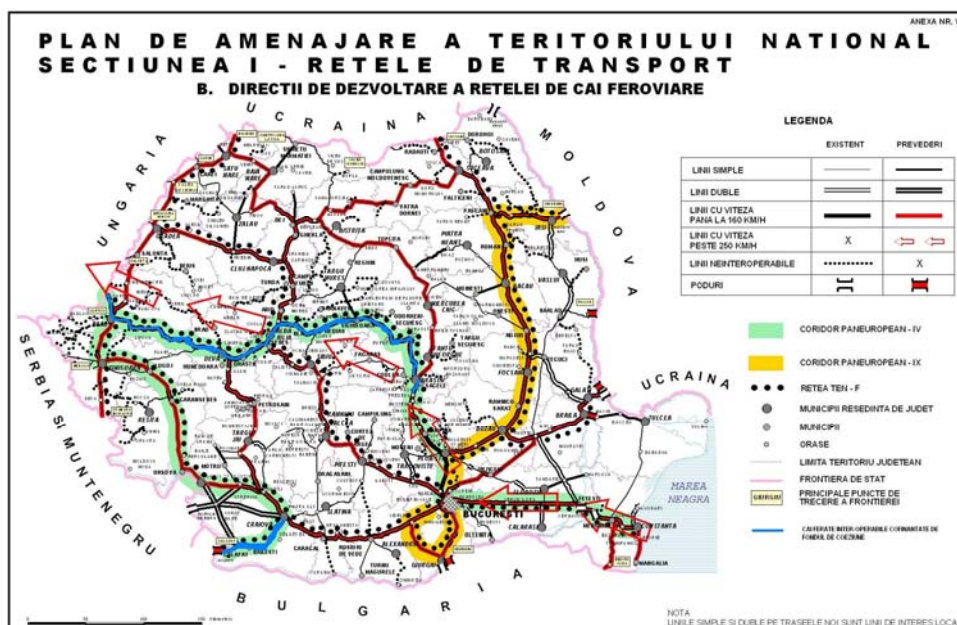
Modernizarea și construcția de infrastructuri feroviare trans-europene

Acțiunile se referă la modernizarea infrastructurii feroviare, care va viza în principal sporirea atractivității pentru transportul feroviar prin creșterea vitezei maxime de circulație, pe secțiuni din cadrul rețelei interoperabile (TEN-T, Coridoarele IV și IX), la 160 km/h pentru trenurile de pasageri și la 120 km/h pentru trenurile de mărfuri.

Se va urmări ca transportul feroviar să-și păstreze în continuare cota de piață de 30% - 35%, să se mențină un grad ridicat al siguranței circulației, să se implementeze metode moderne de întreținere a infrastructurii feroviare și să se creeze condițiile pentru interoperabilitatea cu sistemul de transport feroviar european.

În această perioadă se vor reabilita, printre altele, secțiunile de cale ferată Curtici-Simeria, Simeria-Coșlariu, Coșlariu-Sighișoara, Sighișoara-Brașov, Brașov-Predeal, Craiova-Calafat.

Secțiuni de cale ferată inter-operabilă pentru perioada 2007-2015

Sursa: MTCT

Modernizarea și extinderea infrastructurii navale trans-europene

Aceasta vizează dezvoltarea infrastructurii de transport naval din România, folosind la capacitate maximă potențialul fluviului Dunărea. În acest sens, se vor realiza o serie de proiecte care vor contribui la îmbunătățirea navigației pe Dunăre și pe Canalul Dunăre-Marea Neagră. Acțiunile vor viza lucrări de protecție a malurilor și lucrări de consolidare a construcțiilor hidro-tehnice, implementarea unui sistem de măsurători topo-hidrografice și a unui sistem de semnalizare și urmărire a traficului pe Dunăre.

Se vor îmbunătăți condițiile de navigație pe Dunăre pe secțiunea Călărași–Brăila și vor continua lucrările pe secțiunea comună româno-bulgară a Dunării, pe canalul navigabil Dunăre-Marea Neagră și pe canalul Poarta Albă-Midia Năvodari.

Modernizarea și extinderea infrastructurii aeroportuare trans-europene

În privința infrastructurii aeriene de transport se va urmări modernizarea infrastructurii și echipamentelor de transport aerian. O atenție deosebită va fi acordată modernizării și dezvoltării infrastructurii aeroportuare, pentru aeroporturile de interes național—respectiv Aeroportul Internațional „Henri Coandă” București, Aeroportul Internațional „Aurel Vlaicu” București-Băneasa, Aeroportul „Traian Vuia” Timișoara și Aeroportul Constanța. Este esențială pregătirea capacității aeroportuare în vederea procesării traficului pentru a evita congestiunile.

Modernizarea și construcția rețelelor de legătură la TEN - T

Conectarea rețelei de transport locale/județene/naționale la rețeaua de transport trans-europeană va conduce la îmbunătățirea accesibilității, având ca rezultat accesul mai rapid la rețeaua TEN-T și creșterea volumului de mărfuri și numărului de persoane ce tranzitează țara.

O importanță deosebită se va acorda legăturilor între punctele de creare a fluxurilor de călători, asigurând astfel o legătură rapidă și confortabilă între acestea și creșterea accesibilității zonelor adiacente rețelei TEN-T.

2.3.2. Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport de interes național și îmbunătățirea serviciilor aferente

Acest element strategic cuprinde măsuri privind modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport pe rețeaua TEN-T, dar totodată va avea și un impact direct asupra rețelei naționale de transport din afara rețelei TEN-T și, de asemenea, asupra îmbunătățirii serviciilor feroviare, atât pentru călători, cât și pentru mărfuri.

Modernizarea și construcția de infrastructuri rutiere de interes național

O primă acțiune are în vedere infrastructura rutieră, ce va cuprinde: construirea de autostrăzi, drumuri rapide, variante ocolitoare și modernizarea drumurilor naționale altele decât cele de pe rețeaua TEN-T, dar și modernizarea și construcția unor sectoare de drum de pe rețeaua TEN-T. Astfel, se va asigura o parte a condițiilor fizice de infrastructură ce vor permite un nivel suficient de accesibilitate pentru realizarea obiectivului general de coeziune economică și socială la nivel regional, național și european.

În colaborare cu autoritățile administrației centrale de specialitate și cu cele locale, va fi modernizată și dezvoltată infrastructura rutieră de interes național care permite accesul spre regiunile mai puțin dezvoltate, precum și spre zonele cu potențial economic ridicat. În acest scop, vor fi luate în considerare fluxurile comerciale existente și prognozate pentru perioada de programare 2007-2013 și, nu în ultimul rând, necesitatea de aprovizionare cu materii prime a ramurilor industriale a căror dezvoltare este încurajată pe plan național și/sau local. Se va avea în vedere și gradul de acces al persoanelor în aceste zone, pentru a asigura forța de muncă necesară bunei desfășurări a activității.

De asemenea, se vor continua lucrările la construcția de autostrăzi pe axa București-Brașov-Borș (București-Brașov-Târgu Mureș-Cluj Napoca-Zalău-Oradea).

Modernizarea și construcția de infrastructuri feroviare de interes național, precum și îmbunătățirea serviciilor aferente

În acest sens, se va asigura interoperabilitatea rețelei feroviare convenționale (TEN-T și în afara rețelei TEN-T) cu rețeaua europeană de transport feroviar prin introducerea în cale și la bordul materialului rulant motor a elementelor necesare sistemului de supraveghere ETCS (European Train Control System), modernizarea instalațiilor de centralizare a stațiilor de cale ferată prin introducerea instalațiilor electronice de centralizare, dezvoltarea sistemului informatic pentru toate stațiile de cale ferată situate pe rețeaua feroviară inter-operabilă din România, dezvoltarea rețelei de telecomunicații pentru asigurarea suportului de transmisie de date și implementarea sistemelor informatice feroviare în toate stațiile de cale ferată situate pe infrastructura feroviară inter-operabilă din România, implementarea centrului național de dirijare centralizată a traficului feroviar pe teritoriul României, rețehnologizarea instalațiilor de energo-alimentare a liniei de contact. Totodată, vor fi întreprinse acțiuni pentru elaborarea unor studii preliminare privind traseul

și costurile rețelei de cale ferată de mare viteză din România, pentru conectarea cu rețeaua feroviară europeană de mare viteză.

Pentru a îmbunătăți transportul feroviar de călători și mărfuri este necesară achiziția de material rulant și modernizarea acestuia, în contextul reabilitării serviciilor de pasageri, îmbunătățirii calității transportului și alinierii la standardele europene, în perspectiva integrării în sistemul de transport european. Transportul de pasageri pe calea ferată trebuie să devină un sistem de transport eficient, capabil să dezvolte activități pe piața liberă de transport, prin adaptarea structurii de material rulant la cerințele curente ale pieței de transport a pasagerilor din România, prin modernizarea vagoanelor și locomotivelor pentru distanțe lungi și dezvoltarea unei structuri modulare de material rulant pe distanțe medii și scurte, ca o alternativă la sistemul clasic utilizat în prezent. Aceste acțiuni vor conduce la o mai bună acoperire a pieței de transport și o mai bună accesibilitate a călătorilor la principalele rute de transport prin interconectarea lor la serviciile regionale și creșterea gradului de încărcare a vagoanelor cu pasageri pe rutele de transport principale și regionale.

Modernizarea și extinderea infrastructurii navale de interes național

Măsura vizează domeniul transportului naval, în cadrul căruia au fost identificate următoarele acțiuni strategice: dezvoltarea infrastructurii de transport și a facilităților portuare, crearea premizelor pentru creșterea traficului de mărfuri și creșterea gradului de pregătire a personalului navigant. De asemenea, se urmărește modernizarea și dezvoltarea porturilor maritime și fluviiale, în perspectiva creșterii traficului de mărfuri prin porturile românești și folosirea eficientă a infrastructurii portuare existente. Mai mult, se va avea în vedere dezvoltarea infrastructurii portuare, pentru ca în completarea acțiunilor avute în vedere în cadrul altor priorități din PND, să ajute la dezvoltarea activităților comerciale, turistice și de agrement.

2.3.3. Dezvoltarea durabilă a sectorului transporturi

Acest element strategic urmărește, prin intermediul măsurilor sale, integrarea principiilor dezvoltării durabile în cadrul sectorului transporturi, ca urmare a concluziilor Consiliului European de la Cardiff (1998) și a Strategiei Europene de Dezvoltare Durabilă (Goteborg 2001).

Promovarea intermodalității

Se urmărește asigurarea inter-modalității prin punerea în aplicare a acțiunilor de îmbunătățire a infrastructurii feroviare și rutiere și prin crearea centrelor logistice pentru transportul inter-modal feroviar-rutier, feroviar-fluvial, feroviar-maritim, rutier-fluvial, rutier-maritim, rutier-aerian.

Sunt avute în vedere acțiuni pentru crearea unor platforme multi-modale de marfă la aeroporturile internaționale, precum și acțiuni ce vor permite portului Constanța să devină un punct de legătură în zona Mării Negre, în cadrul lanțului logistic al bazelor maritime multi-modale care va fi creat pe Coridorul IV de autostrada maritimă pentru Europa de Sud-Vest¹⁰⁷.

Un aspect ce va fi urmărit în dezvoltarea tuturor modurilor de transport este corelarea cu măsurile ce vizează infrastructura de transport la nivel regional și local, implementate prin alte programe operaționale sectoriale/regionale. Pentru aceasta se vor elabora planuri de amenajare spațială a teritoriului la nivel regional, județean și local care vor asigura corelarea dezvoltărilor socio-economice și spațiale cu

¹⁰⁷ Autostrada Maritimă din Sud-Vestul Europei (partea vestică a Mediteranei, conectând Spania, Franța, Italia, inclusiv Malta cu legături la Autostrada Maritimă din Sud-Estul Europei și la Marea Neagră, conform Deciziei nr. 884/2004/CE a Parlamentului European și Consiliului, din 29 aprilie 2004.

dezvoltarea rețelelor de transport de interes național, regional și local. O atenție deosebită va fi acordată accesibilității zonelor și stațiilor turistice sau cu potențial turistic¹⁰⁸.

În scopul asigurării conectării între modurile de transport este prevăzută dezvoltarea transportului public cu accent pe extinderea rețelei de metrou a Bucureștiului astfel încât să se realizeze o legătură între punctele de creare a fluxurilor de călători, asigurând o legătură rapidă și confortabilă între acestea și, totodată, creșterea accesibilității populației din zonele adiacente capitalei la TEN-T. Extinderea rețelei de metrou și modernizarea serviciilor aferente va duce la creșterea traficului de călători cu metroul de la 350 mii pasageri pe zi în prezent până la 700 mii pasageri pe zi în 2013.

Îmbunătățirea siguranței traficului pe toate modurile de transport

Măsura vizează asigurarea unor servicii de transport la standarde europene de siguranță, securitate, calitate și costuri. Aceasta presupune realizarea și respectarea sistematică a standardelor specifice de siguranță, securitate, calitate și costuri în ramura industriei de transport. Atingerea standardelor menționate se va realiza prin aplicarea unei măsuri de îmbunătățire a stării tehnice a rețelei de drumuri și poduri existente prin realizarea lucrărilor de siguranță specifice la nivelul cerințelor impuse de traficul în continuă creștere, implementarea programului meteo SIMIN (INMH) la nivel național (Secții și Districte de drumuri), stoparea tendințelor de depășire a normelor privind greutatea admisibilă pe osie prin intensificarea controlului autovehiculelor prin cântărire.

De asemenea, se vor aplica tehnologii moderne prin folosirea unor procedee și materiale care să ducă la reducerea grosimii constructive a straturilor rutiere și creșterea duratei de exploatare a drumurilor în condițiile asigurării unui confort ridicat al utilizatorilor. Amenajarea intersecțiilor de nivel, construcția de pasaje denivelate la trecerea peste calea ferată, semnalizare orizontală și verticală, informarea utilizatorilor, utilizarea în prioritizarea lucrărilor a programelor complexe PMS (Sistemul de Management al Pavajelor) și BMS (Sistemul de Management al Podurilor), a BCTDR (Banca Centrală de Date Tehnice Rutiere) și realizarea de marcaje și indicatoare de orientare și informare pe rețeaua rutieră vor fi prioritare în politica de dezvoltare și modernizare a infrastructurii rutiere.

Pentru asigurarea unor servicii de transport la standarde europene o dată cu dezvoltarea infrastructurii rutiere se va asigura formarea unui personal care să implementeze noile cerințe și obiective. Pentru a realiza acest deziderat personalul trebuie să beneficieze de o pregătire profesională continuă.

O atenție deosebită va fi acordată implementării sistemelor inteligente de transport, cu efect benefic asupra siguranței traficului, scurtării timpilor de deplasare și scăderii consumului de combustibil. Va fi avută în vedere integrarea în cadrul politicilor comunitare din acest domeniu (introducerea sistemelor telematice, sistemul de navigație prin satelit etc).

De asemenea, se vor întreprinde acțiuni de implementare a acestei măsuri prin îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii fizice, prin măsuri preventive (semnalizare rutieră, localități lineare, campanii de presă etc) și prin sprijinirea legislației privind traficul rutier.

Pentru creșterea siguranței transportului feroviar sunt necesare intervenții în infrastructură, în vederea îmbunătățirii parametrilor tehnici, aflați la limită comparativ cu prevederile normativelor, prin executarea de lucrări specifice de reabilitare.

Vor fi continuate acțiunile de implementare ale mijloacelor de supraveghere și calmare a traficului (camere video, benzi producătoare de zgomot pentru atenționare, semnalizarea și protejarea trecerilor de pietoni etc), precum și programele de reabilitare a infrastructurii în localitățile lineare și eliminarea trecerilor la nivel

¹⁰⁸ Aceste resorturi/zone vor fi identificate prin consultare directă cu autoritățile locale și Autoritatea Națională de Turism.

cu calea ferată. Va trebui întărită cooperarea cu autoritățile locale pentru a împiedica extinderea localităților lineare de-a lungul drumurilor sau/și de-a lungul variantelor ocolitoare, fapt ce ar anula aproape în totalitate obiectivele urmărite prin construirea acestora.

Se are în vedere diversificarea și modernizarea serviciilor în traficul feroviar de marfă și călători prin utilizarea de tehnologii noi de construcție și întreținere a infrastructurii și implementarea rețelelor de comunicații specializate IT&C. În același scop se are în vedere îmbunătățirea și modernizarea stațiilor de cale ferată pentru asigurarea inter-modalității între transportul feroviar și cel rutier, elaborarea, dezvoltarea și corelarea graficelor de circulație a trenurilor de călători cu frecvență ridicată, atât pentru trenurile de lung parcurs, cât și pentru cele de scurt parcurs, menite să sporească atractivitatea transportului feroviar.

O altă acțiune o va constitui îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor portuare și creșterea standardelor de siguranță și securitate maritimă și fluvială prin dezvoltarea sistemului informațional de management al traficului navelor (VTMIS) și implementarea sistemului automat de identificare (AIS) în apele naționale navigabile, extinderea serviciilor informatizate, utilizarea hărților electronice în transportul fluvial și a unui sistem modern de măsurători și semnalizare pe sectorul românesc al Dunării.

Creșterea nivelului de siguranță a transportului aerian și reducerea costurilor generate de acesta se va realiza prin îmbunătățirea managementului traficului aerian. De asemenea, vor fi implementate măsuri moderne de securitate la nivelul agenților aeronautici civili.

Reducerea impactului lucrărilor și activităților de transport asupra mediului înconjurător

Măsura privind reducerea impactului lucrărilor și activităților de transport asupra mediului înconjurător vizează dezvoltarea infrastructurilor eficiente și nepoluante/”prietenoase cu mediul”, respectând cerințele europene și mondiale de compatibilitate.

Punerea în siguranță a infrastructurii de transport

Ținând cont de schimbările climatice la nivel regional și național, este necesară punerea în siguranță a infrastructurii de transport prin acțiuni ce vizează sistematizarea torentelor, eliminarea punctelor periculoase, a restricțiilor și a limitărilor de viteză generate de inundații, alunecări de teren, căderi de stânci și a altor riscuri naturale, cu respectarea protecției mediului. Se vor urmări acele acțiuni care vor completa acțiunile întreprinse prin programele specifice de mediu.

Conectivitatea și accesibilitatea sunt două aspecte cruciale în asigurarea **coeziunii teritoriale**. Structurile funcționale se bazează pe accesibilitatea reciprocă și pe accesul general la scară locală, regională, inter-regională, națională, transfrontalieră și europeană/internațională; aceasta presupune accesul la resurse naturale, servicii, forța de muncă, piețe aflate într-o continuă dinamică. România va urmări să își dezvolte, pe baza estimării impactului social și economic, accesul la resursele interne și potentialul pe care îl deține și să se poată afirma și relaționa la nivel internațional conform scopurilor sale strategice.

Competitivitatea va fi una din axele dezvoltării sistemelor integrate de infrastructură de transport; relaționarea integrată a poliilor competitivi în domeniile-cheie, relaționarea zonelor urbane cu cele rurale competitive în domeniile agro-industriale, accesibilizarea structurată a zonelor turistice cu patrimoniu natural și construit valoros sunt în egală măsură importante pentru dezvoltarea proprie și devenirea europeană a României.

Va fi urmărită relaționarea ierarhizată internă și în context spațial internațional, potrivit atât acordurilor încheiate cu partenerii europeni, cât și necesității sprijinirii aspectelor interne în virtutea cărora România își

poate exercita rolul internațional. În cadrul acestui aspect vor fi urmărite conexiunile regionale, inter-regionale, transfrontaliere și europene, ca parte a implementării conceptului strategic de dezvoltare și reintegrare a României în structurile spațiale internaționale, cu toate programele și proiectele care decurg, de anvergurile teritoriale aferente.

2.4. COERENȚA CU POLITICILE UE ȘI CELE NAȚIONALE

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Cartea Albă a Politicii Europene de Transport -Dezvoltarea echilibrată a tuturor modurilor de transport -Eliminarea blocajelor -Siguranța în politica de transport -Globalizarea politicii de transport	-Modernizarea și construcția de infrastructuri rutiere trans-europene -Modernizarea și construcția de infrastructuri feroviare trans-europene -Modernizarea și construcția de infrastructuri navale trans-europene -Modernizarea și construcția de infrastructuri aeroportuare trans-europene -Modernizarea și construcția de infrastructuri rutiere de interes național -Modernizarea și construcția de infrastructuri feroviare de interes național, precum și îmbunătățirea serviciilor aferente -Modernizarea și construcția de infrastructuri navale de interes național -Promovarea intermodalității -Îmbunătățirea siguranței traficului pe toate modurile de transport	2.3.1. Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport trans-europene și a rețelelor de legătură 2.3.2. Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport de interes național și îmbunătățirea serviciilor aferente 2.3.3. Dezvoltarea durabilă a sectorului transporturi
Concluziile Consiliului European de la Goteborg 2001	- Reducerea impactului lucrărilor și activităților de transport asupra mediului înconjurător	2.3.3. Dezvoltarea durabilă a sectorului transporturi
COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare a politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Legea nr. 203/2003 (republicată) privind dezvoltarea și modernizarea rețelei de transport de interes național și european și Legea nr. 71/1996 pentru aprobarea Planului de Amenajarea Teritoriului Național – Secțiunea I – Căi de comunicație și proiectul de lege propus de MTCT pentru actualizarea acesteia	-Modernizarea și construcția de infrastructuri rutiere trans-europene -Modernizarea și construcția de infrastructuri feroviare trans-europene -Modernizarea și construcția de infrastructuri navale trans-europene -Modernizarea și construcția de infrastructuri aeroportuare trans-europene -Modernizarea și construcția de infrastructuri rutiere de interes național -Modernizarea și construcția de infrastructuri feroviare de interes național, precum și îmbunătățirea serviciilor aferente -Modernizarea și construcția de infrastructuri navale de interes național	2.3.1. Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport trans-europene și a rețelelor de legătură 2.3.2. Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de transport de interes național și îmbunătățirea serviciilor aferente
Legea nr. 3/2001 pentru ratificarea protocolului de la Kyoto	-Reducerea impactului lucrărilor și activităților de transport asupra mediului înconjurător	2.3.3. Dezvoltarea durabilă a sectorului transporturi
HG nr. 321/2005 privind evaluarea și gestionarea zgomotului ambiental	-Reducerea impactului lucrărilor și activităților de transport asupra mediului înconjurător	2.3.3. Dezvoltarea durabilă a sectorului transporturi

2.5. CONTRIBUȚIA LA OBIECTIVELE ORIZONTALE

2.5.1. Egalitatea de șanse

Oportunități egale pentru bărbați și femei reprezintă o problemă majoră care afectează dezvoltarea economiei și a societății în general. În sectorul transporturilor, bărbații sunt avantajați în găsirea unui loc de muncă. Astfel, o atenție deosebită va fi direcționată către acest aspect și se vor întreprinde acțiuni pentru menținerea principiului egalității nu doar cu privire la bărbați și femei, dar și în privința persoanelor cu handicap, a minorităților și imigranților.

2.5.2. Dezvoltarea durabilă

Dezvoltarea durabilă se va concretiza în diminuarea impactului transport-mediu și stabilizarea la un nivel scăzut a emisiilor și agenților poluanți rezultați din activitățile de transport. Vor fi avute în vedere angajamentele asumate în cursul negocierilor Capitolului 9 „Politica în domeniul transporturilor”, precum și în tratatele și acordurile internaționale la care România și/sau UE sunt parte (Convenția Cadru a ONU asupra schimbărilor climatice din 1992, Protocolul de la Kyoto din 1997, Convenția de la Geneva asupra poluării transfrontaliere a aerului etc) și va fi urmărită o colaborare permanentă cu autoritățile din domeniul protecției mediului înconjurător. Va fi avut în vedere obiectivul României de reducere a emisiilor cu efect de seră cu 8% față de nivelul din 1989, în prima perioadă de angajament 2008-2012, ca parte componentă a obiectivului de reducere a emisiilor globale cu efect de seră cu cel puțin 5% față de nivelul din 1990 în perioada 2008-2012¹⁰⁹.

Atingerea acestui obiectiv se va realiza prin extinderea transporturilor combinate și inter-modale împreună cu dotările aferente și prin folosirea unui material rulant specializat, cu performanțe ridicate privind consumul de energie și protejarea mediului, introducerea gestiunii centralizate a traficului de marfă (platforme inter-modale), utilizarea de mijloace de transport performante din punct de vedere tehnic și operațional, crearea condițiilor de izolare acustică (perdele forestiere de protecție).

De asemenea, se are în vedere introducerea serviciilor integrate pe baze logistice în transportul rutier, creșterea utilizării tracțiunii electrice a trenurilor, realizarea de unități modulare la trenurile de marfă, extinderea utilizării ramelor electrice și Diesel în transportul feroviar de călători, inclusiv prin extinderea rețelei feroviare electrificate, introducerea unor sisteme/tehnologii moderne de încărcare-descărcare a mărfurilor în porturi și prin implementarea tehnologiilor de depoluare specifice în transportul maritim și fluvial. Îmbunătățirea calității infrastructurii feroviare convenționale și a materialului rulant conduc la sporirea atractivității transportului feroviar, încadrându-se în obiectivul principal al UE pentru perioada 2007-2013 de a revigora sistemul de transport feroviar, oferind o alternativă nepoluantă, mai sigură din punctul de vedere al integrității mărfurilor și călătorilor transportați, față de alte moduri de transport.

În domeniul transportului aerian se are în vedere descurajarea operării cu aeronave cu nivel ridicat de zgomot, utilizarea unor sisteme moderne de monitorizare a zgomotului în zona aeroporturilor, utilizarea unor sisteme de tratare a deșeurilor și proceduri de aterizare-decolare care să reducă impactul asupra zonelor rezidențiale din vecinătatea aeroporturilor.

O atenție deosebită va fi acordată prevederilor „Cărții Verzi asupra acțiunii împotriva zgomotului”⁷, prin utilizarea unor sisteme moderne de monitorizare a zgomotului în domeniul transportului rutier și feroviar, prin eliminarea emisiilor de zgomot de la sursă și protejarea sănătății publice împotriva acestuia.

¹⁰⁹ Protocolul de la Kyoto 1997.

Pe baza concluziilor Programului Marco Polo privind mutarea traficului de mărfuri de la modul de transport rutier la celelalte moduri de transport¹¹⁰, luând în considerare că la solicitarea Comisiei Europene de continuare a programului¹¹¹ în perioada 2007-2013, partea română și-a îndeplinit procedurile în termen, în vederea semnării „Memorandumului de înțelegere între Comunitatea Europeană și România privind participarea României în cadrul programului Marco Polo”, vor fi ajustate și încurajate măsurile ce vizează inter-modalitatea și transportul combinat de mărfuri, precum și dezvoltarea rețelei de dotări aferente.

Prin programe guvernamentale se încurajează înnoirea parcului de mijloace de transport (vehicule rutiere, material rulant feroviar, flota maritimă, fluvială sau aeriană), care reprezintă una dintre căile prin care se atinge obiectivul dezvoltării durabile. Această măsură, ce conține componente financiare și normative, va avea un efect decisiv asupra scăderii gradului de poluare al solului, aerului și apei, precum și asupra creșterii eficienței energetice a transportului. Nu în ultimul rând, această înnoire va avea consecințe pozitive și asupra siguranței transportului în general.

2.5.3. Societatea informațională

Pe durata procesului de programare, precum și după aceea, se vor întreprinde acțiuni în vederea asigurării participării tuturor entităților economice și sociale, interesate de măsurile prin care se vor realiza obiectivele specifice și generale, la societatea bazată pe cunoaștere ce va utiliza la maxim potențialul tehnologiilor informației și comunicării (TIC) de depășire a formelor de excluziune tradiționale, iar toți cetățenii vor beneficia de avantajele Societății Informaționale.

În particular în transportul feroviar se are în vedere diversificarea și modernizarea serviciilor în traficul feroviar de marfă și călători prin utilizarea de tehnologii noi de construcție și întreținere a infrastructurii, implementarea rețelelor de comunicații specializate IT&C, informatizarea activității operatorilor de transport, implementarea sistemelor de informare multi-modale, în timp real pentru călători și implementarea sistemului informatic „Vânzare bilete și rezervare locuri la trenurile de călători” pe întreaga rețea feroviară convențională din România. În același scop se are în vedere îmbunătățirea și modernizarea stațiilor de cale ferată pentru asigurarea inter-modalității între transportul feroviar cu cel rutier, elaborarea, dezvoltarea și corelarea graficelor de circulație a trenurilor de călători cu frecvență ridicată, atât pentru trenurile de lung parcurs, cât și pentru cele de scurt parcurs, menite să sporească atractivitatea transportului feroviar.

2.6. INDICATORI

Pentru monitorizarea obiectivelor prezentate anterior se propun următorii indicatori cheie care trebuie urmăriți pe tot parcursul implementării Planului Național de Dezvoltare:

Indicator	Etalon UE-15 (2000)	România	
		Nivel de referință (2004)	Obiective țintă 2015
Persoane transportate anual (pasageri/km)	-	19.707,9 mil.	
Total mărfuri transportate anual (tone/km)	1.701.354 mil.	58.951,3 mil.	
Cota transportului rutier de marfă din total transport marfă (%)	78	63,09	
Cota transportului rutier de pasageri din total transport pasageri (%)		47,9	

¹¹⁰ Regulamentul 1382/2003 din 22.07.2003.

¹¹¹ Propunerea de regulament "Marco Polo" a CE nr. COM (2004)0478 final.

Indicator	Etalon UE-15 (2000)	România	
		Nivel de referință (2004)	Obiective țintă 2015
Cota transportului feroviar de marfă din total transport marfă (%)	14,6	28,9	25
Cota transportului feroviar de pasageri din total transport persoane (%)		43,8	35
Număr pasageri transportați pe căile și canalele navigabile (mil. pasageri)	-	0,2	1,0
Trafic portuar de mărfuri(mil tone)-total din care:		71,74	115
-maritim	-	40,53	80
-fluvial		31,21	35
Pasageri transportați pe căile aeriene (mil.persoane)	-	3,39	11,3
Marfă transportată pe căile aeriene (tone)	-	5.500	43.750
Lungime autostrăzi (km)	-	211	1.263
Lungimea căilor ferate interoperabile modernizate (km)	-	90	1.200
Lungimea rețelei TEN-T reabilitate, doar drumuri naționale (km)	-	1.565	2.912
Lungimea drumurilor naționale reabilitate, din afara TEN-T (km)	-	877	5231
Variante ocolitoare (km)	-	5,47	307
Poduri redimensionate la clasa E	-	92	2.025

P3. PROTECȚIA ȘI ÎMBUNĂȚĂȚIREA CALITĂȚII MEDIULUI

3.1. FUNDAMENTARE

Situată la zona de interferență dintre ecosistemele Carpați-Dunăre și Dunăre-Marea Neagră, România are o moștenire naturală foarte frumoasă, diversificată și echilibrată. Bogățiile naturale ale României au o valoare deosebită pentru moștenirea naturală a Uniunii Europene, care se va îmbogăți astfel cu două dintre zonele bio-geografice importante la nivel global – Delta Dunării și Carpați.

Cu toate acestea, mediul natural din România a fost foarte afectat înainte de anul 1990, ca urmare a procesului de industrializare și a dezvoltării agricole nedurabile, dublate de o lipsă de interes a sistemului politic cu privire la problemele de mediu. În acea perioadă, politica industrială avea ca țintă dezvoltarea industriei grele și a celei producătoare de energie, fiind, în principal, dependentă de utilizarea cărbunelui și de un consum energetic ridicat. De asemenea, producția agricolă la scară largă era legată de utilizarea excesivă a chimicalelor. Mai mult, legislația de mediu nu era luată în considerare în mod serios, la acel moment.

Ca urmare, la începutul anilor '90, mediul înconjurător în România era serios afectat, caracterizat fiind de un nivel ridicat al emisiilor în atmosferă și în mediul acvatic, o degradare extinsă a terenurilor, datorată deșeurilor agricole, industriale și municipale. Despădurirea necontrolată, atingând limite critice în unele regiuni ale României, a contribuit, de asemenea, la impactul negativ asupra mediului.

Prin transpunerea directivelor europene din domeniu, România a adoptat noi legi și standarde privind mediul. Deși costisitoare și solicitantă, implementarea acestora reprezintă o schimbare radicală în politicile naționale și în modul de abordare referitoare la domeniul protecției mediului. De asemenea, restructurarea vastă în industrie și agricultură, reducerea activităților de extracție a combustibililor solizi și de utilizare a materiilor prime au contribuit la îmbunătățirea calității factorilor de mediu.

Începând cu anul 1995, când noua legislație de protecție a mediului a intrat în vigoare, România a adoptat o serie de norme și documente strategice sectoriale cu scopul de a lua în considerare principiile dezvoltării durabile. Aceste strategii naționale includ, de asemenea, și concluziile și recomandările strategiilor europene de dezvoltare durabilă (Lisabona și Göteborg) și ale celui de-al 6-lea Program de Acțiune pentru Mediu, în vederea asigurării conservării, protecției și îmbunătățirii mediului, protejării sănătății umane și utilizării durabile a resurselor naturale.

Pentru a contribui la dezvoltarea regiunilor mai puțin dezvoltate din România, regiuni avute în vedere de politica de coeziune a Uniunii Europene, România încă trebuie să facă investiții semnificative în infrastructura de mediu, în particular în sectoarele apă, deșeuri și calitatea aerului. De asemenea, România trebuie să investească în dezvoltarea unor sisteme eficiente de management de mediu (în special în sectoarele apă și deșeuri), cu scopul de a oferi îmbunătăți calitatea serviciilor către populație și de a crea un mediu de afaceri competitiv. Sisteme de management viabile sunt de asemenea necesare pentru protecția sau valorificarea resurselor naturale.

Noua dimensiune europeană impune, ca o condiție cheie în vederea aderării la UE, o calitate mai bună a mediului înconjurător. Deși România a înregistrat un progres semnificativ din 1990, numeroase eforturi și resurse sunt necesare în continuare pentru a atinge standardele Uniunii Europene. Pentru câteva dintre domeniile care necesită cele mai mari eforturi financiare pentru conformare și care nu pot fi implementate până la data aderării, s-au negociat perioade de tranziție. Aceste domenii sunt: furnizarea de apă potabilă, construirea/reabilitarea de stații de epurare a apelor uzate, închiderea depozitelor neconforme, managementul deșeurilor din ambalaje și a ambalajelor, precum și controlul poluării industriale.

Utilități publice

În România, accesul populației la utilitățile publice este încă foarte limitat, situându-se cu mult sub nivelul din Uniunea Europeană.

A. Servicii publice în sectorul de apă

Procentul populației conectate la sistemul centralizat de alimentare cu apă și canalizare este de doar 52% din totalul populației din România, în comparație cu media din Uniunea Europeană, respectiv 70% în cele 10 state nou-membre și peste 90% în UE-15.

În ultimii 10 ani, cantitatea totală de apă furnizată în rețea a scăzut în principal datorită introducerii sistemelor de măsurare a consumului și reducerii activității industriale. În 2002, volumul de apă furnizată era de 1.349 milioane m³, cu 33,6% mai puțin decât în 1995. Din cauza distribuției inegale a resurselor de apă din țară, a nivelului insuficient de regularizare a debitului cursurilor de apă, a poluării semnificative a unor râuri interioare, suprafețe importante nu beneficiază de resurse suficiente de apă de-a lungul întregului an, probleme înregistrându-se în principal în perioadele de secetă sau iarna grea.

Din totalul populației de 21,7 milioane, 14,7 milioane locuitori (68%) sunt conectați la rețeaua de furnizare a apei potabile, 11,3 milioane în zonele urbane (98% din populația urbană) și 3,4 milioane în zonele rurale (33% din populația rurală). În anul 2002, 2.951 localități aveau sisteme centralizate de distribuție a apei potabile, din acestea 265 fiind municipii și orașe (100%), iar 2.686 fiind localități rurale (17%).

Principalele probleme cu care se confruntă serviciile din sectorul de alimentare cu apă și canalizare sunt prezentate pe scurt, după cum urmează:

- lipsa fondurilor și a programelor de dezvoltare pe termen lung care determină o eficiență scăzută și o durabilitate redusă a infrastructurii de apă și apă uzată;
- investițiile insuficiente în înlocuirea dotărilor și în managementul utilităților care au condus la o condiție precară atât a rețelelor de apă și apă uzată, cât și a facilităților de tratare/epurare;
- servicii necorespunzătoare de operare și întreținere;
- procent ridicat de necontorizare, din cauza pierderilor, a rău-platnicilor și a lipsei de transparență a conturilor (situației financiare);
- cadru instituțional neadecvat și experiența limitată în promovarea, gestionarea și implementarea investițiilor la scară largă;
- lipsa planurilor de instruire;
- sisteme informaționale depășite;
- nedefinirea clară a rolului și responsabilităților părților/autorităților implicate;
- managementul ineficient în ceea ce privește costurile de personal și de operare.

În același timp, în România există 263 stații de epurare a apelor uzate urbane, în care se epurează numai 77% din debitul total evacuat prin rețelele publice de canalizare, iar 47 de localități urbane deversează apele uzate în emisari fără o epurare prealabilă.

Ca urmare a negocierilor pentru Capitolul 22 – „Mediu”, România a obținut anumite perioade de tranziție în vederea conformării cu directivele relevante din sectorul de apă. Astfel, pentru Directiva privind epurarea apelor uzate urbane, România trebuie să se conformeze până în 2015 în ceea ce privește construirea sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare a apelor uzate în aglomerările urbane cu mai mult de 10.000 locuitori echivalenți (l.e.), iar până în 2018 în aglomerările cu o populație echivalentă cuprinsă între 2.000 și 10.000 l.e.

Costurile necesare pentru conformarea cu Directivele Europene din sectorul de apă au fost evaluate la aproximativ 12 miliarde euro (potrivit evaluării realizate în cadrul proiectului PHARE „Asistență tehnică pentru evaluarea costurilor de mediu și elaborarea planurilor de investiții în România”).

Investiții importante în vederea îmbunătățirii infrastructurii de apă și apă uzată s-au realizat în municipalitățile cele mai importante, având o populație mai mare de 100.000 l.e. Acestea au beneficiat de sprijin prin Programele co-finanțate de Uniunea Europeană - ISPA, MUDP și PHARE. Totuși, respectivele programe au vizat doar prioritățile cele mai importante în vederea conformării cu cerințele Uniunii Europene în perioadele de tranziție solicitate. Doar două municipalități au contracte de servicii cu operatori privați.

Investiții suplimentare au fost realizate în câteva aglomerări mici prin Programul SAPARD. Probleme esențiale rămân în privința aglomerărilor mici și mijlocii, unde, până în prezent, s-au realizat investiții limitate și unde există o capacitate financiară și instituțională redusă pentru a desfășura proiecte de amploare. Astfel, este nevoie de investiții și asistență în vederea construirii/modernizării infrastructurii de apă și apă uzată pentru a asigura servicii publice la calitate cerută.

B. Servicii publice în sectorul deșeurilor

În România, managementul deșeurilor nu a fost luat în considerare înainte de 1990. Deși s-au înregistrat anumite progrese de atunci, sunt necesare resurse importante în vederea îmbunătățirii infrastructurii de deșeurilor și a dezvoltării unui management eficient al deșeurilor.

În majoritatea județelor, infrastructura existentă respectă doar în mică măsură prevederile directivelor din sectorul deșeurilor.

Din cele 116 depozite de deșeurilor nepericuloase, 11 depozite îndeplinesc cerințele Directivei 1999/31/EC, 4 depozite vor îndeplini cerințele până în 2009, 101 depozite care în prezent sunt neconforme vor fi închise treptat (36 depozite vor înceta depozitarea la 31.12.2006, 42 depozite în perioada 01.01.2007 -16.07.2009, iar 23 depozite, utilizând instalații pe bază de “hidro-transport” al deșeurilor, vor fi închise până la sfârșitul perioadei de tranziție (16.07.2017).

Depozitarea deșeurilor solide industriale nepericuloase se va realiza până la 31.07.2009 în depozitele conforme și neconforme existente sau, în același timp, în depozitele conforme de deșeurilor nepericuloase din zonele urbane. Deșeurile industriale nepericuloase, pentru care altă metodă de valorificare, ca de exemplu tratare/eliminare, nu este fezabilă, vor fi depozitate numai în depozite conforme de deșeurilor nepericuloase începând cu anul 2009.

În același timp, România intenționează să reducă volumul deșeurilor depozitate neconform, de la cantitatea estimată de 3,75 milioane tone/an în 2004 la 2,2 milioane tone/an până în 2013. În 2004, a fost depozitată o cantitate de deșeurilor de aproximativ 383.500 tone de deșeurilor industriale.

În urma negocierilor pentru Capitolul 22 „Mediu”, România a obținut perioade de tranziție până la 31 decembrie 2013, în vederea atingerii țintelor de reciclare. Pentru a atinge aceste ținte și, de asemenea, pe cele specifice fiecărei categorii de ambalaje, până în 2013, România trebuie să dezvolte noi instalații de reciclare și recuperare.

În vederea realizării unui management realist al deșeurilor de ambalaje, este necesar un sistem corespunzător pentru colectarea selectivă a deșeurilor.

Din cele 42 de județe, 7 județe au în curs de implementare proiecte integrate de management al deșeurilor, co-finanțate prin Programul ISPA. Alte 11 județe și-au construit facilități noi, în special depozite de deșeuri, în cadrul unor parteneriate de tip public – privat.

Cu toate acestea, producția de deșeuri în România este încă ridicată (aproximativ 34,08 milioane tone în anul 2002); procentul de reciclare a deșeurilor de ambalaje rămâne, în continuare, scăzut (aproximativ 20% din totalul deșeurilor din ambalaje în 2002); colectarea selectivă este implementată în special în centre pilot. În plus, cea mai stringentă problemă este reprezentată de numărul mare de depozite vechi de deșeuri, atât în zonele urbane, cât și în cele rurale, care afectează mediul și sănătatea umană și, în consecință, trebuie închise ca fiind neconforme cu cerințele legale.

Pe de altă parte, aportul investițional în infrastructura de servicii publice vizează și eliminarea disparităților în acest sector între diferitele regiuni.

Sisteme sectoriale de management de mediu

A. Protecția apei

Îmbunătățirea serviciilor de utilități publice (așa cum au fost anterior prezentate) în sectorul de apă este strâns legată de managementul eficient al resurselor de apă, contribuind la utilizarea durabilă a acestora. Obiectivul este afectat, în prezent, de următoarele aspecte:

- Resursele limitate de apă – transportul resurselor de apă la distanță prezintă dificultăți tehnice și economice; nu se poate realiza un sistem național de interconectare;
- Resursele de apă disponibile în România sunt puternic afectate de activitățile umane;
- Capacitatea stațiilor de epurare a apelor uzate este insuficientă;
- Distribuția insuficientă a apei potabile în sistemele de furnizare a apei;
- Numărul insuficient de instalații de epurare a apelor uzate, cât și necesitatea modernizării acestora;
- Lipsa unei abordări sistematice în stabilirea proiectelor de investiții ;
- Sisteme combinate de canalizare;
- Lipsa Master Plan-urilor regionale de mediu;
- Management inadecvat al nămolurilor provenite de la stațiile de epurare a apelor uzate.

Principalele obiective în ceea ce privește protecția apelor în România, în conformitate cu cerințele UE, includ următoarele aspecte: îmbunătățirea stării resurselor de apă și a ecosistemelor acvatice; protecția apei potabile; încurajarea utilizării durabile a apei; reducerea efectelor adverse ale inundațiilor și secetei.

Calitatea apelor de suprafață este afectată, în special, de sursele punctiforme de poluare (orașe și municipii, instalații industriale, etc). În cursul anului 2004, calitatea globală a râurilor, evaluată pe baza situației celor 633 secțiuni de supraveghere, a fost după cum urmează: clasa I de calitate – 7,9%; clasa a II-a – 35,2%; clasa a III-a – 33,2%; clasa a IV-a – 16,4%; clasa a V-a – 7,3%.

Din lungimea totală a râurilor analizate în cursul anului 2004 (22.570 km), 2.515 km (11,1%) se încadrează în clasa I de calitate, 8.566 km (38%) în clasa a II-a, 7.323 km (32,4%) în clasa a III-a, 3.212 km (14,2%) în clasa a IV-a și 953 km (4,2%) în clasa a V-a.

Cu toate acestea, domeniul protecției apelor necesită investiții importante. În ultimii 10 ani, politica în acest domeniu a vizat, în special, îmbunătățiri ale calității apei, mai exact reducerea surselor punctiforme de poluare. În pofida faptului că a fost atins un anumit grad de îmbunătățire a calității râurilor (o scădere a valorilor pentru indicatorii de calitate CBO₅, CCO_{Cr}, metale grele), situația este departe de a fi

satisfăcătoare. Conținutul de nutrienți în apă este încă ridicat, conducând la eutrofizarea cursurilor de apă și a rezervoarelor de apă, ceea ce expune receptorii naturali la riscuri importante.

Deși s-au înregistrat progrese în ceea ce privește construirea stațiilor de epurare a apelor uzate, marea parte a acestora asigură doar epurarea mecanică și biologică, astfel încât este necesară extinderea la stadii avansate de epurare (eliminarea azotului și a fosforului) în vederea conformării cu cerințele pentru zonele sensibile.

Este de menționat că, urmare a negocierilor pentru Capitolul 22 "Mediu", întregul teritoriu al României a fost declarat zonă sensibilă. Acest fapt impune costuri mai mari pentru epurarea apelor uzate la un nivel avansat.

Programul de realizare a lucrărilor pentru aglomerările mai mari de 10.000 I.e. prevede construcția și reabilitarea sistemelor de colectare și tratare a apelor uzate, până la sfârșitul anului 2015, pentru aglomerările mari și mijlocii al căror impact ar putea conduce la neatingerea indicatorilor pentru o "stare bună a apelor", așa cum este aceasta definită în Directiva Cadru privind Apa. În plus, tot până la sfârșitul anului 2015, toate aglomerările de peste 10.000 I.e. trebuie să fie dotate cu instalații pentru reducerea concentrațiilor de nutrienți.

După anul 2015, au fost programate să se realizeze stații și măsuri de epurare pentru aglomerări mici și să se găsească soluții pentru aglomerările cu o suprafață mare și densitate mică a populației, unde este necesară o abordare individuală a fiecărei situații în parte. Stațiile mici de epurare sau rezolvările individuale nu vor influența atingerea "stării bune a apelor".

În concluzie, trebuie dezvoltate și operaționalizate sisteme specifice de gospodărire a apelor. Aceasta implică investiții în facilități corespunzătoare de apă și apă uzată, pe de-o parte, iar pe de altă parte, stabilirea unor sisteme operaționale eficiente.

B. Sisteme specifice de management al deșeurilor

Până în prezent, în România, serviciile publice de deșeurii au vizat deșeurile menajere (așa cum a fost prezentat mai înainte). În plus, în afara județelor/regiunilor în care se implementează proiecte ISPA, nu există o abordare integrată în ceea ce privește managementul deșeurilor municipale.

Înainte ca legislația curentă să fie adoptată, au existat parteneriate de tip public-privat pentru construirea unor depozite de deșeurii solide ori pentru colectarea și transportul deșeurilor, însă nu și pentru colectarea selectivă, atingerea țintelor de reciclare a deșeurilor, facilitățile de compostare sau închiderea depozitelor de deșeurii neconforme.

Prin urmare, este nevoie ca facilitățile de deșeurii existente să fie extinse în vederea creării unor sisteme eficiente de management integrat al deșeurilor la nivel regional/județean, precum și pentru a lua în considerare categoriile de deșeurii care solicită măsuri specifice. În acest scop, următoarele aspecte necesită atenție sporită:

- **Eliminarea și reciclarea deșeurilor municipale**

Deșeurii municipale sunt încă depozitate într-o mare măsură, în timp ce colectarea selectivă și reciclarea deșeurilor sunt insuficiente. În ceea ce privește reciclarea și valorificarea deșeurilor, în Planul Național de Gestionare a Deșeurilor au fost stabilite anumite ținte pentru diferitele categorii de deșeurii:

- valorificarea materială și energetică a circa 50% din deșeurile biodegradabile până în 2013;
- valorificarea energetică a circa 50% din cantitatea de rumeguș până în 2013;

- valorificare globală în proporție de 50% și individuală în proporție de 15% pentru plastic, până în 2011;
- reciclarea în proporție de 22,5% pentru plastic, până în 2013;
- reciclarea în proporție de 60% în funcție de greutate, pentru hârtie și carton și 50% pentru metale, până în 2008;
- reciclarea în proporție de 15 % pentru lemn, până în 2011;
- reciclarea în proporție de 60% pentru sticlă, până în 2013.

Doar șase municipalități au dezvoltat sisteme de colectare selectivă a deșeurilor și compostare a deșeurilor biodegradabile. Tratarea deșeurilor municipale biodegradabile este avută în vedere doar la nivel de proiecte pilot.

• Deșuri de ambalaje

O atenție importantă trebuie acordată prevenirii generării deșeurilor de ambalaje, asigurării valorificării/reciclării acestora, precum și minimizării riscului determinat de prezența substanțelor periculoase în ambalaje. Colectarea separată, sortarea, procesarea și reciclarea finală a deșeurilor de ambalaje se vor realiza astfel încât să se asigure atingerea unei rate de reciclare a deșeurilor de ambalaje de 55,1% și a unei rate de valorificare a deșeurilor de ambalaje de 62% (785.225 tone) până în anul 2013.

• Deșuri periculoase

Managementul deșeurilor periculoase a devenit o problemă la nivel global. Această categorie de deșuri are cel mai mare impact asupra sănătății umane și asupra mediului. Un management eficace al deșeurilor reprezintă o problemă complexă și necesită o abordare coerentă și metodică, care să urmărească în primul rând prevenirea acestora. Prevenirea producerii de deșuri periculoase trebuie planificată în interdependență cu managementul materiilor prime, produselor finite și tehnologiilor implicate.

Prevenirea producerii de deșuri nu numai că ar reduce costurile de gestionare a deșeurilor pentru companiile implicate, dar ar economisi resurse și energie, conducând la costuri de producție mult mai mici. În mod special, este necesară luarea măsurilor de protecție a mediului în cadrul întreprinderilor mici și mijlocii.

România nu are o rețea de servicii bine dezvoltată în domeniul managementului deșeurilor, care să asigure serviciile de colectare și/sau valorificare/tratare a deșeurilor periculoase.

În România, există un număr mic de prestatori de servicii pentru managementul deșeurilor periculoase. Aceștia asigură, de obicei, colectarea, fără servicii de transport, din cauza capacității insuficiente de transport. Transportul deșeurilor periculoase este asigurat de producătorii de deșuri. Cu toate acestea, mai mult de 89% din cantitatea totală de deșuri periculoase este depozitată sau stocată, în general în apropiere de sursa generatoare, cu costuri minime de transport. Excepție fac deșeurile medicale, uleiurile uzate, deșeurile colectate și transportate în vederea tratării/valorificării și/sau eliminării finale.

România trebuie să dezvolte un sistem de management al deșeurilor periculoase care să atingă următoarele obiective:

- Reducerea posibilităților de depozitare a deșeurilor periculoase în același loc cu alte deșuri industriale;
- Dezvoltarea serviciilor de colectare și transport al deșeurilor către facilitățile autorizate de tratare, reciclare și/sau eliminare finală, în interesul industriei;

- Reglementarea și controlul activităților de colectare și transport, în vederea asigurării tranzitului în siguranță al deșeurilor periculoase;
- Evitarea excesului de regulamente și a redundanței în ceea ce privește regulamentele și controlul.

În ceea ce privește *deșeurile din construcții și demolări*, în România, în prezent, cantitatea totală a acestora este mult mai mică în comparație cu statele membre ale Uniunii Europene. În general, acest tip de deșeuri este refolosit. Doar un procent redus de deșeuri provenite din construcții și demolări este colectat separat și depozitat, rezultând astfel cantități reduse din această categorie.

În paralel cu dezvoltarea economică a țării, activitățile de construcție de noi clădiri, de reconstrucție și renovare a clădirilor existente și demolarea clădirilor vechi ce nu pot fi renovate vor conduce la creșterea substanțială a cantității de deșeuri din construcții și demolări și se va schimba mult calitatea acestora. Pentru acest fapt este necesară promovarea de investiții pentru reutilizarea, reciclarea, tratarea în vederea recuperării/eliminării corespunzătoare a acestora, prin separarea strictă a deșeurilor din construcții față de cele din demolări și îmbunătățirea continuă a schemelor de procesare și reciclare.

Pentru a evita impactul ecologic asupra solurilor și asupra apei subterane, trebuie să se asigure colectarea deșeurilor din construcții și demolări în toate regiunile (urban dens, urban și rural) și utilizarea acestora după pretratare în reamenajări de drumuri sau alte activități.

În ceea ce privește *deșeurile medicale*, spitalele trebuie să întreprindă măsuri pentru minimizarea cantității totale a acestui tip de deșeuri periculoase. Pentru eliminarea finală a deșeurilor medicale periculoase cele trei instalații private existente trebuie îmbunătățite, iar crematoriile vechi din spitale vor fi închise, în mod etapizat, în funcție de existența incineratoarelor zonale autorizate pentru deșeuri periculoase. Pentru pretratarea deșeurilor medicale periculoase, se vor implementa tehnologii specifice mobile sau staționare.

Cu privire la *deșeurile de echipamente electrice și electronice* este necesar a se acorda o atenție specială dezvoltării unui sistem de colectare selectivă, precum și asigurării unor soluții optime de stocare, tratare, valorificare, reciclare și eliminare, în vederea unui management ecologic rațional.

În prezent, în România, nu există soluții de reciclare/valorificare pentru sticlă activată, plastic, textile, rezultate din demontarea/tratarea echipamentelor electrice și electronice.

C. Conservarea și îmbunătățirea resurselor naturale

În ultimele decenii, condițiile naturale și peisajele din România au fost influențate de evoluția activităților economice, precum și de creșterea economică din ultimii ani, care au condus la o exploatare excesivă a resurselor naturale. În aceste condiții, multe specii de floră și faună sunt în pericol, iar modificarea peisajului reprezintă un indicator important pentru deteriorarea mediului.

Ca urmare a negocierilor la capitolul 22 „Mediu”, România are obligația de a stabili Rețeaua Natura 2000 până la data aderării. După această dată, România trebuie să asigure planurile de management și monitorizare pentru toate siturile ce vor fi incluse în această rețea.

Acest aspect se referă la activitățile pe termen scurt și lung și vizează, în primul rând, conservarea și utilizarea eficientă și echilibrată a resurselor regenerabile (apa, flora și fauna). Dezvoltarea durabilă reprezintă o necesitate. Criteriul dezvoltării durabile a resurselor naturale are în vedere obiective strategice permanente.

D. Calitatea aerului

În ciuda îmbunătățirilor majore aduse acestui domeniu, sunt necesare, totuși, eforturi suplimentare, care să vizeze, în special, îmbunătățirea calității aerului îndeosebi în zonele urbane și industriale, scăderea consumului de energie în economia românească, și schimbarea combustibililor folosiți în vederea utilizării frecvente a celor mai puțin poluanți și a resurselor de energie regenerabile, atunci când este posibil.

În România, există numai câțiva agenți economici care au dezvoltat sisteme de auto-monitorizare pentru poluanții atmosferici. În consecință, este necesară creșterea conștientizării agenților economici asupra responsabilităților ce le revin în procesul de aplicare a noii legislații de mediu, precum și în procesul de implementare a sistemului de raportare voluntară și de diseminare a informației către publicul interesat.

Ținând cont de faptul că multe zone sunt încă puternic poluate de către sursele industriale, se impune luarea de măsuri pentru îmbunătățirea calității aerului, în special pentru reducerea emisiilor de oxizi de sulf, azot și pulberi rezultate de la instalațiile mari de ardere. Totodată, vor fi promovate proiecte ce vizează reabilitarea sistemelor centralizate de alimentare cu energie termică.

Prin implementarea Directivei 2001/80/CE privind limitarea emisiilor în atmosferă a anumitor poluanți proveniți de la instalațiile mari de ardere (IMA), vor fi atinse de către România performanțe de mediu în conformitate cu politica Uniunii Europene de îmbunătățire a calității aerului. Măsurile pentru atingerea obiectivelor și țintelor propuse presupun implementarea celor mai bune tehnici disponibile, specifice instalațiilor mari de ardere pentru desulfurizarea, reducerea emisiilor de oxizi de azot și de pulberi din gazele de ardere, realizarea măsurătorilor reprezentative pentru poluanții relevanți în conformitate cu prevederile standardelor CEN etc.

Ca o concluzie generală, România trebuie să depună eforturi semnificative în vederea respectării principiilor de mediu internațional-acceptate, păstrând în același timp tradițiile istorice și luând în considerare situația socio-economică actuală a țării.

Un management eficient al problemelor de mediu reprezintă baza acceptabilității sociale și a durabilității economice în România. Protecția calității mediului este un element cheie în asigurarea unor mijloace de trai durabile pentru generația actuală, cât și pentru cele viitoare.

Un management eficient al problemelor de mediu reprezintă baza acceptabilității sociale și durabilității economice în România.

Protecția calității mediului este un element cheie în asigurarea unor mijloace de trai durabile pentru generația actuală, cât și pentru cele viitoare.

Un program investițional pentru îmbunătățirea sistemelor de management de mediu va ajuta România să devină mai atractivă pentru mediul de afaceri. Aceasta va facilita dezvoltarea economică, în special în acele regiuni mai puțin dezvoltate, și astfel sunt necesare măsuri complementare în cadrul priorităților de dezvoltare referitoare la Competitivitate și Dezvoltare Regională.

3.2. OBIECTIVE

3.2.1. Obiectivul global

Obiectivul global al acestei priorități naționale din PND îl constituie **protejarea și îmbunătățirea calității mediului, în conformitate cu nevoile economice și sociale ale României, conducând astfel la îmbunătățirea semnificativă a calității vieții prin încurajarea dezvoltării durabile.**

În același timp, acest obiectiv global este strâns legat de îndeplinirea angajamentelor asumate în procesul de negociere pentru Capitolul 22 „Mediu”, ca sector cheie pentru integrarea europeană.

3.2.2. Obiective specifice

- **Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea serviciilor de utilități publice în sectoarele apă și deșeuri, la calitatea și în cantitatea necesară**
 - Dezvoltarea sistemelor integrate de infrastructură de apă și apă uzată în 40 regiuni/județe până în 2015;
 - Construirea sistemelor integrate de deșeuri în minimum 20 regiuni/județe și extinderea infrastructurii municipale de deșeuri în alte 20 regiuni/județe până în 2015.
- **Îmbunătățirea calității mediului vizând, în special, conformarea cu Directivele relevante ale Uniunii Europene**
 - Îmbunătățirea calității apei prin:
 - epurarea corespunzătoare a apelor uzate pentru minimum 250 aglomerări cu mai mult de 10.000 locuitori echivalenți, reprezentând aprox. 62% din încărcarea biodegradabilă totală până în 2015;
 - asigurarea calității apei potabile, conform standardelor europene, în toate aglomerările urbane, precum și în localitățile rurale de peste 10.000 locuitori echivalenți până în 2015.
 - Îmbunătățirea calității solului prin:
 - Închiderea a minimum 80 de depozite municipale de deșeuri neconforme cu standardele UE și ecologizarea zonelor aferente concomitent cu: reducerea treptată a deșeurilor depozitate, valorificarea deșeurilor recuperabile, separarea și administrarea adecvată a deșeurilor periculoase și prevenirea infiltrării apelor de suprafață în deșeurile depozitate;
 - Reabilitarea unor terenuri contaminate cu grad ridicat de poluare.
 - Protecția calității aerului în zonele cele mai expuse prin:
 - Retehnologizarea sistemelor de termoficare din sectorul public din localitățile cu grad ridicat de poluare.
 - Managementul îmbunătățit al resurselor naturale în vederea unei dezvoltări durabile prin:
 - aplicarea unor planuri adecvate de management în ariile protejate de interes național prioritar (rețeaua Natura 2000);
 - realizarea de lucrări de protecție împotriva dezastrelor naturale, în special împotriva inundațiilor, în regiunile cele mai expuse.

3.3. STRATEGIA

Direcțiile strategice ale Priorității 3 a Planului Național de Dezvoltare – “Protejarea și îmbunătățirea calității mediului” sunt în conformitate cu obiectivele pe termen lung ale politicii României în sectorul de mediu și au la bază Strategia Europeană pentru Dezvoltare Durabilă, precum și al 6-lea Program de Acțiune pentru Mediu al Uniunii Europene. Agenda Lisabona este, de asemenea, luată în considerare. Investiții majore în infrastructură sunt necesare în domeniul mediului înconjurător în regiunile mai puțin dezvoltate, în vederea încurajării creșterii economice și a convergenței pe termen lung cu situația din statele membre. Existența unei infrastructuri eficiente reprezintă una dintre condițiile preliminare pentru dezvoltarea mediului de afaceri și crearea de noi locuri de muncă în sectorul de mediu.

Din punct de vedere al dimensiunii spațiale, asigurarea infrastructurii de mediu se va realiza pe baza corelării intervențiilor cu problemele de mediu din teritoriu și orientarea spațială corespunzătoare a acestora în următoarele domenii: gestiunea riscurilor, gestiunea deșeurilor, ocrotirea și valorificarea naturii, protejarea peisajului, protejarea biodiversității, gestionarea resurselor de apă, gestionarea durabilă a terenurilor, asigurarea serviciilor de apă și canalizare.

Acțiunile strategice conținute în Prioritatea 3 a PND sunt complementare măsurilor de mediu incluse în Prioritatea 6 privind Dezvoltarea Regională, Prioritatea 1 privind Creșterea competitivității economice și Prioritatea 5 referitoare la Agricultură și Dezvoltare Rurală. De asemenea, aspectele referitoare la educația pentru mediu sunt incluse în Prioritatea 4 ce vizează Dezvoltarea Resurselor Umane.

În cadrul Priorității 3 a PND, sunt avute în vedere următoarele **sub-priorități**:

- Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea serviciilor de utilități publice la standardele de calitate și cantitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri;
- Îmbunătățirea sistemelor sectoriale de management de mediu.

3.3.1. Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea serviciilor de utilități publice la standardele de calitate și cantitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri

Dezvoltarea sistemelor de infrastructură de apă și apă uzată în regiunile mai puțin dezvoltate și reducerea diferențelor dintre regiuni

Ca urmare a negocierilor pentru Capitolul 22 „Mediu”, au rezultat pentru România o serie de angajamente ce implică investiții considerabile în sectorul de apă și apă uzată, în toate aglomerările urbane/rurale mai mari de 2.000 l.e., în decursul unor perioade de tranziție relativ scurte, după cum urmează:

- 2015 – conformarea pentru sistemele de canalizare și stațiile de epurare a apelor uzate în aglomerările mai mari de 10.000 l.e.
- 2018 – conformarea pentru sistemele de canalizare și stațiile de epurare a apelor uzate în aglomerările cu o populație echivalentă între 2.000 și 10.000 l.e.

În vederea optimizării costurilor de investiții, precum și a celor operaționale pe care le implică angajamentele mai sus menționate, proiectele vor fi grupate (de exemplu: cele localizate în același bazin hidrografic) și vor include investiții prioritare ce vizează conformarea cu Directivele de apă și apă uzată relevante.

De asemenea, un alt obiectiv îl constituie accesul populației la servicii de utilități publice de apă și apă uzată, la standardele de calitate cerute și la un tarif acceptabil (mai mic de 4% din venitul pe gospodărie).

Proiectele ce vor fi finanțate în cadrul acestei priorități au ca scop valorificarea experienței acumulate în cadrul programelor MUDP, ISPA și SAMTID.

Beneficiarii vizați sunt asociațiile de municipalități create în vederea implementării proiectelor regionale. O condiție preliminară pentru aprobarea proiectelor o reprezintă crearea operatorului regional unic, care să acopere cel puțin aria de deservire a proiectului.

Principalele acțiuni indicative avute în vedere vizează extinderea/îmbunătățirea infrastructurii de apă și apă uzată în localitățile vizate și crearea/consolidarea companiilor regionale.

Lucrările de modernizare a infrastructurii de apă vor ține seama de planurile de amenajare teritorială locală/regională. Se va acorda o atenție deosebită zonelor cu disfuncționalități mari în alimentarea cu apă potabilă și/sau canalizare, a zonelor cu resurse reduse de apă, a zonelor cu resurse de apă poluată, care necesită măsuri prioritare de reabilitare.

Construirea sistemelor integrate de deșeuri în regiunile/județele mai puțin dezvoltate și punerea în practică a ierarhiei opțiunilor pentru gestionarea deșeurilor („hierarchy of waste”)

Scopul acestei componente strategice este îmbunătățirea standardelor de management al deșeurilor, în conformitate cu ierarhia opțiunilor pentru gestionarea deșeurilor (prevenire, colectare selectivă, valorificare și reciclare, tratare și eliminare, închiderea acelor depozite neconforme). România are angajamente specifice în acest sens. Perioadele de tranziție acceptate în vederea atingerii standardelor europene referitoare la managementul deșeurilor cuprind:

- depozite de deșeuri nepericuloase, situate în zonele urbane – perioade de tranziție până în 2017;
- depozitarea temporară a deșeurilor industriale periculoase – 2009;
- depozite de deșeuri industriale nepericuloase – perioade de tranziție până în 2013.

În vederea respectării angajamentelor mai sus menționate, se vor derula proiecte de management integrat al deșeurilor, în conformitate cu Planul Național și Planurile Regionale de Gestionare a Deșeurilor.

Proiectele respective vor acoperi cel puțin aglomerările urbane și rurale principale, la nivel județean, beneficiarii fiind reprezentați de autoritățile locale/ județene.

Sistemele integrate de management al deșeurilor vor include următoarele acțiuni:

- asigurarea facilităților corespunzătoare de colectare și transport al deșeurilor în localitățile vizate;
- construirea facilităților adecvate de tratare/eliminare;
- închiderea depozitelor neconforme care afectează sănătatea umană și mediul înconjurător.

3.3.2. Îmbunătățirea sistemelor sectoriale de management de mediu

Dezvoltarea sistemelor specifice de management al apelor

Principalele obiective ale acestei componente strategice sunt:

- reducerea poluării cursurilor de apă, în special prin implementarea Directivei 91/271/CEE privind epurarea apelor uzate urbane și prin asigurarea unui management corespunzător al nămolului provenit de la stațiile de epurare a apelor uzate;
- accesul populației din regiuni specifice la sistemele publice de alimentare cu apă și canalizare.

Primul obiectiv va fi atins prin derularea de acțiuni ce vizează construirea/reabilitarea stațiilor de epurare a apelor uzate, care vor asigura epurarea la un nivel avansat, în vederea conformării cu cerințele stabilite pentru zonele sensibile (eliminarea nutrienților) și pentru tratarea și eliminarea corespunzătoare a

nămolorilor. Principalii beneficiari vizați sunt municipalitățile cu o populație mai mare de 10.000 l.e. De asemenea, localitățile cu o populație echivalentă între 2.000 și 10.000 vor fi eligibile în cazuri speciale bine definite.

Cel de-al doilea obiectiv are în vedere asigurarea sprijinului pentru construirea/reabilitarea/modernizarea infrastructurii de apă și apă uzată pentru zone specifice care nu pot fi incluse în proiecte regionale majore (sub-prioritatea 3.3.1). În acest caz, o atenție deosebită va fi acordată cerințelor Directivei 98/83/CE privind calitatea apei destinate consumului uman. Beneficiarii țintă sunt asociațiile de autorități locale din zonele specifice.

Acțiunile care trebuie realizate prin acest element strategic sunt următoarele:

- construirea/extinderea stațiilor de epurare a apelor uzate în vederea atingerii nivelului corespunzător de epurare, în scopul îmbunătățirii calității cursurilor de apă;
- construirea/modernizarea facilităților de apă și apă uzată în zone specifice.

Extinderea sistemelor specifice de management al deșeurilor

Această componentă strategică vizează extinderea/realizarea sistemelor de management al deșeurilor în acele județe în care investițiile existente sunt limitate la un depozit de deșeuri și la colectarea neselectivă și transportul deșeurilor. Scopul este acela de a crea un sistem modern de management al deșeurilor, care să contribuie la minimizarea cantității de deșeuri ce urmează a fi depozitate, prin stabilirea unui sistem corespunzător care să se adreseze fiecărui tip de deșeuri.

Acțiunile în acest sens vor include extinderea facilităților de management al deșeurilor menajere, precum și construirea facilităților corespunzătoare pentru deșeurile periculoase și alte tipuri de deșeuri specifice.

Vor fi avute în vedere și măsurile de reciclare și valorificare disponibile. Acestea vor include:

- re folosirea solurilor necontaminate, fără alte tratamente, în diferite activități de construcție;
- evitarea folosirii directe a solurilor contaminate și depozitarea lor în spații special amenajate, în vederea reabilitării lor;
- separarea strictă a deșeurilor provenite din construcții de cele provenite din demolări;
- îmbunătățirea continuă a schemelor de prelucrare și reciclare;
- depozitarea separată, pe cât posibil, a diverselor materiale, precum metal sau plastic, în cazul în care capacitatea de construire și spațiul disponibil o permite;
- prelucrarea, pe cât posibil, a deșeurilor provenite din construcții în stații de sortare, împreună cu deșeurile comerciale (pentru valorificarea calitativă a diverselor materiale);
- prelucrarea deșeurilor provenite din demolări prin presare sau prin tehnologii de clasificare și/sau sortare, în dispozitive mobile, semi-mobile și staționare.

Beneficiarii țintă sunt autoritățile publice județene sau asociațiile de municipalități/județe.

Managementul îmbunătățit al resurselor naturale în contextul dezvoltării durabile

Principalele obiective ale acestei componente strategice vizează conservarea diversității biologice, asigurarea utilizării durabile a habitatelor naturale, a speciilor de floră și faună sălbatică, precum și reconstrucția ecologică a sistemelor deteriorate.

Pentru conservarea diversității biologice, este necesară dezvoltarea rețelei de arii protejate, în vederea conformării cu normele și procentele impuse de Uniunea Europeană.

Următoarele tipuri de acțiuni sunt vizate pentru atingerea acestui obiectiv:

- înființarea structurilor administrative pentru parcurile naturale și naționale, desemnate după anul 2007;
- îmbunătățirea structurilor administrative existente;
- dezvoltarea bazei de date și a hărților referitoare la habitatele naturale, floră și faună;
- desfășurarea lucrărilor de reconstrucție ecologică în zonele afectate de poluare;
- campanii de informare cu privire la zonele protejate și importanța lor;
- informarea/conștientizarea comunităților locale privind oportunitățile de accesare a fondurilor pentru dezvoltarea durabilă a zonelor protejate;
- o infrastructură și dotare adecvată a centrelor de informare și a centrelor de vizitare;
- stabilirea unui sistem de monitorizare a habitatelor naturale protejate și a speciilor sălbatice.

O altă direcție strategică urmărește promovarea unor măsuri și acțiuni de prevenire, pregătire, protecție și intervenție în cazul riscurilor naturale – inundații, secetă, alunecări de teren și cutremure, în vederea limitării și înlăturării efectelor produse de acestea asupra populației și bunurilor de orice fel, astfel încât să se asigure revenirea la normal a vieții social-economice.

Inundațiile produse în anul 2005 au scos în evidență atât anumite slăbiciuni ale tehnicilor utilizate pentru protecția împotriva inundațiilor, cât și ale capacității de răspuns pentru gestionarea fenomenului. Recentele inundații au scos, de asemenea, în evidență vulnerabilitatea comunităților umane expuse riscului, manifestată prin slaba lor capacitate de a putea absorbi efectele fenomenului și de a se reface după trecerea acestuia. Toate acestea sunt argumente pentru a schimba optica asupra modului de abordare a problemelor inundațiilor și a trece de la conceptul de acțiune de tip pasiv, la conceptul de acțiune activă în vederea reducerii pagubelor potențiale și a vulnerabilității receptorilor de risc la inundații.

În acest sens, **strategia națională de management al riscului la inundații**, care va fi actualizată cu sprijin PHARE, va viza cu prioritate realizarea unor poldere, lucrări de îndiguire, regularizarea cursurilor de apă, corelate cu măsuri de conservare a zonelor umede. O atenție deosebită se va acorda modernizării și dezvoltării sistemelor informaționale pentru avertizare-alarmare în timp real a populației, elaborării hărților de risc la inundații și introducerii lor în planurile de urbanism general. Instituirea de măsuri specifice pentru prevenirea sau diminuarea în cât mai mare măsură a efectelor inundațiilor vor fi etapizate din punct de vedere al finanțării și execuției, în funcție de vulnerabilitatea la inundații a diverselor bazine sau spații hidrografice, de mărimea alocațiilor bugetare, de frecvența și amploarea fenomenelor etc., pe baza hărților elaborate în zonele declarate de risc.

Un domeniu de intervenție distinct vizează reconstrucția ecologică a solurilor contaminate sau afectate de poluare. În acest sens, următoarele măsuri vor fi avute în vedere: decontaminarea terenurilor contaminate, deteriorate sau cu alte deficiențe, reconstrucția ecologică a solurilor poluate cu metale grele, recultivarea depozitelor de deșeuri miniere, detoxifierea și reabilitarea solurilor poluate cu petrol, produse și reziduuri petroliere prin acțiuni de bio-remediare, realizarea tehnologiilor de reconstrucție a terenurilor afectate.

Un inventar complet al zonelor deteriorate/contaminate la nivel național se va realiza în prima parte a perioadei de programare 2007–2013, urmând să fie finanțate cele mai stringente proiecte.

Îmbunătățirea infrastructurii de protecție a aerului

Obiectivul urmărit îl constituie îmbunătățirea calității aerului în conformitate cu cerințele Directivei Cadru 96/62/CE și ale directivelor fiice: Directiva 2001/81/CE privind plafoanele de emisie, Directiva 2001/80/CE privind reducerea emisiilor provenite de la instalațiile mari de ardere, Directiva 2000/76/CE privind incinerarea deșeurilor, Directiva 2001/77/CE privind promovarea electricității.

Distincția între intervențiile din sectorul de energie între Prioritatea 3 „Protecția și îmbunătățirea calității mediului” și Prioritatea 1 „Creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere” se bazează pe categoria din care fac parte beneficiarii finali. Sprijinul financiar acordat pentru această măsură va fi axat pe proiecte propuse de public, sectorul municipal sau operatori de servicii publice.

Această măsură se va axa pe aplicarea tehnologiilor de ardere mai puțin dăunătoare pentru mediu, în vederea reducerii emisiilor provenite de la instalațiile de ardere mari și medii, în conformitate cu strategia națională din domeniul energiei.

Așa cum s-a menționat în strategia națională, România este încă dependentă de combustibilii tradiționali cum ar fi cărbunile sau gazele naturale, folosite pentru furnizarea către populația din aglomerările mari a serviciilor de încălzire și apă caldă. Pe termen mediu și lung, se are în vedere ca marea parte a populației să fie conectată la sisteme centralizate, din moment ce majoritatea locuitorilor nu-și permit instalații proprii de încălzire.

Suportul financiar va viza proiecte de rețehnologizare a instalațiilor termice, reabilitare a rețelelor termice și contorizare, care vor contribui la reducerea pierderilor în rețele, scăderea consumului de combustibili și creșterea eficienței energetice, contribuind în acest fel la reducerea emisiilor de poluanți în atmosferă.

Măsurile avute în vedere vor fi orientate spre îmbunătățirea calității aerului în zonele cele mai afectate, pe baza unei strategii regionale pentru serviciile publice de încălzire a locuințelor, pe termen mediu/lung. Acolo unde cea mai eficientă variantă din punctul de vedere al costurilor o reprezintă folosirea surselor de energie regenerabile sau mai puțin poluante pentru centralele termice municipale sau construirea unor sisteme combinate care să genereze electricitate și căldură din bio-masă și bio-gaz, proiectele respective vor avea prioritate.

O atenție deosebită va fi acordată activităților de reabilitare a instalațiilor mari de ardere, ce vizează reducerea SO₂, NO_x și a pulberilor, prin aceasta contribuind la implementarea directivelor referitoare la aer, pentru care România a obținut perioade de tranziție.

3.4. COERENȚA CU POLITICILE UE ȘI CELE NAȚIONALE

Politica de mediu a UE reprezintă un aspect cheie pentru elaborarea Planului Național de Dezvoltare, reflectat în formularea obiectivului său global. Aspectele de mediu constituie un criteriu de bază pentru selectarea proiectelor. Un accent deosebit se pune pe conservarea și reabilitarea patrimoniului natural, a caracterului cultural și a stabilității ecologice a peisajului, precum și pe conștientizarea și implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziei, cu respectarea principiilor dezvoltării durabile și alinierii la standardele europene. O atenție deosebită va fi acordată principiului “poluatorul plătește”.

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-prioritățile PND
Al 6-lea Program de Acțiune pentru Mediu vizează componenta de mediu a strategiei pentru o dezvoltare durabilă, având ca principale obiective protecția și reabilitarea ecosistemelor naturale, precum și conservarea biodiversității în UE; îmbunătățirea calității vieții și, implicit, reducerea impactului negativ al poluării asupra sănătății umane; utilizarea resurselor de energie regenerabile în contextul dezvoltării durabile; atingerea unui nivel de calitate a aerului care să nu aibă impact negativ	- eficientizarea sistemelor de management al deșeurilor;	3.3.1 Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea utilităților publice la standardele de calitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri 3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-prioritățile PND
asupra celorlalți factori de mediu și asupra sănătății umane; reducerea cantității de deșeuri ce urmează a fi depozitate și reducerea cantității de deșeuri periculoase etc.	<ul style="list-style-type: none"> - utilizarea durabilă a resurselor naturale; - protecția calității aerului. 	3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu
Strategia Europeană pentru o Dezvoltare Durabilă (SEDD) - Göteborg 2001 – se axează pe câteva priorități-cheie: limitarea schimbărilor climatice și creșterea utilizării energiei obținute din resurse regenerabile; limitarea impactului negativ asupra sănătății umane; gestionarea eficientă a resurselor naturale.	<ul style="list-style-type: none"> - îmbunătățirea standardelor de management al deșeurilor; - accesul populației la serviciile de utilități publice de apă și apă uzată; - reconstrucția ecologică a ecosistemelor deteriorate; - încadrarea indicatorilor de calitate a aerului în limitele stabilite de normele legale. 	<p>3.3.1 Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea utilităților publice la standardele de calitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri</p> <p>3.3.1 Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea utilităților publice la standardele de calitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri</p> <p>3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu</p> <p>3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu</p>
Directiva nr. 1999/31 privind depozitarea deșeurilor -are ca obiective principale stabilirea măsurilor, procedurilor și recomandărilor pentru prevenirea sau reducerea efectelor negative asupra mediului și sănătății determinate de activitățile de depozitare a deșeurilor.	<ul style="list-style-type: none"> - îmbunătățirea standardelor de management al deșeurilor; - eficientizarea sistemelor de management al deșeurilor; 	<p>3.3.1 Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea utilităților publice la standardele de calitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri</p> <p>3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu</p>
Directiva 94/62 privind ambalajele și deșeurile de ambalaje - Scopul Directivei 94/62/CE este de a armoniza măsurile naționale privind managementul ambalajelor și deșeurilor de ambalaje în vederea prevenirii sau minimizării impactului acestora asupra mediului.	<ul style="list-style-type: none"> - eficientizarea sistemelor de management al deșeurilor; 	3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu
Directiva 91/271 privind epurarea apelor uzate urbane - are ca obiectiv protecția mediului față de efectele negative ale evacuărilor de ape uzate orășenești și de ape uzate din anumite sectoare industriale (în principal, din prelucrarea și fabricarea produselor din industria alimentară).	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea sistemelor de infrastructură pentru apă și apă uzată; - îmbunătățirea sistemelor de infrastructură pentru apele uzate; 	<p>3.3.1 Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea utilităților publice la standardele de calitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri</p> <p>3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial</p>

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-prioritățile PND
		de mediu
Directiva 98/83 privind calitatea apei destinată consumului uman – are ca obiective principale protejarea sănătății populației de efectele adverse ale oricărui tip de contaminare a apei destinate consumului uman; asigurarea că apa destinată consumului uman este sanogenă și curată.	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea sistemelor de infrastructură pentru apa potabilă; - îmbunătățirea sistemelor de infrastructură pentru apa potabilă; 	<p>3.3.1 Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea utilităților publice la standardele de calitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri</p> <p>3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu</p>
Directiva 2001/80 privind instalațiile mari de ardere – are ca scop reducerea sau limitarea emisiilor provenite din instalațiile mari de ardere.	- îmbunătățirea calității aerului.	3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu
COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare al politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-prioritățile PND
Strategia Națională în domeniul eficienței energetice are ca obiectiv principal identificarea posibilităților și a mijloacelor de creștere a eficienței energetice, prin implementarea unor programe adecvate.	- îmbunătățirea calității aerului prin creșterea eficienței energetice.	3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu
Legea Protecției Mediului nr. 137/1995 , cu modificările și completările ulterioare – are ca obiectiv protecția apelor și a ecosistemelor acvatice, protecția atmosferei etc.	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea sistemelor de infrastructură pentru apă și apă uzată; - îmbunătățirea sistemelor de infrastructură pentru apă uzată; - îmbunătățirea accesului populației la sistemele publice de alimentare cu apă; - creșterea eficienței energetice. 	<p>3.3.1 Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea utilităților publice la standardele de calitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri</p> <p>3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu</p>
Legea Apelor nr. 107/1996 , cu modificările și completările ulterioare – are ca scop conservarea și protecția resurselor de apă, asigurarea alimentării cu apă potabilă a populației, reducerea progresivă a poluării cauzate de descărcarea substanțelor periculoase etc.	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea sistemelor de infrastructură pentru apă și apă uzată; - îmbunătățirea sistemelor de infrastructură pentru apă uzată; - îmbunătățirea sistemelor de infrastructură pentru apă potabilă; - accesul populației la sistemele publice de alimentare cu apă. 	<p>3.3.1 Îmbunătățirea standardelor de viață prin asigurarea utilităților publice la standardele de calitate cerute, în sectoarele de apă și deșeuri</p> <p>3.3.2 Îmbunătățirea sistemelor de management sectorial de mediu</p>

3.5. CONTRIBUȚIA LA OBIECTIVELE ORIZONTALE

3.5.1. Egalitatea de șanse

Sectorul protecției mediului se conformează atât cu legislația națională, cât și cu acquis-ul comunitar în ceea ce privește egalitatea de șanse, prin asigurarea că toți cetățenii au dreptul la muncă, precum și cu afirmarea femeilor în condiții sociale egale cu bărbații, beneficierea de un volum egal de muncă, de salarii egale, precum și de măsuri de protecție speciale.

Prioritatea 3 a PND contribuie la crearea de noi locuri de muncă ce vor fi disponibile pentru ambele sexe. Măsurile incluse în Prioritatea 3 sprijină, în egală măsură, activitățile referitoare la angajarea femeilor și a minorităților.

Obiectivele referitoare la egalitatea de șanse se regăsesc în toate măsurile avute în vedere. Printre acestea se numără și următoarele:

- reprezentarea egală a sexelor în Comitetele de Planificare și Monitorizare;
- evaluarea egalității de șanse în faza de planificare;
- raportarea măsurilor în vederea eliminării obstacolelor existente;
- stabilirea unor obiective la nivel de proiect;
- monitorizarea îndeplinirii obiectivelor stabilite;
- colectarea de date.

Integrarea politicilor de egalitate între sexe în cadrul politicilor sectoriale, precum și dezvoltarea unei culturi a „egalității între sexe” vor fi promovate prin realizarea unor acțiuni comune ale factorilor implicați din sectorul public și cel privat, incluzând societatea civilă, acțiuni care vor asigura cadrul pentru implementarea politicii privind egalitatea de șanse ca o cerință orizontală.

3.5.2. Dezvoltarea durabilă

Dezvoltarea durabilă reprezintă o preocupare globală. România intenționează să îndeplinească cele trei obiective interdependente ale dezvoltării durabile: protecția mediului, dezvoltarea socială și bunăstarea economică.

Principiile majore ale dezvoltării durabile au fost deja identificate în cadrul Priorității 3 a Planului Național de Dezvoltare – „Protecția și îmbunătățirea calității mediului”. Implementarea acestor principii este practic imposibilă fără o participare extinsă a publicului. În acest sens, strategia PND încurajează o participare mai activă a publicului în procesul de luare a deciziei în domeniul protecției mediului, la diferite niveluri.

Cadrul strategic al PND se axează pe următoarele direcții:

- dezvoltarea durabilă a valorilor naturale și îmbunătățirea calității mediului;
- integrarea politicii de protecție a mediului în politicile regionale și sectoriale;
- protecția și conservarea patrimoniului natural, conservarea biodiversității;
- reducerea disparităților între regiuni și îmbunătățirea accesului populației la servicii publice;
- promovarea educației în ceea ce privește protecția mediului și fluxul de informații.

Direcțiile strategice ale PND sunt stabilite pe baza priorităților naționale mai sus amintite. Obiectivele sunt: consolidarea protecției mediului și reducerea impactului negativ asupra mediului.

Politica de mediu a UE reprezintă un aspect cheie clar definit în formularea obiectivului global al Priorității 3. Accentul se pune în mod special pe conservarea și reabilitarea resurselor naturale, pe dezvoltarea durabilă a investițiilor de mediu și pe conștientizarea tuturor cetățenilor în domeniul protecției mediului,

precum și pe implicarea acestora în procesul de luare a deciziei. Principiul „poluatorul plătește” va fi, de asemenea, luat în considerare.

Investițiile de mediu reprezintă o contribuție importantă la rezolvarea problemelor economice și sociale în România: la protecția sănătății, îmbunătățirea calității vieții și stimularea dezvoltării economice (de exemplu: turism).

3.5.3. Societatea informațională

Sectorul protecției mediului contribuie la dezvoltarea societății informaționale prin intermediul proiectelor promovate în acest domeniu, care țin cont atât de constituirea bazelor de date importante pentru monitorizarea factorilor de mediu cât și de conștientizarea publicului. Toate proiectele de investiție vor fi evaluate în conformitate cu politica de dezvoltare a societății informaționale. Utilizarea tehnologiei și instrumentelor moderne va avea o influență pozitivă asupra dezvoltării serviciilor naționale de comunicație și informație. Vor fi întreprinse acțiuni și măsuri în vederea promovării utilizării și facilitării accesului la Internet, precum și în vederea asigurării unui acces egal al întregii populații la informațiile relevante.

3.6. INDICATORI

Indicator	Nivel de referință*	Obiectiv țintă 2015
<i>Gospodărirea apelor (an referință - 2004)</i>		
Populație echivalentă conectată la sisteme centralizate de apă și canalizare (% din total populație)	52	70
Număr stații de epurare	340	702
Număr rețele de canalizare	644	1.207
Număr obiective de investiții:		
- pentru asigurarea surselor de apă	8.900	8.930
- pentru apărarea împotriva inundațiilor	1.695	1.765
<i>Gestiunea deșeurilor și regimul substanțelor chimice periculoase (an de referință 2003)</i>		
Numărul de depozite de deșuri municipale conforme cu standardele europene	11	56
Depozite neconforme ce vor fi închise	---	175
Cantitatea de deșuri menajere depozitate neconform (milioane tone/an)	4,27	2,20
Rata de reciclare a deșeurilor de ambalaje (%)	21	55
Rata de valorificare a deșeurilor de ambalaje (%)	21	62
<i>Protecția atmosferei și controlul poluării industriale (an de referință 1990**)</i>		
Emisii de poluanți în atmosferă:		
SO ₂ – (tone/an)	1.311.000	918.000
NO ₂ – (tone/an)	546.000	451.000
NH ₃ - (tone/an)	300.000	210.000
COV(tone/an)	616.000	523.000
Număr de instalații aflate sub incidența Directivei IPPC care nu funcționează conform cerințelor acesteia, în anul 2004	716	83
<i>Protecția naturii</i>		
Suprafață propusă pentru protecție (%) din suprafața totală a României	6,8 (ianuarie 2005)	15

* Anul de referință este indicat pentru fiecare indicator, în funcție de disponibilitatea datelor statistice.

** 1990 este anul de referință potrivit Protocolului de la Göteborg, ratificat prin Legea 271/2003.

P4. DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE, PROMOVAREA OCUPĂRII ȘI INCLUZIUNII SOCIALE ȘI ÎNTĂRIREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE

4.1. FUNDAMENTARE

Analiza situației curente din domeniul resurselor umane și ocupării forței de muncă și analiza SWOT au evidențiat o serie de aspecte critice, precum:

- rate relativ ridicate de abandon școlar/părăsire timpurie a școlii;
- absența unor sisteme interne de asigurare și management al calității în educație și formarea profesională inițială și continuă (EFPIC); infrastructura EFPIC inadecvată în special în mediul rural;
- insuficienta dezvoltare a cadrului național al calificărilor, precum și a cadrului de certificare a competențelor și abilităților de către furnizorii de pregătire în sistemul de pregătire profesională continuă;
- nivelul scăzut al participării adulților la formare continuă;
- rețea de furnizori de formare profesională insuficient dezvoltată (acoperire geografică deficitară, concentrare în mediul urban, număr insuficient de programe de formare profesională oferite;
- preocuparea redusă pentru dezvoltarea programelor de tranziție de la școală la locul de muncă;
- insuficienta implicare a partenerilor sociali în programele specifice de dezvoltare a resurselor umane;
- productivitatea muncii scăzută;
- mobilitatea scăzută pe piața muncii;
- presiuni asupra ocupării, generate de procesele de privatizare și restructurare; cultura antreprenorială limitată;
- integrarea insuficientă a populației rome și a altor grupuri vulnerabile în educație și pe piața formală a muncii.

Dezvoltarea resurselor umane și integrarea durabilă pe piața muncii sunt posibile în condițiile promovării **învățării pe tot parcursul vieții** ca principiu și cadru general de restructurare și dezvoltare a sistemelor de educație și formare, de asigurare a competențelor cheie și a coerenței între contextele formale, nonformale și informale de învățare. În prezent nu putem vorbi despre un sistem articulat de formare continuă și de un cadru coerent al calificărilor aplicat atât în formarea profesională inițială, cât și în cea continuă, care să permită certificarea calificărilor parțiale, ceea ce face necesară implementarea unui Cadru Național al Calificărilor, până la finele anului 2010. În forma sa actuală, sistemul formal de educație și formare inițială nu este încă pregătit pentru a face față cerințelor specifice ale societății bazate pe cunoaștere și ale unei piețe europene a muncii. Școala nu este încă un centru de resurse de învățare continuă, ci un furnizor de educație inițială, ceea ce limitează posibilitățile de învățare continuă ale populației adulte la ofertele de formare profesională continuă.

Asigurarea unui stoc de capital uman educat și competitiv pe piața europeană a muncii presupune asigurarea accesului egal la educație și formare inițială și continuă de calitate. Asigurarea calității în educație s-a bazat, cu precădere, pe mecanismele specifice ale acreditării și evaluării externe și pe programe de formare a cadrelor didactice, sistemele interne de asigurare și management al calității nefiind operaționale decât ca inițiative individuale ale instituțiilor de învățământ. Dezvoltarea resurselor umane în educație este încă abordată într-o viziune limitată doar la dezvoltarea de oferte de educație inițială și formare continuă, aproape exclusiv, pentru cadre didactice. Pentru profesiile noi trebuie definite standardele profesionale/ocupaționale, mecanismele de certificare, și create oferte de educație și formare adecvate bazate pe rezultatele obținute în proiectele pilot.

O serie de aspecte negative (rate ridicate ale abandonului școlar, părăsirea timpurie a școlii sau participarea redusă la educație a anumitor grupuri și grupe de vârstă) persistă în sistemul formal de

educație și formare profesională inițială. Acestea generează efecte negative asupra asigurării competențelor de bază necesare integrării pe piața muncii/societate și asupra dezvoltării capitalului uman în contextul învățării pe tot parcursul vieții. Astfel, deși rata de participare la educație a populației de 15-24 de ani înregistrează un trend ascendent, de la 36,96% în 1999/2000 la 46,88% în 2003/2004, rata de abandon școlar în învățământul primar și gimnazial rămâne totuși la un nivel ridicat, în intervalul 2000-2004 înregistrând o creștere de aproape 3 ori, de la 0,6% în 2000/2001 la 1,5% în anul școlar 2003/2004, mai ridicat în mediul rural (1,7%). Ponderea celor care părăsesc de timpuriu sistemul de educație a crescut continuu după 1997, ajungând la 23,6% în anul 2004/2005, valoarea acestui indicator fiind mult peste nivelul statelor membre (UE-25 - 15,9%). Analiza a evidențiat discrepanțe semnificative pe medii de rezidență în ceea ce privește participarea la educație: rata brută de participare era de 89,3% în mediul urban și 56,6% în rural, în anul școlar 2002/2003. Rata redusă de cuprindere în mediul rural reprezintă un punct critic al sistemului, în condițiile măsurilor de generalizare a învățământului obligatoriu de 10 ani. Principalele cauze sunt oferta educațională redusă și infrastructura fizică și umană în mediul rural și zonele dezavantajate, precum și cauze de natură socială, care afectează capacitatea de asumare de către familii a costurilor colaterale ale educației copiilor. Persistența acestei tendințe afectează semnificativ atât obiectivul asigurării competențelor de bază pentru toți, cât și obiectivul promovării coeziunii economice și sociale. Combaterea acestor fenomene negative face necesară nu numai adoptarea unor măsuri de asigurare a accesului la educație, ci și măsuri de menținere în educație, de dezvoltare a ofertelor educaționale și flexibilizare a posibilităților de „reintrare în educație”, în special a categoriilor vulnerabile din punct de vedere socioeconomic și expuse riscului de excludere socială.

Integrarea durabilă a tinerilor în piața muncii depinde în mod esențial de capacitatea sistemului de educație inițială de a furniza competențe și calificări relevante și adaptate cerințelor manifestate pe piața muncii. Rata ridicată și în creștere a șomajului în rândul tinerilor în vârstă de 15-24 ani (indicator a cărui valoare a crescut de la 17,5% în 2001 la 21% în 2004) poate fi explicată prin insuficienta adaptare a sistemului de educație și formare inițială la cerințele unei piețe a muncii deficitare în ceea ce privește capacitatea de a crea noi locuri de muncă. Chiar dacă în cifre absolute numărul șomerilor tineri a scăzut în comparație cu anii precedenți, această grupă de vârstă se confruntă cu cele mai mari dificultăți de inserție pe piața muncii. Corelarea redusă a ofertelor educaționale din învățământul liceal și superior cu cerințele pieței muncii poate fi explicată prin insuficienta dezvoltare și valorificare a parteneriatului dintre școală și întreprindere/comunitate locală în fundamentarea planului de învățământ (curriculei), în activitățile educaționale și în dezvoltarea de programe de tranziție de la școală la locul de muncă; absența studiilor sistematice de prospectare și prognozare a pieței muncii; insuficienta dezvoltare a sistemelor de monitorizare a inserției absolvenților.

În ceea ce privește formarea profesională continuă, oferta tinde să se concentreze pe programe pentru calificări complete sau pe programe pentru dezvoltarea competențelor profesionale, orientându-se pe cereri punctuale ale pieței muncii. Există o ofertă redusă de programe pentru calificările care necesită investiții importante din partea furnizorilor de formare. Deoarece formarea profesională continuă trebuie să ofere posibilitatea unei adaptări rapide la cerințele în continuă schimbare ale pieței muncii, diversificarea și creșterea calității ofertei de formare profesională trebuie să fie o preocupare permanentă. Promovarea parteneriatului în educație, formare și în ocupare devine o condiție pentru asigurarea coerenței între educația și formarea inițială și continuă și piața muncii.

Activitățile de consultanță în domeniul dezvoltării resurselor umane sunt utilizate cu precădere de firmele mari. Oferta actuală de astfel de servicii nu este adaptată nevoilor specifice firmelor mici și mijlocii care nu posedă încă o cultură organizațională specifică în acest sens. România se confruntă cu o investiție scăzută în formarea profesională continuă, formarea profesională fiind considerată, în special de către firme, mai mult o cheltuială și nu o investiție. România avea, în anul 2004, o rată mică de participare la formarea profesională continuă comparativ cu media UE-15 și NSM-10. Datele privind formarea

profesională continuă (CVTS2)¹¹² indică o rată de participare de numai 8% în cazul persoanelor cu loc de muncă, în timp ce investițiile întreprinderilor în formarea profesională continuă în raport cu costul muncii au fost de 0,3% în 2002. Cel mai recent raport al ANOFM arată că ponderea șomerilor cuprinși la cursurile de formare profesională organizate de ANOFM în totalul șomerilor nou înscriși în anul 2004, inclusiv stocul de la începutul anului, în evidențele agențiilor pentru ocuparea forței de muncă județene și a Municipiului București a fost de 2%. Accesul la FPC este foarte redus în cazul persoanelor din mediul rural, în condițiile în care 36,1% din populația ocupată lucra în ramurile agricole în anul 2004, conform Anchetei forței de muncă în gospodării (2005). În anul 2004 numai 1,5% din populația cuprinsă în grupa de vârstă 25 - 64 de ani a participat la educație sau formare, față de o medie UE-25 de 10,6%, iar această situație plasează România la o distanță semnificativă față de obiectivul european de 12,5% pentru 2010, ceea ce impune necesitatea intensificării eforturilor în direcția promovării învățării pe tot parcursul vieții.

Programele de formare profesională continuă (FPC) nu au o structură modulară și flexibilă care să stimuleze participarea angajaților și interesul angajatorilor de a promova activitatea de FPC, conducând la **creșterea adaptabilității forței de muncă ocupate**. Realizarea unui sistem structurat de formare profesională implică angajamentul și participarea activă a partenerilor sociali. Furnizorii de formare profesională continuă sunt, în general, instituții mici, nespecializate, care își adaptează rapid oferta de formare la nevoile imediate ale pieței, dar care nu au dezvoltat mecanisme de asigurare a calității. În România au fost implementate sisteme de asigurare a calității în FPC, diferite pentru contextul formal și pentru cel nonformal/informal, dar mai există încă multe aspecte care trebuie să fie îmbunătățite la nivel național și care necesită un considerabil efort financiar în viitor.

Structura programelor de educație și formare inițială nu corespunde nivelului de **asigurare a calității**. Facilitarea inserției absolvenților pe piața muncii, îmbunătățirea ratelor de tranziție din învățământul obligatoriu către cel post-obligatoriu și reducerea ratei de abandon școlar pot fi susținute prin măsuri de **îmbunătățire a serviciilor de orientare și consiliere**. În sistemul de educație și formare inițială, rețeaua și activitățile de orientare și consiliere nu sunt suficient de dezvoltate, nu fac obiectul unui demers separat de consiliere psiho-pedagogică și nu asigură cadrul necesar pentru definirea unor trasee personalizate de formare care să conducă la o poziționare cât mai adecvată a tinerilor pe piața muncii.

Mobilitatea ocupațională pe piața muncii și capacitatea încă redusă a economiei românești de a crea noi locuri de muncă, mai ales în ramuri cu valoare adăugată ridicată, contribuie la menținerea unui nivel ridicat al șomajului. Promovarea **spiritului și culturii antreprenoriale**, atât prin susținerea educației și formării profesionale inițiale în obținerea de competențe manageriale și antreprenoriale, cât și prin formarea profesională continuă care să facă din antreprenariat o opțiune de carieră pentru toți, constituie o soluție importantă pentru contrabalansarea efectelor negative ale procesului de ajustare structurală și restructurare a industriei, generând alternative economice și sociale și de îmbunătățire a statutului economic al grupurilor sociale vulnerabile. Potențialul tinerilor cercetători și absolvenți este nevalorificat prin inițiativele de tip spin off sau spin out, fie datorită absenței unor mecanisme financiare adecvate, fie datorită absenței culturii și spiritului antreprenorial. Acțiunile pentru promovarea spiritului și culturii antreprenoriale (cu excepția celor întreprinse în cadrul sistemului formal de educație) s-au concentrat asupra creării unui cadru instituțional, legislativ, financiar favorabil dezvoltării IMM-urilor și inițiativei private și stimulativ pentru investiții, în timp ce măsurile specifice vizând resursele umane au fost plasate într-un plan secundar.

Piața muncii din România a suferit transformări semnificative în perioada 1990-2004, manifestate în special prin reducerea populației active și a populației ocupate, pe fondul unui proces lent, dar continuu, de îmbătrânire a populației. Reducerea, în anul 2004, a ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă cu 5,7 puncte procentuale față de anul 1999 a fost însoțită de modificări importante pe sectoare, domenii de

¹¹² Eurostat, Statistics in Focus, Theme 3 – 2/2002.

activitate, regiuni, forme de proprietate, vârstă, statut profesional. Evoluțiile înregistrate plasează România, în anul 2004, la o distanță semnificativă de obiectivele Lisabona 2010, respectiv: rata generală de ocupare pentru populația în vârstă de muncă (grupa 15-64 ani) de 57,9%, la o distanță de 12,2 puncte procentuale față de obiectivul de 70%; rata de ocupare a femeilor de 52,1% la o distanță de 7,9 puncte procentuale față de obiectivul de 60%; rata de ocupare pentru grupa de vârstă 55-64 de ani, de 36,9%, la o distanță de 13,1 puncte procentuale față de obiectivul de 50%. În ceea ce privește promovarea formelor flexibile de ocupare în România, în anul 2003, ponderea persoanelor cu program parțial a fost, pentru populația feminină, de 2,5 ori mai mică decât în UE-25. Structura ocupării pe sectoare de activitate este diferită atât față de cea a UE-25, cât și, într-o bună măsură, față de cea a NSM-10. În anul 2004, ponderea populației ocupate în sectorul agricol era de 31,6% în România, însemnând o scădere cu 4,1 puncte procentuale față de anul 2003. Valoarea acestei ponderi în anul 2003 (35,7%) era de aproximativ 7 ori mai mare decât media UE-25 (5,2%). Ocuparea supradimensionată în agricultură, în condițiile restructurării și tehnologizării acestui sector, generează șomaj sau forme de ocupare precare.

Ocuparea în sectorul IMM a crescut, procentual, de la 25% în 1999 la 54,4% în 2003; însă, în cifre absolute, această creștere a fost modestă și insuficientă pentru a compensa dispariția locurilor de muncă pe ansamblul întregii țări. Peste jumătate din numărul șomerilor sunt șomeri de lungă durată (rata șomajului de lungă durată este de 4,3%). Față de anul 1999, rata șomajului de lungă durată a avut o tendință de creștere, ajungând în anul 2004 la valoarea de 4,7%. În aceeași perioadă de referință, rata șomajului de lungă durată în rândul tinerilor a avut valori ridicate, peste 10,7%, atingând valoarea de 14,3% în anul 2004 și fiind de aproximativ 4 ori mai mare decât rata șomajului de lungă durată în rândul adulților (3,9%). Comparând valorile ratei șomajului pe grupe de vârstă, cea mai ridicată valoare o deține rata șomajului în rândul tinerilor, valoarea acestei rate în anul 2004 fiind de 21%, cu 2,8 puncte procentuale mai mare decât media UE-25 (18,2%). Din 1999, nivelul ratei șomajului în rândul tinerilor s-a menținut la valori peste 17,5%, această tendință exprimând insuficiența locurilor de muncă nou create și atractive pentru tineri.

Reducerea decalajelor în ceea ce privește rata ocupării și diminuarea efectelor sociale negative generate de evoluția ascendentă prognozată a ratei șomajului vor fi realizate prin **identificarea și valorificarea tuturor oportunităților de activare/reactivare pe piața muncii** a persoanelor în căutarea unui loc de muncă, în special a tinerilor.

Ca parte a dialogului social, **stimularea inițiativelor pentru partenerii sociali** este, de asemenea, un domeniu care este necesar a fi consolidat. Acțiunile comune de promovare a creșterii economice și a ocupării forței de muncă nu sunt suficient promovate în ceea ce privește egalitatea de șanse, în contextul în care obiectivul Uniunii Europene este de a atinge o rată a ocupării de 70% și de a crește ponderea femeilor angajate la 60%, până în anul 2010. Totodată, inițiativele în domeniul ocupării forței de muncă, sub aspectul flexibilității și securității pe piața muncii, în special al promovării îmbătrânirii active și participării femeilor pe piața muncii, sunt insuficient dezvoltate. Odată cu transformarea CNFPA în Autoritatea Națională pentru Calificări și constituirea comitetelor sectoriale, implicarea partenerilor sociali atât în identificarea nevoilor de formare profesională și definirea, validarea, evaluarea și certificarea competențelor profesionale, cât și în dezvoltarea serviciilor de informare, orientare și consiliere capătă o nouă dimensiune. Cu toate acestea este necesară sprijinirea și promovarea inițiativelor partenerilor sociali pentru a răspunde nevoii din ce în ce mai evidente de implicare a lor în realizarea obiectivelor privind învățarea pe tot parcursul vieții, ocuparea deplină și incluziunea socială.

Procesul de reorganizare și modernizare a **serviciului public de ocupare**, respectiv a Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și a agențiilor sale județene, a început în anul 2002 și a urmărit în principal descentralizarea serviciilor de ocupare, îmbunătățirea și diversificarea serviciilor oferite beneficiarilor, respectiv angajatorilor, persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și șomerilor care

doresc să înceapă o afacere. Cu toate acestea, ritmul rapid al schimbărilor de pe piața muncii în ceea ce privește mobilitatea forței de muncă, apariția de noi calificări, necesitatea dezvoltării spiritului antreprenorial, impune o capacitate administrativă sporită a serviciului public de ocupare, pentru a face față cerințelor unei societăți dinamice. În acest sens, este necesară îmbunătățirea în continuare a calității și eficienței serviciilor oferite, accentul sporit asupra măsurilor active și abordarea preventivă a șomajului, formarea personalului propriu în sensul creșterii standardelor de acordare a serviciilor de ocupare, dezvoltarea și modernizarea centrelor de formare profesională pentru adulți în scopul furnizării pentru șomeri de competențe, aptitudini și abilități profesionale care să le faciliteze accesul la ocupare.

Fenomenul excluziunii sociale afectează **grupuri sociale care sunt supuse riscului de marginalizare socială**, în cadrul grupurilor vulnerabile fiind cuprinse, în special, următoarele categorii de persoane: copiii aflați în sistemul de stat de protecție a copilului, tinerii de peste 18 ani care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului, familiile cu mai mult de 2 copii și cele monoparentale, populația romă, persoanele cu dizabilități, persoanele eliberate din detenție. Toate aceste categorii defavorizate se confruntă cu numeroase probleme legate de integrarea lor socială, determinate de discriminarea în ceea ce privește accesul la educație și, ulterior, pe piața muncii.

În cazul copiilor aflați în sistemul de protecție, problemele identificate vizează reintegrarea socială a copiilor străzii cu toate aspectele secundare; delincvența juvenilă; protecția copilului împotriva exploatării prin muncă; prevenirea emigrației copiilor, protecția și repatrierea acestora. În ceea ce privește tinerii de peste 18 ani care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului, aceștia se confruntă cu lipsa accesului la o locuință și integrare redusă pe piața muncii, în special datorită lipsei calificării profesionale adecvate.

Segmentul populației de etnie roma se confruntă cu o gamă variată de probleme cum ar fi: stoc educațional scăzut, lipsă de calificare și de experiență pe piața muncii, insuficienta participare la economia formală, număr mare de copii, lipsa locuinței sau condiții precare de locuit, lipsa actelor de identitate, stare de sănătate inferioară restului populației, lipsa proprietății asupra pământului pentru locuitorii de la țară. Populația roma este victima unui adevărat cerc vicios: marginalizarea produsă de deficitul multiplu de condiții susține prejudecăți și atitudini discriminatorii care agravează excluziunea socială, afectează participarea la educație și reduce semnificativ șansele integrării pe piața muncii.

Fenomenul de incluziune școlară a copiilor cu dizabilități are încă dimensiuni reduse, în anul școlar 2003-2004 circa 30% din copiii cu dizabilități (6-18 ani) fiind integrați în școli publice, deși s-au promovat și măsuri alternative de asigurare a accesului egal la educație. Numărul de persoane cu dizabilități ocupate este scăzut, atât din cauza ofertei de locuri de muncă care nu este în concordanță cu calificările și nevoile persoanei cu dizabilități, cât și a slabei pregătiri școlare și profesionale a acestora. Se manifestă încă fenomene de discriminare la angajare pe motivul handicapului, iar accesul la mediul fizic și la informație este redus. În ce privește persoanele cu dizabilități instituționalizate, rezultatele evaluărilor evidențiază numărul insuficient de personal specializat și lipsa serviciilor sociale. Persoanele cu handicap grav neinstituționalizate sunt asistate de asistenți personali pentru care nu există programe suficiente de perfecționare la nivel național. Asigurarea accesului egal la educație și creșterea gradului de incluziune socială pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, deja începută, trebuie continuată pentru ca performanța pieței muncii să aibă în viitor beneficii, și în final să conducă la creșterea coeziunii sociale.

În ceea ce privește familiile cu mai mult de 2 copii și cele monoparentale, ele reprezintă o altă categorie confruntată cu risc ridicat de sărăcie. Cu toate că scăderea sărăciei pentru familiile cu mulți copii este vizibilă începând din 2003 (cu o diminuare de 6,1 puncte procentuale a riscului față de anul 2002), această categorie prezintă în continuare un risc major de marginalizare și excludere de la beneficiile participării depline la viața economică și socială.

Riscul excluziunii sociale se manifestă mai pregnant în rândul femeilor decât al bărbaților, în toate etapele vieții, ca o reflectare a participării lor scăzute pe piața muncii. Acest risc de sărăcie este cu deosebire mai mare în rândul femeilor vârstnice și al părinților singuri având copii în întreținere, dintre aceștia grupul predominant constituindu-l femeile.

Analizele efectuate pe piața muncii relevă existența unor semnificative **discrepanțe de gen**. Astfel, rata de ocupare a femeilor din grupa de vârstă 15-64 ani este cu 11,5 puncte procentuale mai scăzută decât cea a bărbaților, aceeași discrepanță păstrându-se și pe principalele grupe de vârstă: 7,7 puncte procentuale (pp) pentru 15-24 ani, 12,6 pp pentru 25-54 ani și 11,7 pp pentru 55-64. Salariul realizat de femeile din România (luându-se în considerare populația feminină salariată în toate ramurile economiei naționale) a reprezentat între 82% și 86% din cel al bărbaților, în perioada 1999-2004. Analiza repartizării salariaților pe grupe de salarii brute de bază realizate pe activități ale economiei naționale în 2003, indică faptul că 72,9% dintre femeile salariate au avut salariul sub salariul mediu brut, această situație fiind determinată de două elemente: femeile sunt ocupate, cu precădere, în ramuri cu valoare adăugată scăzută și numărul femeilor este preponderent, mai ales, în zona salariilor mici.

Serviciile sociale, componentă a sistemului de protecție socială, reprezintă măsuri de sprijin ținute asupra unor nevoi strict individualizate, având drept rezultat soluționarea mai rapidă și cu mai mare eficiență a situațiilor de risc social. Situația actuală a sistemului de asistență socială se poate caracteriza printr-un cadru legislativ care favorizează incluziunea socială și accesul la drepturile fundamentale, cum sunt: asistența socială, ocuparea, sănătatea, educația etc. Totodată, au fost dezvoltate programe destinate susținerii familiei, copiilor și altor categorii de persoane defavorizate. Cu toate eforturile depuse, sistemul actual înregistrează o serie de aspecte vulnerabile care trebuie remediate, precum: dezvoltarea inegală, multiplicarea de structuri instituționale cu atribuții similare care generează confuzii și produc o fragmentare a sistemului; lipsa mijloacelor necesare populației pentru a acoperi toate nevoile din domeniul asistenței și al serviciilor sociale; incapacitatea sistemului actual de servicii sociale de a rezolva nevoile persoanelor aflate în dificultate, existența unui număr redus de organizații neguvernamentale ca principali furnizori ai acestor servicii.

Slăbiciunea capacității administrative pune în pericol dezvoltarea socio-economică și prin aceasta, coeziunea. Progrese majore în dezvoltarea socio-economică pot fi înregistrate doar într-un cadru politic și legislativ coerent, care permite maximizarea investițiilor în capitalul uman și fizic. Acestea devin mult mai importante în condițiile cerințelor economiei bazate pe cunoaștere, care solicită capacitatea de inovare, folosirea cu eficiență a know-how-ului existent și a noilor tehnologii. În acest context, **dezvoltarea capitalului uman din administrația publică** este un sprijin esențial pentru implementarea reformelor structurale și adaptarea administrației la schimbare.

Instituțiile insuficiente sau slab dezvoltate transpun necorespunzător sau cu întârziere legislația și politicile UE, afectând procesul de recuperare a decalajelor de dezvoltare față de UE. Eficientizarea serviciilor publice conduce la creșterea productivității în economie, prin proceduri mai rapide, servicii îmbunătățite etc. De aceea, alături de perfecționarea capitalului uman, dezvoltarea capacității instituționale în sectorul public este deosebit de importantă, în special în regiunile insuficient dezvoltate care au nevoie de formularea și implementarea de reforme structurale pentru a accelera dezvoltarea și a atinge o coeziune socio-economică sporită.

O bună guvernare („good governance”) se bazează pe structuri formale și informale eficiente, înființate pentru a se lua decizii și a le implementa. Autoritățile centrale și cele locale constituie un set de actori ai guvernării. Ceilalți actori variază în funcție de nivelul de guvernare în discuție și în general sunt parteneri sociali, societatea civilă, inclusiv ONG-uri, precum și institute de cercetare, instituții financiare, media, organisme de lobby etc, după caz.

O bună guvernare presupune atât implicarea și transparența, consensul în privința orientării și sensibilizării, responsabilitate, eficiență și eficacitate, echitate și aplicarea legii, cât și instituții eficiente cu personal extrem de profesionist, relații benefice între diverși actori implicați în procesele de dezvoltare, atitudini pozitive cu privire la afaceri și întreprinderi și un cadru administrativ și instituțional eficace pentru a susține dezvoltarea. Pe de altă parte, realizarea unei bune guvernări poate constitui o provocare majoră în special pentru regiunile mai slab dezvoltate din punct de vedere socio-economic.

În contextul pre-aderării, la nivelul administrației centrale inițiativele de reformă a administrației publice (RAP) și cele pentru o bună guvernare au fost luate separat. Agenda RAP, susținută prin Phare și alte programe încă de la sfârșitul anilor '90, a vizat modernizarea prin reformă a funcției publice, descentralizarea/deconcentrarea autorității către administrațiile locale și introducerea unei inițiative moderne de formulare de politici și monitorizare. Cu toate că până în prezent a fost înregistrat un progres considerabil, în Rapoartele de țară ale Comisiei Europene se menționează că nu a existat suficientă convergență a diverselor inițiative astfel încât acestea să atingă potențialul maxim, printre cauze numărându-se dezvoltarea insuficientă a rețelelor și a structurilor de coordonare pentru a susține o abordare integrată pentru implementarea eficientă a politicilor, întâzieri în realizarea infrastructurii de training și slaba dezvoltare a procesului de formulare a politicilor publice.

4.2. OBIECTIVE

4.2.1. Obiectivul general

Obiectivul general îl constituie **dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității acestuia pe piața muncii, prin asigurarea oportunităților egale de învățare pe tot parcursul vieții și dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și inclusive care să conducă, până în 2015, la integrarea durabilă pe piața muncii a 900.000 persoane.**

4.2.2. Obiective specifice

- Dezvoltarea educației inițiale și continue prin promovarea de reforme și furnizarea unor oferte educaționale de calitate și relevante pentru piața muncii, care să asigure oportunități egale de învățare pe tot parcursul vieții și îmbunătățirea șanselor de angajare;
- Dezvoltarea resurselor umane din educație prin dezvoltarea de noi profesii și diversificarea ofertelor de educație inițială și continuă pentru un număr de 40.000 persoane din sistemul de învățământ;
- Dezvoltarea unor rute flexibile și personalizate de învățare și carieră prin furnizarea de servicii integrate de informare, orientare și consiliere pentru un număr de 1.000.000 elevi și studenți și un număr de 100.000 resurse umane din educație;
- Facilitarea inserției tinerilor pe piața muncii prin promovarea parteneriatului în educație și ocupare și dezvoltarea programelor de tranziție de la școală la locul de muncă pentru un număr de 10.000 de absolvenți, în vederea creșterii șanselor de ocupare;
- Creșterea nivelului de educație și formare profesională a capitalului uman prin oferirea de programe de formare profesională continuă specifice care să furnizeze competențele și abilitățile cerute pe piața muncii pentru un număr de 1.100.000 persoane, dintre care 400.000 persoane care întâmpină dificultăți de integrare/reintegrare pe piața muncii (tineri, femei, șomeri de lungă durată, lucrători cu nivel redus de calificare, persoane în vârstă aflate în căutarea unui loc de muncă, persoane din grupurile vulnerabile);

- Dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și inclusive care să permită creșterea șanselor de ocupare/integrare durabilă pe piața muncii a unui număr de 300.000 tineri, 100.000 de persoane din grupurile vulnerabile;
- Promovarea spiritului și culturii antreprenoriale;
- Îmbunătățirea furnizării serviciilor publice în scopul dezvoltării socio-economice durabile, diminuării disparităților și asigurării unei bune guvernări.

4.3. STRATEGIA

Educația și formarea profesională inițială și continuă reprezintă elemente esențiale pentru asigurarea competențelor cheie, cunoștințelor și abilităților necesare formării și dezvoltării unui stoc de capital uman educat și competitiv pe piața europeană a muncii. Pentru a răspunde acestui obiectiv, investițiile în educația inițială și continuă trebuie concentrate în: dezvoltarea sistemului și a ofertelor de educație inițială și continuă; resursele umane din educația inițială și continuă; beneficiarii serviciilor de educație și formare profesională. Ocuparea deplină a forței de muncă se va realiza prin investiții în creșterea adaptabilității, capacității de ocupare și antreprenoriatului, precum și în dezvoltarea serviciului public de ocupare. În ceea ce privește promovarea incluziunii sociale, investițiile vor viza integrarea în educație și pe piața muncii a grupurilor vulnerabile și promovarea egalității de gen. Pentru dezvoltarea capacității administrative și a unei bune guvernări va fi avută în vedere dezvoltarea ciclului de politici publice (formulare și implementare) prin întărirea capacității administrative la toate nivelurile, precum și dezvoltarea unei administrații locale descentralizate capabile să furnizeze servicii publice de calitate și eficiente.

Atingerea obiectivului general și a obiectivelor specifice ale priorității naționale de dezvoltare „Dezvoltarea resurselor umane, promovarea ocupării și incluziunii sociale și întărirea capacității administrative” se realizează prin acțiuni grupate în **patru sub-priorități**.

4.3.1. Dezvoltarea capitalului uman

Această sub-prioritate are drept scop crearea și dezvoltarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții în vederea formării unui stoc de capital uman competitiv și a unei mai bune valorificări a acestuia pe piața muncii, într-o societate bazată pe cunoaștere. În orice tip de societate, capitalul uman reprezintă o resursă cheie. Dinamica ridicată a transformărilor impuse de societatea cunoașterii implică valorificarea și dezvoltarea capitalului uman prin actualizarea și dobândirea de noi cunoștințe și competențe pe tot parcursul vieții. Acțiunile întreprinse în cadrul acestei sub-priorități presupun asigurarea cadrului necesar de furnizare și achiziție a cunoștințelor și competențelor pe tot parcursul vieții, prin diversificarea ofertelor de învățare, dezvoltarea unor rute flexibile de învățare, creșterea transferabilității rezultatelor dobândite în diferite contexte de învățare etc. Investițiile realizate în cadrul acestei sub-priorități vor viza: sistemul de educație inițială, diseminatorii de învățare (resursele umane din educație), conținutul învățării (diversificarea și asigurarea calității ofertelor de educație și formare inițială și continuă) și sistemul de formare profesională continuă.

Promovarea de reforme în educație în contextul învățării pe tot parcursul vieții are ca obiectiv susținerea reformelor necesare pentru modernizarea și restructurarea sistemului de educație și formare profesională din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții. Investiția în reforma sistemului formal de educație va crea condițiile necesare pentru dezvoltarea unor rute flexibile de învățare pe tot parcursul vieții și, implicit, crearea mecanismelor de asigurare a transferabilității rezultatelor învățării între diferite contexte de învățare și creștere a relevanței educației inițiale pentru piața muncii. Dezvoltarea de noi profesii în educație va fi parte a procesului de reformă.

În cadrul acestui domeniu vor fi implementate următoarele acțiuni: dezvoltarea cadrului național al calificărilor; dezvoltarea și implementarea de mecanisme de recunoaștere și asigurare a transferabilității competențelor dobândite în diferite contexte formale, informale și nonformale de învățare; dezvoltarea noilor profesii în educație; promovarea de reforme în educație în ceea ce privește sistemul de certificare, proiecte pilot pentru testarea noilor reglementări.

Promovarea formării profesionale pe tot parcursul vieții are drept scop asigurarea competențelor profesionale corespunzătoare nevoilor imediate și de perspectivă ale pieței muncii. O evoluție coerentă a actualului sistem de formare profesională va contribui la creșterea calității și mobilității profesionale a forței de muncă precum și la îmbunătățirea mecanismului de flexibilitate funcțională a pieței muncii, în scopul susținerii procesului de ocupare. Îmbinarea opțiunilor și aptitudinilor individuale cu cerințele pieței muncii va contribui la încurajarea forței de muncă de a participa la procesul de formare profesională continuă.

Acest domeniu de intervenție presupune: dezvoltarea unor rute de formare flexibile și personalizate, adaptate cerințelor de dezvoltare personală și profesională a resurselor umane, dezvoltarea și modernizarea sistemului de furnizare a serviciilor de formare profesională, stimularea participării forței de muncă la formare profesională continuă.

Asigurarea calității și managementul calității în educație și formare inițială constituie un domeniu de intervenție care necesită cu precădere dezvoltarea și implementarea sistemelor și procedurilor interne de evaluare, de management și asigurare a calității activităților de educație și formare inițială și continuă, precum și profesionalizarea activităților manageriale la nivelul furnizorilor de educație și formare inițială și continuă. Se are în vedere, în principal, activitatea instituțiilor și a ofertanților de educație și de formare din sistemul formal de educație.

Principalele acțiuni avute în vedere sunt: crearea și dezvoltarea sistemelor de asigurare și management al calității în educație și formare; dezvoltarea unor programe de formare profesională în domeniul managementului educațional și în managementul calității; dezvoltarea unor mecanisme de monitorizare a inserției absolvenților pe piața muncii în vederea ajustării ofertei educaționale în concordanță cu evoluțiile de pe piața muncii; crearea și dezvoltarea unor mecanisme de asigurare și managementul calității în educație în contextele nonformale și informale de învățare.

Dezvoltarea în cadrul sistemului național de educație și formare a serviciilor integrate de informare, orientare și consiliere privind dezvoltarea personală vizează crearea serviciilor integrate de informare, orientare și consiliere și asigurarea calității și accesului la aceste servicii.

Acțiunile avute în vedere se vor concentra pe crearea și dezvoltarea departamentelor de informare, orientare și consiliere în instituțiile de învățământ, cât mai aproape de grupul țintă consiliat (cu precădere elevi/studenti) precum și creșterea capacității acestora de a furniza servicii integrate și de calitate. Instrumente specifice vor fi dezvoltate astfel încât informarea, orientarea și consilierea să devină un demers sistematic și coerent, începând cel târziu din clasa a VII-a, pe tot parcursul de formare, și care să continue cu servicii de orientare și consiliere în carieră pe piața muncii. Asigurarea unui caracter sistematic al acestor activități în educație și formare va contribui la dezvoltarea unor trasee de formare, flexibile și personalizate, reducerea abandonului școlar, îmbunătățirea ratelor de tranziție între diferite nivele de educație și facilitarea inserției absolvenților pe piața muncii.

Dezvoltarea resurselor umane din educație are ca obiectiv diversificarea ofertelor de educație inițială și continuă și a oportunităților de carieră pentru cadrele didactice și alte categorii de resurse umane din sistemul de educație și formare inițială. Competențele furnizate în cadrul acestor programe de educație și formare vor asigura, în primul rând, achiziția și dezvoltarea competențelor descrise în Cadrul European al

Calificărilor Profesorilor. Acțiunile avute în vedere în cadrul acestei măsuri vizează resursele umane din educație dintr-o dublă perspectivă, de participanți la învățarea pe tot parcursul vieții și diseminatori de cunoaștere. Acest domeniu de intervenție contribuie la dezvoltarea stocului de capital uman din educație capabil să furnizeze educație de calitate centrată pe nevoile individuale de dezvoltare personală și profesională ale elevilor, la reducerea fenomenului de abandon/părăsire timpurie a școlii și la creșterea atractivității învățării.

De asemenea, având în vedere că serviciile de orientare și consiliere a resurselor umane din educație sunt insuficient dezvoltate, nefiind operaționale nici instrumente specifice de definire a unor trasee profesionale și de carieră pentru această categorie de resurse umane, acțiunile în acest domeniu vor fi corelate cu măsuri specifice de creștere a oportunităților de dezvoltare a carierei pentru resursele umane din educație.

Principalele acțiuni avute în vedere sunt: dezvoltarea ofertelor de formare continuă a cadrelor didactice și a resurselor umane din educație (inclusiv „on the job training”); dezvoltarea ofertelor de educație inițială pentru cadrele didactice și a resurselor umane din educație (ex. masterate didactice); dezvoltarea ofertelor de educație continuă și inițială pentru noile profesii în educație; cercetare; dezvoltarea rețelei de furnizori de servicii și de instrumente; asigurarea accesului la servicii de calitate; oportunități de carieră și servicii de dezvoltare a carierei pentru resursele umane din educație.

Dezvoltarea și modernizarea ofertelor de educație inițială și continuă are drept obiective creșterea atractivității ofertelor educaționale, creșterea calității și relevanței educației pentru piața muncii. Introducerea noilor tehnologii și a noilor metode de predare în educație. Sunt vizate acele componente ale sistemului de educație care se află într-un proces de integrare într-un spațiu extins european (ciclul 2 și 3 al învățământului superior), care au un impact deosebit asupra evoluției și dezvoltării personale a individului (educația timpurie) sau în care rata de participare este redusă datorită atractivității scăzute și a gradului redus de diversificare a ofertelor educaționale (învățământul secundar și educația continuă).

Principalele acțiuni avute în vedere sunt: dezvoltarea ofertelor de educație timpurie; dezvoltarea ofertelor în învățământul secundar; dezvoltarea ofertelor post licență (masterat și doctorat); adaptarea ofertelor educaționale la cerințele pieței muncii și comunității locale, promovarea parteneriatului în educație; utilizarea noilor tehnologii și metodelor moderne de predare în educație și dezvoltarea competențelor digitale; dezvoltarea ofertelor de educație continuă - „Școala - centru comunitar de educație continuă și resurse de învățare”, dezvoltarea de module și programe de formare pentru resursele umane din domeniul cercetării.

Strategia pentru dezvoltarea resurselor umane va avea în vedere crearea unor centre puternice (“porturi ale inteligenței”) conectate internațional și competitive, reprezentate în principal de capitală și de centrele regionale dar și de unele centre specializate, susținerea resurselor umane din centrele de excelență prin cooperarea între învățământul superior, cercetarea aplicată și dezvoltare, în sprijinul economiei locale. În promovarea acestor obiective trebuie asigurat un nivel minim general al infrastructurii de transport și al celei de telecomunicații, într-o primă fază, coordonarea și integrarea acestora urmând să întărească structura polilor și culoarelor urbanizate la scară națională și regională.

În ceea ce privește investițiile pentru dezvoltarea infrastructurii fizice necesare în sistemul de educație și formare profesională inițială și continuă pentru crearea condițiilor de dezvoltare a capitalului uman, acestea vor fi finanțate, cu precădere, în cadrul activităților prevăzute în strategia aferentă priorității 6 din PND „Diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării” și contribuie la reducerea disparităților regionale și intraregionale identificate. Investițiile în echipamente și infrastructura TIC (în ceea ce privește sistemele de conectare) vor fi finanțate complementar în cadrul măsurilor din prioritatea 1 a PND - „Creșterea competitivității economice și promovarea economiei bazate pe cunoaștere”.

4.3.2. Promovarea ocupării depline

Sub-prioritatea are drept scop creșterea capacității de angajare și a șanselor de integrare pe piața muncii în special pentru tineri și șomerii de lungă durată și răspunde necesității de calificare și re-calificare permanentă a forței de muncă în scopul actualizării și adaptării competențelor pentru a face față concurenței tot mai intense de pe piața muncii, schimbărilor tehnologice și creșterii ponderii importanței cunoștințelor în valoarea producției. Principalele măsuri avute în vedere vizează: creșterea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor; dezvoltarea inițiativelor pentru partenerii sociali; îmbunătățirea tranziției de la școală la locul de muncă și promovarea culturii antreprenoriale în educație și formare, identificarea și valorificarea tuturor oportunităților de integrare pe piața muncii; modernizarea și întărirea capacității administrative a serviciului public de ocupare.

În vederea **creșterii adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor** se va acorda susținere asigurării, dezvoltării și menținerii resurselor umane în scopul îndeplinirii exigențelor firmelor privind calificarea forței de muncă, cerințe esențiale pentru asigurarea competitivității în procesul de schimbare a condițiilor economice și tehnologice cerute de dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere. Adaptarea competențelor profesionale ale propriilor angajați la nevoile de dezvoltare ale întreprinderilor va susține creșterea productivității și calității muncii. Acestea, corelate cu îmbunătățirea condițiilor de muncă, vor conduce la asigurarea sănătății și securității la locul de muncă, în special în sectoarele și domeniile de activitate cu riscuri crescute și vor determina reducerea substanțială a ratei de incidență a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale, precum și promovarea unui proces de îmbătrânire activă (prelungirea vieții active și reducerea fenomenului pensionării anticipate).

Pentru îmbunătățirea continuă a cunoștințelor și competențelor manageriale la toate nivelurile, va fi susținută promovarea formării antreprenoriale. Implementarea programelor de formare antreprenorială va avea drept scop asigurarea creativității antreprenoriale, îmbunătățirea capacității managerilor și întreprinzătorilor de a-și conduce propriile afaceri și de a se adapta exigențelor impuse de competitivitate și schimbările tehnologice.

Promovarea inițiativelor pentru partenerii sociali este o intervenție menită să dezvolte o cultură partenerială puternică, în concordanță cu principiile europene. Parteneriatul este unul din elementele cheie ale modelului social european și joacă un rol important în cadrul Strategiei Europene de Ocupare. Din punct de vedere instituțional și legislativ, se poate afirma că dialogul social este instituit. Cu toate acestea, rămâne încă slab în pofida realizărilor susținute la nivel național și prin inițiative și programe comunitare, necesitând îmbogățirea educației dialogului. Prin concertarea intereselor partenerilor sociali la toate nivelurile organizatorice se vor asigura premisele realizării consensului general în elaborarea și implementarea strategiilor și politicilor de ocupare la nivel central, regional și local. Crearea, extinderea și consolidarea parteneriatelor sociale vor contribui la transferul de expertiză și validare a procesului de identificare și valorificare de noi oportunități de integrare pe piața muncii.

Principalele tipuri de acțiuni avute în vedere vizează sprijinirea dezvoltării de parteneriate și sprijinirea dezvoltării capacității administrative a partenerilor sociali. În acest sens, se pot dezvolta programe în parteneriat cu partenerii sociali în vederea formării profesionale a personalului de specialitate din cadrul organizațiilor sindicale și patronale, în concordanță cu exigențele dialogului social, cu efect direct în creșterea capacității de expertiză a partenerilor. Dezvoltarea unor astfel de programe urmează a fi eșalonată pe parcursul mai multor ani, acoperind diverse sectoare de activitate și având ca rezultat dezvoltarea dialogului social bipartit și tripartit, precum și o creștere a numărului de contracte colective de muncă pe plan sectorial.

Îmbunătățirea tranziției de la școală la locul de muncă și promovarea culturii antreprenoriale în educație și formare are ca obiective facilitarea integrării tinerilor absolvenți pe piața muncii prin susținerea parteneriatului școală-comunitate de afaceri în dezvoltarea programelor de tranziție de la școală la locul de muncă, dar și creșterea capacității de auto-ocupare prin îmbunătățirea capacității sistemului de educație și formare profesională inițială în obținerea de competențe manageriale și antreprenoriale, care să facă din antreprenariat o viitoare opțiune de carieră. Rata redusă de inserție a absolvenților pe piața muncii poate fi explicată prin absența unor programe de tranziție de la școală la locul de muncă și prin faptul că sistemul de educație inițială oferă o cultură axată pe asimilarea de cunoștințe teoretice. Acțiunile din cadrul acestei măsuri vor asigura un caracter sistematic al stagiilor practice, ca parte a procesului de educație, și vor urmări pregătirea viitorului absolvent pentru piața muncii și relația cu angajatorul.

Promovarea spiritului și culturii antreprenoriale în educația inițială are drept scop creșterea contribuției sistemului de educație și formare profesională inițială la obținerea de competențe manageriale și antreprenoriale și dezvoltarea sistemelor de formare profesională continuă, astfel încât antreprenoriatul să devină o opțiune de carieră pentru toți. Sistemul formal românesc de educație și formare inițială abordează educația antreprenorială ca parte a competențelor transversale la nivelul învățământului preuniversitar, dar acesta constituie un demers mai puțin sistematic și redus ca dimensiune comparativ cu cel din învățământul superior de la nivelul statelor UE. Acțiunile întreprinse în sistemul formal de educație și formare inițială trebuie însoțite de inițiative și programe extrașcolare de educație antreprenorială, precum și de inițiative specifice de formare continuă pe piața muncii.

Principalele acțiuni avute în vedere sunt: dezvoltarea spiritului și culturii antreprenoriale în cadrul activităților curriculare și extracurriculare în învățământul preuniversitar și universitar, în parteneriat cu mediul de afaceri; programe de facilitare a tranziției de la școală la locul de muncă, inclusiv prin dezvoltarea stagiilor de practică și a uceniciei pentru elevi și studenți; dezvoltarea competențelor manageriale și antreprenoriale în vederea susținerii inițiativelor de tip spin off sau spin out ale tinerilor cercetători și absolvenți.

Identificarea și valorificarea tuturor oportunităților de integrare pe piața muncii va contribui la combaterea șomajului de lungă durată, în special în rândul tinerilor și integrarea pe piața muncii a persoanelor inactive, precum și la promovarea ocupării depline. Astfel, se va aborda „nucleul dur al șomajului”, relativ greu de dislocat, reprezentat de șomajul de lungă durată. Șomajul de lungă durată în rândul tinerilor va fi de asemenea combătut, având în vedere că acesta înregistrează în perioada 1999-2004 o creștere pronunțată, mai ridicată pentru femeii decât pentru bărbați.

În cadrul acestei măsuri, în concordanță cu Linia Directoare 1 a Strategiei Europene de Ocupare revizuite, vor fi valorificate toate oportunitățile de integrare durabilă pe piața muncii, atât a șomerilor cât și a persoanelor inactive, contribuind astfel la promovarea ocupării depline și la creșterea adaptabilității. Aceasta se va realiza prin următoarele acțiuni: îmbunătățirea ocupării și prevenirea șomajului de lungă durată; susținerea integrării în muncă a tinerilor; asigurarea condițiilor pentru implementarea activităților de creștere a ocupării.

Modernizarea și întărirea capacității administrative a Serviciului Public de Ocupare va fi sprijinită atât la nivel național cât și regional și local, ca instrument cheie pentru implementarea politicilor naționale de ocupare, contribuind la îmbunătățirea accesului la ocupare și, implicit, la creșterea gradului de ocupare a forței de muncă.

Întărirea capacității administrative și instituționale a Serviciului Public de Ocupare va avea în vedere corelarea cu cerințele unei piețe a muncii moderne și promovarea de metode mai potrivite pentru accesul la ocupare a tuturor persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și, în special, a persoanelor care

întâmpină greutăți de reactivare pe piața muncii. Cu rol hotărâtor în funcționarea mecanismului de reglare a funcționării pieței muncii, Serviciul Public de Ocupare trebuie să fie orientat cât mai eficient către nevoile și așteptările concrete ale clienților săi: persoane în căutarea unui loc de muncă, persoane care sunt supuse riscului de a deveni șomeri și angajatori. De asemenea, trebuie să fie capabil să furnizeze căutătorilor de loc de muncă și persoanelor care sunt supuse riscului de a deveni șomeri un set complet de servicii, asistență personalizată, corelată cu elaborarea unui plan individual de acțiune pentru fiecare persoană, și cele mai adecvate soluții de ocupare. Trebuie să acorde o importanță sporită angajatorilor, să fie capabil să interacționeze într-un mod eficient cu aceștia și astfel să crească transparența în ceea ce privește capacitatea reală de absorbție a forței de muncă. Principalele tipuri de acțiuni se vor referi la: îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor oferite (inclusiv o mai bună acoperire teritorială, în special în mediul rural); formarea personalului propriu; consolidarea infrastructurii necesare furnizării serviciilor; dezvoltarea sistemului de management al informației.

4.3.3. Promovarea incluziunii sociale

Această sub-prioritate contribuie la creșterea șanselor de ocupare pentru grupurile vulnerabile și expuse riscului de excluziune socială prin promovarea dimensiunii inclusive a pieței muncii și a educației și formării profesionale inițiale și continue. Aceasta va viza combaterea excluziunii și marginalizării sociale, atât pentru facilitarea accesului la educație pentru copii și tineri, prin promovarea unor acțiuni cu caracter preventiv, cât și pentru adulții confrunțați cu riscul excluziunii sociale. Totodată, se urmărește asigurarea oportunităților egale în vederea acumulării de cunoștințe, calificări și alte resurse necesare pentru a face față cerințelor unei vieți active pe piața muncii, într-o economie bazată pe cunoaștere. Aceste persoane vor fi ajutate să-și dezvolte capacitatea de ocupare, să-și îmbunătățească șansele de găsire a unui loc de muncă, în vederea integrării lor în societate. Se va acționa pentru prevenirea tuturor formelor de discriminare prin abordarea și rezolvarea unei largi categorii de probleme, specifice fiecărui grup vulnerabil în parte.

Principalele domenii de intervenție avute în vedere sunt: integrarea pe piața muncii și combaterea discriminării, îmbunătățirea accesului și participării la educație inițială și continuă pentru grupurile vulnerabile, promovarea egalității de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor, dezvoltarea unui sistem eficient de servicii sociale destinate reducerii riscului de marginalizare și excluziune socială, inițiative transnaționale în educația inclusivă și inițiative transnaționale pe piața muncii.

Nu în ultimul rând, vor fi avute în vedere acțiuni complementare care susțin promovarea incluziunii sociale, precum: creșterea resurselor locale destinate construcției de locuințe pentru grupurile vulnerabile din punct de vedere al locuirii, reabilitarea termică a fondului de locuințe existent – în special la construcțiile de locuințe multi-etajate realizate în perioada 1950–1985, precum și consolidarea construcțiilor multi-etajate de locuințe – în special a celor construite înainte de 1947, fără inginerie seismică și care prezintă pericol public (gradul I de risc seismic). Creșterea accesului la servicii și utilități (căldură, apă curentă, instalații sanitare), dezvoltarea unor programe de reabilitare și creștere a calității infrastructurii (alimentare cu apă, canalizare, drumuri) reprezintă de asemenea o componentă importantă în sprijinul combaterii marginalizării sociale a grupurilor vulnerabile, în concordanță cu prioritățile stabilite prin Memorandumul Comun în domeniul Incluziunii Sociale.

Integrarea pe piața muncii și combaterea discriminării persoanelor vulnerabile va sprijini facilitarea accesului în aceste domenii pentru persoanele vulnerabile, aflate în risc de excluziune socială, categorii din care, în România, au fost identificate ca făcând parte în special populația de etnie roma, tinerii peste 18 ani care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului, persoanele cu dizabilități. Aceste categorii de persoane, precum și alte categorii cu risc ridicat de marginalizare, precum unci întreținători de familie, persoane din mediul rural aflate în căutarea unui loc de muncă, persoane eliberate din detenție, vor fi

ajutate să-și dezvolte capacitatea de ocupare și să-și sporească șansele de găsim a unui loc de muncă, în vederea integrării lor în societate. În paralel, vor fi sprijinite inițiativele de prevenire a tuturor formelor de discriminare, specifice fiecărui grup vulnerabil în parte. Acestea vor fi realizate prin dezvoltarea și consolidarea mecanismelor specifice economiei sociale ca modalitate de creștere a ocupării grupurilor vulnerabile și prin asigurarea de oportunități egale de integrare și menținere pe piața muncii. Dezvoltarea unui sistem eficient de servicii sociale destinate reducerii riscului de marginalizare și excluziune socială va sprijini construcția și consolidarea infrastructurii necesare creării unei rețele de servicii sociale dezvoltate la nivel comunitar care să conducă la diminuarea riscului de marginalizare și excluziune socială. În ceea ce privește persoanele vulnerabile deja ocupate pe piața muncii, se va urmări susținerea și creșterea gradului de ocupare și a adaptabilității acestor categorii de persoane, prin introducerea și utilizarea noilor metode și tehnologii IT în sistemul serviciilor sociale, dezvoltarea unei piețe mixte de servicii sociale generatoare de locuri de muncă, dezvoltarea de programe destinate formării continue și dobândirii de noi competențe pentru personalul implicat în acordarea serviciilor sociale.

Îmbunătățirea accesului și participării la educație inițială și continuă pentru grupurile vulnerabile se va adresa prioritar grupurilor aflate în situație de risc (în special minoritatea roma, tinerii care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului, persoane cu dizabilități, populația cu venituri scăzute, persoane cu cerințe educaționale speciale, populația din mediul rural). Măsura are drept scop asigurarea accesului la educație de calitate pentru toți și achiziția de competențe de bază care să susțină integrarea grupurilor vulnerabile în societate și pe piața muncii. Măsurile de participare la educația continuă pentru populația din mediul rural vor exclude programele de pregătire profesională continuă în domeniile agricultură, forestier și piscicultură. Se va urmări cu prioritate combaterea abandonului școlar, combaterea marginalizării și excluderii sociale și profesionale a tinerilor care au abandonat învățământul obligatoriu fără a dobândi competențele minime ocupării unui loc de muncă (educația de tip „a doua șansă”). Aceste inițiative vor fi susținute de acțiuni de acompaniere specifice economiei sociale cu implicarea sectorului non-profit.

Principalele activități avute în vedere sunt: continuarea și dezvoltarea de programe pentru acele segmente de populație care nu au acces la educația de bază sau care au abandonat timpuriu sistemul de educație (educația de tip „a doua șansă”); măsuri pentru asigurarea accesului și participării la educație, îndeosebi în ceea ce privește populația din mediul rural și comunitatea roma; dezvoltarea programelor de integrare în învățământul de masă a persoanelor cu cerințe educative speciale și cu dizabilități, inclusiv prin formarea cadrelor didactice din învățământ cu privire la cerințele educative speciale și prin îmbunătățirea serviciilor educaționale de asistență psiho-pedagogică și de specialitate prin cadre didactice de sprijin; dezvoltarea învățământului la distanță pentru grupurile țintă vizate de măsură (în complementaritate cu strategia aferentă priorității 6 din PND „Diminuarea disparităților de dezvoltare între regiunile țării” și priorității 1 „Creșterea competitivității economice și a economiei bazate pe cunoaștere”); dezvoltarea programelor de educație și formare profesională inițială în contexte nonformale și informale adaptate grupurilor vizate, incluzând forme de educație alternativă.

Promovarea egalității de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor vor conduce la facilitarea accesului femeilor în sectoare economice care le erau mai puțin accesibile și la creșterea nivelului lor de bunăstare. Aceasta va determina diminuarea diferențelor salariale și de altă natură existente pe piața muncii între femei și bărbați și îmbunătățirea structurii ocupării femeilor pe sectoare economice. Aceasta se va realiza prin sprijinirea femeilor pentru integrarea și reintegrarea pe piața muncii prin activități de tipul: facilitarea accesului la formare profesională, consiliere, sprijin pentru inițierea unei activități independente; promovarea formelor moderne de ocupare, în special prin utilizarea noilor tehnologii informaționale; facilitarea accesului la servicii de acompaniere (ex. servicii de îngrijire a persoanelor dependente); studii și analize privind situația femeilor pe piața muncii; identificarea și eliminarea prejudecăților privind împărțirea tradițională a ocupațiilor (specifice femeilor, specifice bărbaților); dezvoltarea unui sistem de accesare a informațiilor privind programele și activitățile destinate sprijinirii femeilor precum și posibilitatea de

participare la acestea. De asemenea, creșterea participării femeilor pe piața muncii se va realiza și prin activități de reconciliere a vieții profesionale cu viața de familie, prin promovarea co-responsabilității și împărțirea egală a sarcinilor domestice și parentale între femeie și bărbat, facilitarea accesului la serviciile de îngrijire a copiilor.

Reconcilierea vieții profesionale a angajaților femei și bărbați cu viața lor de familie va facilita prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare pe bază de gen, precum și a situațiilor de hărțuire sexuală la locul de muncă, a formelor de violență în familie și în societate împotriva femeii, de trafic și exploatare sexuală.

Inițiative transnaționale în educația inclusivă și pe piața muncii. Pentru promovarea coeziunii sociale și pentru diversificarea și flexibilizarea pieței muncii se vor sprijini inițiativele transnaționale, în special pentru testarea de noi mijloace de combatere a discriminării și inegalităților întâmpinate de cei aflați în căutarea unui loc de muncă sau de cei care au un loc de muncă. Vor fi susținute parteneriatele la nivel european, atât în vederea identificării unor noi oportunități de integrare pe piața muncii, cât și pentru realizarea schimbului de experiență și a unor programe comune de formare profesională.

4.3.4. Dezvoltarea capacității administrative și a bunei guvernări

Această sub-prioritate are scopul de a promova și susține crearea la nivel central și local a unei administrații publice care să devină un important factor de competitivitate, dezvoltare, progres și coeziune. De asemenea, vor fi vizate cu prioritate alte două segmente importante în procesul de întărire a capacității administrative: justiția și ordinea și siguranța publică.

Dezvoltarea ciclului de politici publice (formulare și implementare) se va realiza prin consolidarea ciclului de politici publice (formulare și implementare) și prin întărirea capacității la toate nivelurile.

În cadrul acestui domeniu vor fi avute în vedere următoarele domenii de intervenție: dezvoltarea capacității de a elabora politici publice, modernizarea administrației publice prin implementarea de instrumente adecvate, furnizarea de formare și dezvoltarea sistemului de pregătire profesională pentru administrația publică.

Pentru dezvoltarea capacității de a elabora politici publice va fi avută în vedere consolidarea ciclului de management al politicilor publice, ce va include introducerea mecanismelor și abilităților de planificare strategică, astfel încât politicile să fie elaborate conform cadrului strategic de către Guvern și ministere. O atenție specială va fi acordată dezvoltării în continuare a abilităților de proiectare și elaborare a politicilor, prin formare și alte metode. Managementul politicilor este o funcție esențială a guvernării, ce afectează toate nivelurile. Astfel, va exista o strânsă legătură între măsurile luate în acest domeniu și aplicarea unui management modern al politicilor în ceea ce privește descentralizarea și furnizarea serviciilor publice.

În ceea ce privește modernizarea administrației publice, se vor urmări modernizarea managementului resurselor umane din administrație, remunerarea, managementul performanței și sistemele de formare, alinierea managementului bugetar și financiar cu instrumentele noului management al politicilor și planificării strategice, precum și reforma și procedurală în Guvern și ministere (simplificare organizațională, simplificare administrativă, team building, consultarea utilizatorului și mecanisme moderne de furnizare, cum ar fi „ghișeele unice” și abordări de tipul convenție pentru serviciul public).

Dezvoltarea unei **administrații locale descentralizate capabile să furnizeze servicii publice de calitate și eficiente** va urmări ducerea la bun sfârșit a unei transformări fundamentale în furnizarea serviciilor

publice, în conformitate cu obiectivele UE pentru dezvoltare socio-economică locală, o dezvoltare regională echilibrată și îmbunătățirea condițiilor generale de viață pentru cetățeni.

Se va susține procesul de descentralizare și deconcentrare printr-un proces politic și legislativ profesionist, participativ și consultativ, care să implice toți actorii, Guvernul (în special MAI și MFP) și societatea civilă, structurile asociative ale autorităților administrației publice locale, și care să țină cont de experiența internațională relevantă. Se va avea în vedere o reconfigurare fundamentală a sistemului de furnizare a serviciilor publice care să includă o mai mare autonomie financiară și legături mai strânse între sectorul public și privat în furnizarea serviciilor, pentru a asigura un nivel mai înalt de eficiență și de responsabilitate față de cetățean. Acest lucru va implica implementarea unui cadru instituțional legal, agreat politic și coerent, printr-un program solid de creștere a capacității locale pentru exercitarea noilor competențe.

Principalele acțiuni avute în vedere sunt: sprijin pentru îndeplinirea eficientă a competențelor reieșite din procesul de descentralizare (responsabilități și resurse financiare clar stabilite), îmbunătățirea calității serviciilor publice și sporirea capacității de a furniza noi servicii, dezvoltarea capacității de accesare și management al fondurilor de dezvoltare interne și externe, în special a fondurilor comunitare.

În cadrul acestor acțiuni se vor urmări: definirea competențelor în furnizarea de servicii (transferate și noi) pentru administrația locală, stabilirea de standarde, încheierea de acorduri de parteneriat (cu sectorul privat, comunități și ministere de linie) și planificarea și monitorizarea acordurilor stabilite cu aleșii locali. Va exista un program de dezvoltare a capacității tehnice și administrative în administrația locală pentru a crea/consolida unități de management pentru furnizarea de servicii publice.

Din punctul de vedere al **dimensiunii spațiale**, probleme sociale precum șomajul, inegalitatea pe piața muncii, sărăcia extremă/severă, abandonul școlar, condițiile precare de locuire, accesul la serviciile de protecție socială, nivelul de trai al populației, migrația internă și internațională analizate din perspectiva decalajelor regionale, zonale și comunitare vor face obiectul cercetării din domeniul social pentru diagnosticarea mediului social și pentru identificarea unor posibilități de dezvoltare a unei societăți mai accentuat coezive și inclusive: vor fi localizate dotările și facilitățile privind dezvoltarea resurselor umane în relație cu structura spațială a competitivității; vor fi relaționate dotările de reconversie a forței de muncă, training, academice, de cercetare, parcuri științifice și tehnologice, cu datele privind distribuția spațială a competitivității și a resurselor umane; vor fi localizate ariile geografice de stimulare a stabilizării forței de muncă și a nevoilor suplimentare de forță de muncă, a creșterii gradului de ocupare.

În contextul acțiunilor de îmbunătățire a performanței administrației publice locale, aspectele legate de competitivitatea teritorială vor necesita instrumentarea procedurilor de corelare între strategiile de dezvoltare economică locală, documentațiile de urbanism și amenajarea teritoriului și planurile multianuale de investiții, precum și corelarea acestora între partenerii și aliații teritoriali (cluster economic, zone/regiuni funcționale urbane etc.) în dezvoltare. Facilitarea accesului investițiilor, elaborarea planurilor de utilizare a terenurilor, informații relevante privind proiectele de dezvoltare, proceduri de avizare rapidă, regulamente flexibile, servicii de calitate, amplasamente accesibile și utilizate, sprijinirea sectorului privat local și informarea comunității locale în general privind planurile de dezvoltare sunt tot atâtea aspecte pe care autoritățile locale și naționale le vor gestiona în parteneriat cu actorii relevanți.

4.4. COERENȚA CU POLITICILE UE ȘI CELE NAȚIONALE

Obiectivele și măsurile descrise în prioritatea „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și combaterea excluziunii sociale” au fost stabilite pornindu-se de la necesitățile identificate în România în aceste domenii. Ele corespund liniilor directoare și principiilor cuprinse în documentele europene (Agenda Lisabona revizuită, Liniile directoare integrate pentru dezvoltare și ocupare 2005-2008, Orientările Strategice ale UE în domeniul politicii de coeziune, Planul de Acțiune: Agenda Europeană pentru Antreprenoriat, Strategia Cadru privind Egalitatea de Gen ș.a.) și sprijină realizarea obiectivelor comune europene: ocuparea deplină; îmbunătățirea adaptabilității persoanelor ocupate și a întreprinderilor și flexibilitatea pieței muncii; creșterea investițiilor în capitalul uman prin educație și formare profesională, promovarea învățării pe tot parcursul vieții, dezvoltarea unei piețe a muncii flexibile și inclusive. Totodată, aceste obiective și măsuri au avut în vedere obiectivele de dezvoltare stabilite la nivel național prin documentele programatice și planurile de acțiune în domeniul dezvoltării capitalului uman. În contextul general al promovării coeziunii economice și sociale, realizarea obiectivelor strategiei aferente priorității „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și combaterea excluziunii sociale” se fundamentează pe acțiuni întreprinse în două domenii cheie: educația și formarea profesională inițială și continuă (plasate în contextul mai larg al învățării pe tot parcursul vieții) și dezvoltarea unei piețe a muncii moderne, flexibile și inclusive. Totodată, în elaborarea acestei strategii au fost avute în vedere aspecte transversale privind egalitatea de șanse, dezvoltarea durabilă și societatea informațională.

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
<p>Planul de Acțiune: Agenda Europeană pentru Antreprenoriat, COM(2004) 70 final (11.02.2004) prevede:</p> <p>-necesitatea introducerii educației antreprenoriale la toate nivelele educaționale, ca o abordare transversală sau ca o problemă specifică.</p> <p>Linia directoare 17: Implementarea de politici în domeniul ocupării în vederea ocupării depline a forței de muncă, îmbunătățirea calității și productivității muncii și întărirea coeziunii teritoriale și sociale</p> <p>Liniile directoare 18-20: Atragerea și reținerea în ocupare a unui număr mai mare de persoane, creșterea ofertei de forță de muncă și modernizarea sistemelor de protecție socială</p> <p>Liniile directoare 21-22: Îmbunătățirea adaptabilității lucrătorilor și întreprinderilor</p>	<p>- promovarea formării antreprenoriale;</p> <p>- revizuirea curriculei;</p> <p>- dezvoltarea de metodologii de predare;</p> <p>-programe de parteneriat în domeniul antreprenoriatului, la nivelul învățământului preuniversitar și superior, care să permită dezvoltarea unor module/discipline pentru dobândirea competențelor antreprenoriale prin metoda simulării;</p> <p>-perfecționarea metodologică a cadrelor didactice;</p> <p>-dezvoltarea inițiativelor și programelor în domeniul antreprenoriatului la nivelul învățământului superior și revizuirea programelor de studii ale universităților științifice și tehnice, în sensul creșterii ponderii disciplinelor care privesc antreprenoriatul, respectiv înființarea și managementul etapei de dezvoltare a unei întreprinderi.</p>	<p>4.3.2. Promovarea ocupării depline</p> <p>- Creșterea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor</p> <p>- Îmbunătățirea tranziției de la școală la locul de muncă și promovarea culturii antreprenoriale în educație și formare</p>
<p>Modernizarea sistemelor de educație și formare în vederea atingerii obiectivelor comune 2010</p> <p>Com(2005) 141 final 2005/007 (CNS) Integrated guidelines for growth and jobs (2005-2008)</p>	<p>-consolidarea și perfecționarea mecanismelor de evaluare internă și externă a unităților de învățământ;</p> <p>-revizuirea standardelor de performanță;</p> <p>-formarea personalului didactic, formarea formatorilor, integrarea cercetării didactice în pregătirea acestora;</p> <p>-mecanismele funcționale care să asigure</p>	<p>4.3.1. Dezvoltarea capitalului uman</p> <p>-Asigurarea calității și managementul calității în educație</p>

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Guidelines 23-24: Creșterea investițiilor în capitalul uman printr-o educație mai bună și abilități mai bune	<p>transparența calificărilor și competențelor;</p> <p>-dezvoltarea parteneriatelor între instituțiile de educație/formare și agenții economici;</p> <p>-încurajarea efectuării stagiilor de practică în întreprinderi;</p> <p>-perfecționarea mecanismelor de monitorizare a inserției absolvenților pe piața muncii;</p> <p>-adaptarea programelor de studii universitare și postuniversitare axate pe cercetare științifică și inovare, la nevoile de dezvoltare economică;</p> <p>-orientare și consiliere școlară.</p>	
<p>Declarația Miniștrilor Europeni pentru educație și formare profesională și a Comisiei Europene, încheiată la Copenhaga în 29-30 Noiembrie 2002, asupra întăririi cooperării la nivel european în ceea ce privește educația și formarea profesională, „Declarația de la Copenhaga” (Rezoluția Consiliului din 19 Decembrie 2002 asupra întăririi cooperării la nivel european în ceea ce privește educația și formarea profesională 2003/c13/02) prevede:</p> <p>-întărirea cooperării la nivel european asupra educației și formării profesionale în scopul promovării mobilității și dezvoltării cooperării interinstituționale;</p> <p>-promovarea transparenței educației și formării profesionale, implementarea politicilor și sistemelor pentru consiliere și orientare la toate nivelele educației și formării profesionale.</p>	<p>-stimularea participării forței de muncă la formare profesională continuă;</p> <p>-dezvoltarea și modernizarea sistemului de furnizare a serviciilor de formare profesională.</p>	<p>4.3.1. Dezvoltarea capitalului uman</p> <p>-Promovarea formării profesionale pe tot parcursul vieții</p>
	<p>-îmbunătățirea ocupării și prevenirea șomajului de lungă durată;</p> <p>- susținerea integrării în muncă a tinerilor.</p> <p>-îmbunătățirea calității și eficienței Serviciului Public de Ocupare.</p>	<p>4.3.2. Promovarea ocupării depline</p> <p>-Identificarea și valorificarea tuturor oportunităților de integrare pe piața muncii</p> <p>-Modernizarea și întărirea capacității administrative a Serviciului Public de Ocupare</p>
	<p>-dezvoltarea de programe comune pentru promovarea ocupării.</p>	<p>4.3.3. Promovarea incluziunii sociale</p> <p>-Inițiative transnaționale pe piața inclusivă a muncii</p>
<p>Linii directoare integrate pentru Dezvoltare și Ocupare 2005-2008, COM (2005) 141 final 2005/007 (CNS) prevede:</p> <p>-dezvoltarea culturii antreprenoriale;</p> <p>-îmbunătățirea atractivității locurilor de muncă, calitatea și productivitatea muncii și reducerea ponderii muncii sărace;</p> <p>-creșterea participării femeilor și reducerea diferențelor de gen în ocupare, șomaj și salarizare;</p> <p>-promovarea unei abordări a ciclului vieții în muncă prin sprijinirea îmbătrânirii active;</p> <p>-adaptarea la necesitățile pieței muncii;</p> <p>-îmbunătățirea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor;</p> <p>-creșterea investițiilor în capitalul uman pentru o educație și competențe mai bune.</p>	<p>-dezvoltarea unor rute de formare flexibile și personalizate, adaptate cerințelor de dezvoltare personală și profesională a resurselor umane;</p> <p>-dezvoltarea și modernizarea sistemului de furnizare a serviciilor de formare profesională;</p> <p>-stimularea participării forței de muncă la formare profesională continuă.</p>	<p>4.3.1 Dezvoltarea capitalului uman</p> <p>-Promovarea formării profesionale pe tot parcursul vieții</p>
	<p>- promovarea formării antreprenoriale;</p> <p>- promovarea programelor de asigurare, dezvoltare și menținere a resurselor umane.</p> <p>-asigurarea condițiilor pentru implementarea activităților de creștere a ocupării.</p> <p>-formarea personalului din Serviciul Public de Ocupare.</p>	<p>4.3.2. Promovarea ocupării depline</p> <p>-Creșterea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor</p> <p>-Identificarea și valorificarea tuturor oportunităților de integrare pe piața muncii</p> <p>-Modernizarea și întărirea capacității administrative a Serviciului Public de Ocupare</p>

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
	<ul style="list-style-type: none"> -reducerea discrepanțelor de gen pe piața muncii și prevenirea tendinței de discriminare salarială a femeilor; -creșterea participării femeilor pe piața muncii și reconcilierea vieții profesionale a angajaților femei și bărbați cu viața lor de familie. 	<p>4.3.3. Promovarea incluziunii sociale</p> <ul style="list-style-type: none"> -Promovarea egalității de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor
<p>Politica de Coeziune pentru sprijinirea Dezvoltării și Ocupării: Orientările Strategice ale UE 2007-2013, COM (2005) 0299 prevede:</p> <ul style="list-style-type: none"> -concentrare pe cunoaștere, inovație și optimizarea capitalului uman; -promovarea parteneriatului public și privat; -facilitarea inovației și promovarea antreprenoriatului; -creșterea participării femeilor în ocupare. 	<ul style="list-style-type: none"> -dezvoltarea unor rute de formare flexibile și personalizate, adaptate cerințelor de dezvoltare personală și profesională a resurselor umane; -dezvoltarea și modernizarea sistemului de furnizare a serviciilor de formare profesională; -stimularea participării forței de muncă la formare profesională continuă. 	<p>4.3.1. Dezvoltarea capitalului uman</p> <ul style="list-style-type: none"> -Promovarea formării profesionale pe tot parcursul vieții
	<ul style="list-style-type: none"> -promovarea programelor de asigurare, dezvoltare și menținere a resurselor umane; -promovarea formării antreprenoriale. 	<p>4.3.2. Promovarea ocupării depline</p> <ul style="list-style-type: none"> -Creșterea adaptabilității forței de muncă și a întreprinderilor -Inițiative pentru partenerii sociali -Identificarea și valorificarea tuturor oportunităților de integrare pe piața muncii
	<ul style="list-style-type: none"> - sprijinirea dezvoltării de parteneriate; -sprijinirea dezvoltării capacității administrative a partenerilor sociali. -îmbunătățirea ocupării și prevenirea șomajului de lungă durată; - susținerea integrării în muncă a tinerilor; -asigurarea condițiilor pentru implementarea activităților de creștere a ocupării. -formarea personalului propriu din Serviciul Public de Ocupare; -îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor oferite de Serviciul Public de Ocupare. 	<ul style="list-style-type: none"> -Modernizarea și întărirea capacității administrative a Serviciului Public de Ocupare
	<ul style="list-style-type: none"> -oportunități egale de integrare și menținere pe piața muncii a grupurilor vulnerabile. -creșterea participării femeilor pe piața muncii și reconcilierea vieții profesionale a angajaților femei și bărbați cu viața lor de familie. 	<p>4.3.3. Promovarea incluziunii sociale</p> <ul style="list-style-type: none"> -Integrarea pe piața muncii și combaterea discriminării persoanelor vulnerabile -Promovarea egalității de gen și combaterea excluziunii sociale a femeilor
<p>Acțiuni comune pentru dezvoltare și ocupare: Programul Comunității de la Lisabona, COM (2005) 330 final prevede:</p> <ul style="list-style-type: none"> -creșterea ocupării și a productivității și întărirea coeziunii sociale. 	<ul style="list-style-type: none"> -îmbunătățirea ocupării și prevenirea șomajului de lungă durată; - susținerea integrării în muncă a tinerilor. 	<p>4.3.2. Promovarea ocupării depline</p> <ul style="list-style-type: none"> -Identificarea și valorificarea tuturor oportunităților de integrare pe piața muncii
	<ul style="list-style-type: none"> -oportunități egale de integrare și menținere pe piața muncii a grupurilor vulnerabile; -dezvoltarea unui sistem eficient de consolidare și promovare a economiei sociale. 	<p>4.3.3. Promovarea incluziunii sociale</p> <ul style="list-style-type: none"> -Integrarea pe piața muncii și combaterea discriminării persoanelor vulnerabile

COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare al politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
<p>Strategia pe termen scurt și mediu pentru formare profesională continuă, 2005-2010 (Hotărârea nr. 875/28.07.2005)</p> <p>Documentul Comun de Evaluare a Politicii de Ocupare a Forței de Muncă (octombrie 2002)</p> <p>Raportul de monitorizare tehnică asupra priorităților Documentului Comun de Evaluare a Politicii de Ocupare a Forței de Muncă, mai 2004</p> <p>Raportul de monitorizare tehnică asupra priorităților Documentului Comun de Evaluare a Politicii de Ocupare a Forței de Muncă, septembrie 2005</p> <p>Planul Național de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă (2004 – 2005)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -promovarea de reforme în educație; -dezvoltarea cadrului național al calificărilor; -dezvoltarea noilor profesii în educație; -dezvoltarea și modernizarea sistemului de furnizare a serviciilor de formare profesională; -crearea și dezvoltarea sistemelor de asigurare și managementul calității în educație și formare; -dezvoltarea rețelei de furnizori de servicii; -asigurarea accesului la servicii de calitate; -dezvoltarea ofertelor de educație inițială pentru cadrele didactice și a resurselor umane din educație; -dezvoltarea ofertelor de educație continuă și inițială pentru noile profesii în educație; -adaptarea ofertelor educaționale la cerințele pieței muncii și comunității locale; -promovarea parteneriatului în educație; -utilizarea noilor tehnologii și metodelor moderne de predare în educație și dezvoltarea competențelor digitale; -modernizarea, reabilitarea infrastructurii de bază și asigurarea dotărilor din școli. 	4.3.1. Dezvoltarea capitalului uman
<p>Planul Național de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă (2004 – 2005)</p> <p>Documentul Comun de Evaluare a Politicii de Ocupare a Forței de Muncă (octombrie 2002)</p> <p>Strategia pe termen scurt și mediu pentru formare profesională continuă, 2005-2010 (Hotărârea nr. 875/28.07.2005)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - sprijinirea dezvoltării de parteneriate; -sprijinirea dezvoltării capacității administrative a partenerilor sociali; -dezvoltarea spiritului și culturii antreprenoriale în învățământul pre-universitar și universitar; -facilitarea tranziției de la școală la locul de muncă; -dezvoltarea competențelor manageriale și antreprenoriale; -îmbunătățirea ocupării și prevenirea șomajului de lungă durată; -susținerea integrării în muncă a tinerilor; -îmbunătățirea serviciilor oferite de Serviciul Public de Ocupare. 	4.3.2. Promovarea ocupării depline
<p>Memorandumul Comun în Domeniul Incluziunii Sociale-2005</p> <p>Documentul Comun de Evaluare a Politicii de Ocupare a Forței de Muncă (octombrie 2002)</p> <p>Planul Național de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă (2004–2005)</p> <p>Strategia pe termen scurt și mediu pentru formare profesională continuă, 2005-2010 (HG nr. 875/28.07.2005)</p> <p>Strategia națională privind egalitatea de șanse între femei și bărbați</p> <p>Strategia națională de incluziune socială a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului 2006-2008</p>	<ul style="list-style-type: none"> -asigurarea accesului și participării la educația de bază pentru grupurile vulnerabile, inclusiv populația din mediul rural; -dezvoltarea programelor de integrare a persoanelor cu cerințe educaționale speciale și cu dizabilități în învățământul de masă; -dezvoltarea învățământului la distanță; -implementarea unui sistem de indicatori de gen care să asigure identificarea factorilor generatori de diferențe de tratament între femei și bărbați; -formare în domenii care țin de promovarea femeilor în posturi de decizie și în viața politică; -campanii de conștientizare a femeilor, în special cele din mediul rural; -promovarea și susținerea programelor de dezvoltare a unor forme de muncă flexibile, inclusiv forme de muncă atipice; -introducerea și utilizarea noilor metode și tehnologii IT în sistemul serviciilor sociale; -dezvoltarea unei piețe mixte de servicii sociale 	4.3.3. Promovarea incluziunii sociale

COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare al politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
<p>Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor 2001</p> <p>Strategia națională pentru protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006-2013 „Șanse egale pentru persoanele cu handicap—către o societate fără discriminări”</p>	<p>generatoare de locuri de muncă;</p> <p>-dezvoltarea de programe destinate formării continue și dobândirii de noi competențe pentru personalul implicat în acordarea de servicii sociale;</p> <p>-promovarea de inițiative transnaționale în educația inclusivă și pe piața muncii.</p>	

4.5. CONTRIBUȚIA LA OBIECTIVELE ORIZONTALE

4.5.1. Egalitatea de șanse

Politicile în domeniul egalității de șanse sunt esențiale pentru creșterea economică și ocuparea forței de muncă. Eliminarea inegalităților structurale dintre femei și bărbați va permite eliberarea potențialului de ocupare al femeilor, în timp ce va contribui la coeziunea socială și la viabilitatea sistemului de protecție socială. Aplicarea măsurilor și realizarea acțiunilor relevante prevăzute în strategia acestei priorități a PND în domeniul egalității de gen vor conduce la integrarea politicilor de gen în politicile sectoriale, dezvoltarea unei culturi a „egalității de gen”, prin promovarea de acțiuni comune, cu implicarea directă a tuturor actorilor sociali din sectoarele public și privat, inclusiv a societății civile, măsuri care vor asigura cadrul de implementare a politicii de egalitate de șanse ca prioritate orizontală. Creșterea participării femeilor pe piața muncii, încurajarea ocupării femeilor în domenii de activitate preponderent masculine, promovarea programului de lucru cu timp parțial, accesul femeilor în funcții de conducere, reconcilierea vieții profesionale a angajaților femei și bărbați cu viața de familie vor determina eliminarea disparităților între femei și bărbați, inclusiv în ceea ce privește nivelul de salarizare. Toate acestea vor fi susținute prin acțiuni în ce privește prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare pe bază de gen, precum și a situațiilor de hărțuire sexuală la locul de muncă, a formelor de violență în familie și societate împotriva femeii, de trafic și exploatare sexuală.

Prin implementarea priorităților strategice din domeniul dezvoltării resurselor umane, egalitatea de șanse va fi promovată și în privința altor categorii vulnerabile pe piața muncii: persoanele cu dizabilități, tinerii, minoritatea roma, persoane în vârstă aflate în căutarea unui loc de muncă.

4.5.2. Dezvoltarea durabilă

Analizele sugerează că factorii stimulativi ai dezvoltării durabile, cărora trebuie să li se acorde o atenție specială sunt:

- nivelul ridicat de educație a populației;
- capacitatea inovativă ridicată;
- dezvoltarea infrastructurii fizice;
- existența activităților generatoare de valoare adăugată ridicată.

Prioritățile strategiei în domeniul dezvoltării resurselor umane vor conduce la promovarea unor condiții de muncă nepericuloase și sănătoase și vor contribui la asigurarea sănătății fizice și psihice a personalului, la menținerea capacității de muncă a acestuia. Acest lucru va permite atât angajaților, cât și întreprinderilor, să facă față schimbărilor și exigențelor crescute de pe piața muncii, precum și cerințelor de competitivitate. Prin realizarea priorităților strategice din domeniul dezvoltării resurselor umane, noile tehnologii, tehnica nouă și schimbările în natura exigențelor și condițiilor de muncă vor avea un impact pozitiv asupra forței de

muncă, performanțelor profesionale și în final asupra productivității muncii. De asemenea, prin dobândirea de către forța de muncă din România de noi aptitudini și competențe profesionale se va facilita introducerea de tehnologii ecologice noi și nepoluante. Acest obiectiv va fi promovat printr-o serie de acțiuni în domeniul educației durabile: dezvoltarea de programe de formare a cadrelor didactice pentru obținerea competențelor necesare includerii dezvoltării durabile în procesul de predare-învățare; dezvoltarea de materiale și de instrumente specifice educației pentru dezvoltare durabilă; dezvoltarea de parteneriate naționale și internaționale specifice; dezvoltarea educației pentru cetățenia democratică, în cadrul căreia dezvoltarea durabilă să ocupe un loc distinct; dezvoltarea educației pentru protecția mediului înconjurător.

4.5.3. Societatea informațională

Prioritățile strategiei în domeniul dezvoltării resurselor umane, prin accentul pus pe educația și formarea profesională, vor contribui la asigurarea competențelor de bază și de specialitate în domeniul TIC prin dezvoltarea de programe educaționale specifice și includerea TIC în curricula formală, informatizarea instituțiilor de învățământ și de pe piața muncii, promovarea tehnicilor informaționale în educație.

4.6. INDICATORI

Indicator	Etalon UE-25	România	
		Nivel de referință (2004)	Obiective țintă 2015
Ratele de participare a adulților la învățământ și formare (ca % din populația în grupa de vârstă 25-64) (EC – Quality indicators of LLL)	10,6	1,5	5%
Ponderea tinerilor de 18-24 ani ce părăsesc timpuriu sistemul educațional, fără a-și continua studiile	15,7	23,4	10
Rata de ocupare generală pentru grupa de vârstă 15-64 ani, din care:	63,3%	57,9%	65%
- tineri (15-24 ani) (LFS, Eurostat)	36,4%	29,1%	32,7%
Rata de ocupare în rândul femeilor	55,4%	52,1%	58,05%
Rata șomajului BIM în rândul tinerilor (15-24 ani)	18,2%	21,0%	19,5%
Rata șomajului BIM de lungă durată	4,0%	4,7%	4,5%
Rata de activitate a populației în vârstă de muncă (15-64 ani)	69,3%	63,2%	68%
Diferența între rata șomajului BIM pe sexe (în puncte procentuale)	2 puncte procentuale (B 8,0%, F 10,0%)	2,1 puncte procentuale (B 9%, F 6,9%)	2 puncte procentuale (B 8,8%, F 6,8%)

P5. DEZVOLTAREA ECONOMIEI RURALE ȘI CREȘTEREA PRODUCTIVITĂȚII ÎN SECTORUL AGRICOL

5.1. FUNDAMENTARE

Analiza spațiului rural. Analiza situației curente a sectorului agricol din România indică necesitatea accelerării proceselor de restructurare și modernizare din agricultură, dezvoltare rurală și pescuit, având în vedere importanța economică și socială a acestora pentru asigurarea unei dezvoltări economice integrate și durabile a spațiului rural. Luând în considerare necesitatea adaptării sectorului agro-alimentar românesc la cerințele UE, în vederea pregătirii pentru aderare, prin promovarea unui sector eficient și viabil din punct de vedere economic și social în contextul perioadei ulterioare aderării, strategia stabilește direcțiile principale pentru dezvoltarea acestui sector.

Disparitățile dintre zona rurală și urbană constituie probleme sociale specifice ale spațiului rural românesc. Populația rurală are o pondere de 45,1% din totalul populației (2004) și reprezintă aproximativ 9,778 milioane locuitori domiciliați în cca. 13.000 de sate organizate administrativ în circa 2.870 de comune – mod tradițional de organizare la nivel local.

Evoluția populației rurale în ultimele decenii a cunoscut o scădere determinată atât de sporul negativ al populației rurale, cât și de modificările administrațiilor teritoriale în scopul urbanizării teritoriului – înființarea de noi orașe. Conform PATN Secțiunea IV – Rețeaua de localități au fost înregistrate în perioada 1966 – 1998 scăderi de 30-50% într-un număr de 704 de comune, respectiv de 50% în 134 comune. Ca urmare a **depopulării** accentuate, în prezent se manifestă fenomene demografice cu impact negativ asupra dezvoltării socio-economice a colectivităților rurale: îmbătrânirea populației (pondere ridicată a populației cu vârsta peste 60 ani), îmbătrânirea forței de muncă, mortalitate ridicată (15,2‰ față de 9,7‰ în mediul urban, cu niveluri foarte ridicate ale ratei mortalității infantile și variații mari între regiuni), natalitate scăzută.

În mediul rural, la nivelul anului 2003, ponderea veniturilor bănești în volumul veniturilor brute totale medii lunare a fost de 54,6%, cu 20,3% sub medie și respectiv cu 34,2% sub nivelul înregistrat în mediul urban. Din punct de vedere al structurii veniturilor bănești cele mai importante au fost salariile (brute) și alte drepturi salariale (59,8% din veniturile bănești), restul constând în venituri obținute de gospodării din prestarea unor munci agricole. În anul 2002, riscul relativ al sărăciei în zonele rurale a fost mai mult decât dublu comparativ cu cel din zonele urbane: 42% în zonele rurale în comparație cu 18% în zonele urbane. Populația săracă din zonele rurale reprezintă 2/3 din totalul populației sărace (sursa: Studiul Băncii Mondiale privind sectorul agro-alimentar, 2003).

Forța de muncă din zona rurală este ocupată în principal în sectorul agricol, fapt ce reprezintă una dintre constrângerile majore ale procesului de dezvoltare a economiei naționale. Ponderea persoanelor din mediul rural ocupate în agricultură era de 67,3%¹¹³ la nivelul anului 2003 și 63,5% în 2004, așa cum este prezentat în Analiza Spațiului Rural Românesc (ASRR)¹¹⁴ și în datele INS. De menționat în acest sens este și faptul că o parte importantă a populației rurale peste vârsta de pensionare continuă să lucreze (ex: 44% din populația cu vârste cuprinse între 65 și 69 de ani la nivelul anului 2003). Se identifică deci o problemă majoră și anume cea a sub-ocupării, ce are legătură directă cu viabilitatea și dimensiunea economică a exploatației¹¹⁵, în condițiile unei agriculturi în majoritate de subzistență. Menținerea unei

¹¹³ Procentul este calculat având în vedere toată populația ocupată în agricultură (ferme de subzistență, de semisubzistență, asociații, unități comerciale).

¹¹⁴ Analiza Spațiului Rural Românesc 1998-2003 – realizată în cadrul consorțiului coordonat de Institutul de Cercetări pentru Economia Agriculturii și Dezvoltare Rurală.

¹¹⁵ În general, majoritatea forței de muncă din agricultură este implicată în activități cu valoare adăugată mică (datorită faptului că fermele nu au activitate integrată).

populații rurale stabile și viabile necesită măsuri menite să asigure numărul optim de locuri de muncă în agricultură și în servicii conexe.

De asemenea, potrivit datelor prezentate în Analiza socio-economică a spațiului rural românesc, evoluția ponderii șomerilor din mediul rural în total șomeri înregistrați pe economie prezintă niveluri diferențiate, respectiv 22,1% în 2001, 31,2% în 2002, 29,3% în 2003 și 35,3% în 2004. Acest aspect este determinat și de caracterul sezonier al muncii în agricultură ce are consecințe nefavorabile asupra duratei medii efective a timpului de lucru din mediul rural.

În ceea ce privește **sistemul educațional** în mediul rural, comparativ cu mediul urban, mediul rural este caracterizat de un grad de instruire mai redus, ponderea persoanelor instruite în total populație ocupată fiind de 47,8% la nivelul anului 2004. Mai concret, în perioada 1999-2004, se înregistrează o tendință de creștere în mediul rural a ponderii persoanelor cu studii superioare (universitare) de la 1,6% la 2,6% și de diminuare a ponderii celor cu nivel scăzut de instruire de la 58,7% la 47,8%. În același timp, ponderea persoanelor cu studii medii a crescut de la 39,6% în 1999 la 49,6% în 2004. Acest lucru se datorează în principal procesului de dezindustrializare a marilor orașe¹¹⁶.

În ceea ce privește **structura terenului agricol**, aceasta se caracterizează printr-un grad ridicat de fragmentare. Astfel, în anul 2003 existau peste 4,47 milioane de gospodării țărănești individuale cu o suprafață medie de 1,7 ha, fapt ce a condus și conduce la imposibilitatea desfășurării unei activități privind organizarea și managementul producției agricole. Fragmentarea excesivă a terenului este considerată un obstacol major pentru progresul tehnologic al agriculturii din România, deoarece deținătorii fermelor de subzistență și semi-subzistență sunt de obicei și cei care lucrează cea mai mare parte a terenului agricol, iar în majoritatea cazurilor, aceștia nu dispun de capacitatea financiară de a investi în utilaje moderne.

În ceea ce privește **randamentele medii** la principalele culturi, se constată un trend crescător atât al acestora, cât și al producțiilor totale până în anul 2001. În ultimii ani însă, în special începând cu 2003, trendul devine negativ, această evoluție fiind determinată în special de factorii climatici nefavorabili (inundații, secetă) și economici (prețuri mici acordate producătorilor la valorificarea producției animale și vegetale, aceștia neputându-și acoperi nici măcar costurile de producție). Astfel, în perioada 1998-2003 producția medie a fost de 2.048 kg/ha la grâu și secară, comparativ cu potențialul mediu pe țara de 5.500-7.000 kg/ha, iar la cultura de porumb producția medie a fost de 3.042 kg/ha comparativ cu un potențial de 8.000 kg/ha porumb boabe.

Producția animală. În perioada 1998-2003, carnea de bovine a reprezentat 21,24% din producția totală de carne, cea de porc 46,44%, iar cea de pasăre 24,41%. Sub aspectul evoluției producției de carne, acesta a avut un trend crescător la carnea de bovine și la cea de pasăre. În ceea ce privește carnea de porc, chiar dacă aceasta deține ponderea cea mai mare din producția totală, trendul de evoluție a fost ușor descrescător în perioada menționată.

În urma analizei cumulate a acestor evoluții, se poate constata că ponderea industriei de procesare alimentară în totalul industriei naționale s-a diminuat de la 18,2% în 1998 la 13% în 2003. Pe ramuri de activități, cel mai mare număr de unități se regăsesc în domeniul morăritului și panificației (31,5%) și producerii, prelucrării și conservării cărnii și a produselor din carne (18,1%).

În ceea ce privește **piața și comercializarea produselor**, este de remarcat faptul că principalul canal de comercializare a produselor agricole și zootehnice a fost cel al procesatorilor și comercianților (cu o

¹¹⁶ Înainte de anul 1990, în marile orașe, exista o puternică industrializare, mari întreprinderi care necesitau forță de muncă puternică, forță de muncă ce a fost luată și din mediul rural, după acest an, când majoritatea acestor mari întreprinderi au dat faliment și când a avut loc un proces invers de migrare de la urban la rural.

pondere de 59,6%), în timp ce piețele agro-alimentare și oboarele au reprezentat 40,4%, ceea ce demonstrează existența unui lanț de comercializare agro-alimentar slab dezvoltat.

Analizând structurile de marketing la nivelul diverselor filiere, se observă că acestea sunt slab dezvoltate mai ales în sectoarele de preluare și distribuție, aspect întâlnit preponderent la sectorul legumelor și fructelor, dar și la cel al laptelui și produselor lactate, efectul imediat al acestui aspect reprezentându-l neconcordanța dintre cerere și ofertă. În principal pe piața cerealelor, principala problemă se referă la comercializarea acestora la prețuri mici, datorită existenței unui lanț de companii, care – prin poziția de monopol ce o dețin în domeniul depozitării și procesării cerealelor – au posibilitatea de a impune producătorilor prețuri mici. În acest context, neexistând o dezvoltare corespunzătoare a formelor organizate de asociere (grupuri/asociații de producători), micii producători nu pot avea un cuvânt de spus în ceea ce privește stabilirea prețurilor de comercializare a produselor.

Referitor la **comerțul exterior** cu produse agro-alimentare, este de remarcat că, deși până în anul 1990 România era un exportator net de produse agricole, după această dată, reformele impuse de procesul de tranziție spre economia de piață au avut un impact puternic asupra sectorului agro-alimentar, fenomen ce a condus la scăderea producțiilor agricole și implicit la distorsionarea balanței comerciale agro-alimentare, care a devenit negativă.

În acest context, se impune **accelerarea proceselor de restructurare** și modernizarea sectorului agricol, dat fiind faptul că, la nivelul tuturor regiunilor țării o problemă principală este dată de faptul că valoarea adăugată brută a sectorului primar (agricultură, silvicultură și piscicultură) este inferioară celei din sectorul secundar (industrie și construcții). VAB (valoarea adăugate brute) în sectorul primar reflectă nivelul foarte scăzut al productivității muncii agricole, datorat slabei înzestrări tehnice, fărâmițării suprafețelor agricole, precum și managementului inadecvat al exploatațiilor private.

Totodată, ca o caracteristică a spațiului rural, **indicatorii de capital social** arată existența unor disparități importante la nivel local: astfel, locuitorii din zonele rurale au un acces mai limitat la contactarea surselor de soluționare a problemelor legate de găsirea unui loc de muncă, sănătate, asistență juridică, poliție și bănci, decât cei din zonele urbane.

O discrepanță importantă între zonele urbane și rurale din România este dată și de **infrastructura socială și fizică**. Acest aspect, combinat cu statutul defavorizat al zonelor rurale, reprezintă o provocare semnificativă pentru România, dar și o condiție esențială în vederea integrării într-o Uniune Europeană extinsă.

Infrastructura rurală, în special drumurile rurale și sistemul de aprovizionare cu apă, a avut și are un impact semnificativ asupra dezvoltării rurale în general, dar și asupra încurajării investițiilor non-agricole, în special. Lipsa sistemelor de alimentare cu apă și a celor de canalizare afectează sănătatea familiilor în comunitățile rurale. În România, doar jumătate din comune sunt conectate la sistemele de alimentare cu apă, ceea ce înseamnă că doar 1/4 din populația rurală are acces la aceste facilități (conform datelor din Analiza Spațiului Rural Românesc din anul 2000).

În ceea ce privește **căile rutiere**, drumurile comunale sunt încă mult rămase în urmă; astfel, la nivelul anului 2003, numai 10,2% din drumurile județene și comunale din România erau modernizate și 29,2% erau realizate cu îmbrăcăminte ușoară rutieră. Deși în ultimii ani s-a înregistrat o tendință de creștere a lungimii drumurilor publice, densitatea celor cu infrastructură modernizată sau cu îmbrăcăminte ușoară rutieră pe unitatea de teritoriu se menține încă la un nivel foarte scăzut – 33,1%. Aproximativ 25% din drumurile comunale nu pot fi folosite în condiții meteorologice nefavorabile. Aceste realități își pun amprenta asupra evoluției infrastructurii de colectare și de transport - esențială în cazul produselor agricole

perisabile – și implicit asupra accesului pe piață al producătorilor agricoli; totodată, datorită faptului că în România beneficiază de drumuri asfaltate în majoritate numai satele situate de-a lungul șoselelor naționale sau județene, vor trebui sporite preocupările de ameliorare a situației și în zonele situate la distanțe relativ mai mari față de șoselele naționale sau de interes european.

În ceea ce privește **infrastructura tehnico-edilitară** – atât în cazul rețelelor de distribuție a apei, cât și în cazul conductelor de distribuție a gazelor – au fost înregistrate unele progrese, procentul acestor rețele în zona rurală ajungând la un nivel acceptabil (aproximativ 40% din totalul național). Așa cum rezultă și din analiză însă, sunt necesare eforturi suplimentare pentru dezvoltarea în continuare a acestor rețele.

În același context, se înregistrează un decalaj foarte mare între mediul urban și rural în ceea ce privește canalizarea, lungimea conductelor de canalizare la sate fiind în anul 2003 de doar 6,8% din totalul pe țară.

Referitor la **infrastructura de sănătate** însă, de-a lungul timpului se constată o reducere semnificativă a personalului sanitar de toate nivelurile care deservește populația rurală, aceasta afectând în mod direct condițiile de viață în mediul rural.

Dificultăți pot fi observate și în ceea ce privește **cultura**, numărul bibliotecilor din mediul rural fiind în scădere de la 9.388 în 1999 la 8.306 în 2004, tendință însoțită de o scădere accentuată a numărului de utilizatori ai acestor facilități.

În ceea ce privește **gradul de informare al populației**, în România nu există suficiente informații și nici acțiuni de conștientizare a populației asupra importanței și necesității protejării și conservării mediului ambiant. Resursele de implementare ale unor astfel de campanii sunt puține, iar organizațiile și posibilitățile de îndeplinire a acestora sunt limitate. O posibilă implicație a acestor aspecte ar putea fi creșterea riscului de degradare a mediului. În acest context, în următoarea perioadă vor fi necesare atât acțiuni de informare cât și de instruire pe diverse domenii atât la nivel regional cât și local, prin structurile teritoriale de consultanță agricolă.

Față de aceste probleme specifice de ordin structural, organizatoric și informațional ale comunității, dar luând în considerare și faptul că locuitorii comunităților rurale din România nu se caracterizează printr-un spirit antreprenorial dezvoltat, precum și faptul că nu există o abordare integrată a problemelor specifice ale comunității, se impun măsuri de promovare și de organizare a unor grupuri de acțiune locală care să promoveze și să rezolve problemele comune ale locuitorilor comunităților rurale.

În România, cele 5 decade ale economiei centrale planificate și agricultura colectivă de dinainte de 1989, au transformat relațiile sociale, atitudinea și conduita și au generat neîncredere în formele instituționalizate ale asocierii și colaborării. Pe de altă parte, populația rurală (ca și cea urbană), s-a obișnuit cu dependența de stat, având în general o atitudine pasivă de așteptare a inițiativelor și a deciziilor, dar și cu fluctuația politică și a structurilor administrației publice.

Astfel, chiar și după colapsul economiei planificate la nivel central, mentalitatea colectivă încă nu s-a schimbat, iar cooperarea în zonele rurale ia cel mai adesea forma micilor familii și a grupurilor învecinate, pentru asigurarea subsistenței, specializării muncii, consolidării terenului și reducerea riscului. În consecință, datorită lipsei resurselor, aceste grupuri încă mai rămân blocate într-o strategie agricolă de subsistență.

În ceea ce privește **sectorul silvic**, în prezent pădurile ocupă 26,1% din suprafața țării, având un rol important în dezvoltarea economico-socială. Din punctul de vedere al structurii proprietății, circa 60% din pădurile țării se află în proprietatea statului, numai 40% din total fiind în proprietate privată. În baza noilor

prevederi legale privind proprietatea (Legea nr. 24/2005), ponderea proprietății private asupra pădurilor va crește la peste 50%. În sectorul forestier și în cel de prelucrare a lemnului își desfășoară activitatea peste 240.000 de lucrători. Exporturile de lemn și material lemnos totalizează peste 11% din exporturile României. Totodată, în prezent, peste 2 milioane de ha de terenuri agricole degradate necesită lucrări de ameliorare prin împădurire. Tăierile ilegale din fondul forestier se situează încă la cote înalte. Refacerea pădurilor afectate de calamități naturale (în special de doborâturile de vânt) și incendii reprezintă o prioritate.

Crearea perdelelor forestiere de protecție, în scopul îmbunătățirii condițiilor de mediu pentru terenurile agricole reprezintă de asemenea o necesitate pentru perioada următoare. Conform calculului făcute de specialiști, la nivelul țării sunt necesare circa 670.000 ha perdele forestiere.

În ceea ce privește **sectorul piscicol**, în perioada 1998-2003 producția din pescuit a României a scăzut, astfel că, în 2003, aceasta a reprezentat 63% din producția la nivelul anului 1998. Cauzele scăderii producției piscicole atât în apele dulci cât și în cele marine sunt date în principal de condițiile caracteristice stării de tranziție la economia de piață (în special de lipsa investițiilor), precum și de supraexploatarea prin pescuit irațional, de poluarea mediului acvatic, distrugerea habitatelor, dar și de lipsa de material de populare. În comparație cu perioada anterioară anului 1990, producția în acvacultură înregistrată în prezent a scăzut de cinci ori datorită lipsei investițiilor, degradării amenajării piscicole, dar și datorită creșterii costurilor de producție.

Astfel, așa cum rezultă din cele de mai sus, **problemele cheie cu care se confruntă agricultura, piscicultura și spațiul rural românesc în general** sunt:

- Numărul mare de ferme de subzistență și semi-subzistență, care nu sunt viabile, cu o suprafață medie a exploatației de numai 1,7 ha;
- Slaba productivitate și calitate a producției agricole, determinată de lipsa resurselor financiare, utilizarea insuficientă și ineficientă a resurselor disponibile, lipsa personalului instruit pentru practicarea unei agriculturi moderne, lipsa sau insuficiența cunoștințelor manageriale și de marketing, precum și de infrastructura tehnică inadecvată (ex: la nivelul anului 2000 productivitatea muncii în agricultură era de cca. 28% din nivelul productivității muncii pe ansamblul economiei);
- Decalajul important între importurile de produse agricole și exportul acestora (se înregistrează în principal exporturi de produse cu valoare adăugată scăzută);
- Inexistența unei rețele de piață organizate, producătorii agricoli fiind nevoiți să-și vândă singuri produsele sau să le vândă unor « intermediari » la prețuri foarte mici, ducând astfel la un decalaj foarte mare între prețurile produselor agricole brute vândute de fermieri procesatorilor și prețul produselor finite;
- Starea precară a infrastructurii de bază;
- Existența unor suprafețe semnificative de teren (cca 1/5) afectate grav de factori de risc natural: inundații, alunecări de teren, seismicitate ridicată, deșertificare, resurse reduse de apă.

Un rol important în redresarea unora dintre aceste probleme îl are implementarea Programului SAPARD în perioada de pre-aderare, ale cărui obiective generale constau în implementarea acquis-ului comunitar privind Politica Agricolă Comună și politicile conexe, precum și rezolvarea problemelor prioritare specifice pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agricol și a zonelor rurale din România.

Experiența SAPARD a creat un precedent pentru fondurile care se vor derula începând din anul 2007, prin crearea unor capacități instituționale atât la nivel central, cât și la nivel regional, impunând atât o disciplină financiară, cât și promovarea conceptului de investiții, prin participare publică și privată.

5.2. OBIECTIVE

5.2.1. Obiectivul general

Obiectivul general al strategiei pentru agricultură, dezvoltare rurală și pescuit îl reprezintă **dezvoltarea unei agriculturi competitive bazată pe cunoaștere și inițiativă privată**, capabilă de o evoluție uniformă pe termen lung care să asigure un standard de viață decent și premisele realizării coeziunii economice și sociale la nivel național, regional și local, precum și **protejarea patrimoniului natural cultural și istoric al zonelor rurale din România**.

5.2.2. Obiective specifice

Pornind de la principalele direcții prioritare de acțiune din cadrul celui de-al doilea pilon al Politicii Agricole Comune și luând în considerare condițiile specifice agriculturii și spațiului rural românesc, obiectivele specifice ale Priorității 5 din PND 2007-2013 sunt:

- Îmbunătățirea infrastructurii rurale, până în 2015, prin construcția a 2.000 km de drum și modernizarea a 5.000 km de drumuri comunale, aprovizionarea cu apă potabilă prin executarea de lucrări de construcție a 9.000 km rețele de conducte, efectuarea de lucrări de canalizare prin construcția a 1.600 km conducte de acest tip.
- Creșterea investițiilor în exploatațile agricole și silvice, până în 2015, la 5.000 de proiecte. investiționale ce pot genera cca. 25.000 de locuri de muncă în activități de prelucrare și industrializare
- Reducerea ponderii populației în vârstă din mediul rural ocupată în agricultură, până în 2015, de la 67,3% la 50%.
- Creșterea la 9ha a mărimii medii a fermelor, până în 2015.
- Creșterea producției în acvacultură de la cca. 8.700 t/an în 2003 la 20.000t/ an în anul 2015.

5.3. STRATEGIA

Strategia are în vedere aplicarea unui model multifuncțional de dezvoltare agricolă și rurală. Principiul de bază în aplicarea acestui model constă în promovarea dezvoltării funcțiilor agricole ale zonelor rurale însoțite de promovarea în egală măsură a funcțiilor non-agricole ale acestor zone. Acest model este compatibil cu politica economică și socială a Uniunii Europene, al cărei obiectiv principal constă în **reducerea disparităților de dezvoltare între regiunile UE** și, implicit, în **diminuarea decalajelor de dezvoltare** între rural și urban.

Strategia pentru agricultură, dezvoltare rurală și pescuit se bazează pe analiza SWOT a sectorului agricol și rural și își propune adoptarea acelor măsuri care să rezolve pe de o parte problema infrastructurii rurale, dar și problemele structurale ale agriculturii, pe de altă parte.

Aceste deziderate vor fi realizate prin reducerea numărului de persoane care își câștigă traiul din activitatea agricolă, un efect direct al acestor acțiuni fiind eliberarea unor terenuri, fapt ce va genera comasarea și consolidarea fermelor viabile. Acestea vor duce la creșterea eficienței agriculturii românești, la promovarea abilităților manageriale ale fermierilor și orientarea activităților agricole către investiții profitabile, inclusiv proiecte integrate.

Dată fiind situația curentă a sectorului agricol și rural și fondurile limitate avute la dispoziție, se impune necesitatea utilizării raționale și eficiente a acestora printr-o distribuire corectă a fondurilor pentru dezvoltare rurală și piscicultură, către priorități și acțiuni atent selectate.

În acest sens, s-au identificat următoarele **sub-priorități**:

- Creșterea competitivității economiei agro-alimentare și silvice prin adaptarea ofertei la cerințele pieței
- Creșterea standardelor de viață în zonele rurale prin diversificarea activităților rurale
- Dezvoltarea economică durabilă a fermelor și a exploatațiilor forestiere
- Promovarea inițiativelor locale de tip „LEADER”
- Asigurarea pescuitului durabil și dezvoltarea acvaculturii.

5.3.1. Creșterea competitivității economiei agro-alimentare și silvice prin adaptarea ofertei la cerințele pieței

Analiza spațiului rural oferă o imagine clară a nivelului investițional din sectoarele agricol, silvic și piscicol, ce se caracterizează printr-o slabă dotare a fermierilor cu echipamente tehnice, în principal datorită nivelului scăzut al veniturilor și dificultăților întâmpinate la accesarea creditelor bancare. Sprijinul financiar alocat pentru modernizarea fermelor va conduce la diminuarea costurilor mari de producție datorate utilizării echipamentelor existente (uzate fizic și moral), la creșterea valorii adăugate a producției, permițând astfel efectuarea unor lucrări de exploatare agricolă și silvică eficiente și corecte. Îmbunătățirea calității echipamentelor folosite în exploatațiile agricole și forestiere va contribui la protecția, conservarea și îmbunătățirea mediului, deci la gestionarea durabilă a resurselor naturale.

Îndeplinirea acestor parametri se va concretiza în creșterea eficienței și a viabilității exploatațiilor, în sporirea veniturilor agricultorilor și deținătorilor terenurilor agricole și forestiere, a veniturilor personalului implicat în aceste exploatații, în sporirea siguranței ocupaționale și în creșterea nivelului de trai din comunitățile rurale.

În cadrul acestor sub-priorități se vor realiza acțiuni precum:

- **Crearea și îmbunătățirea infrastructurii rurale de la nivelul fermei**, prin realizarea de căi de acces la fermele agricole și forestiere (accesul la ferme se referă la acele drumuri care leagă ferma de cel mai apropiat drum sau drumurile care sunt utilizate în comun pentru accesul la terenul agricol), alimentarea cu energie electrică și asigurarea unui sistem de management al apei la nivelul fermei (ex: construcția, modernizarea sistemelor de irigații, drenaj, furnizarea apei).
- **Modernizarea fermelor** prin acțiuni de re tehnologizare a echipamentelor în vederea atingerii standardelor de calitate impuse de UE. Nivelul investițional în agricultură este unul deficitar, aspect ce determină costuri de producție ridicate, precum și o calitate slabă a produselor obținute și în consecință o eficiență scăzută.
- **Creșterea valorii adăugate a producției agricole și forestiere** prin utilizarea unui sistem competitiv de prelucrare și marketing al produselor agro-alimentare și silvice.
- **Creșterea valorii economice a pădurilor** prin acțiuni de re tehnologizare a unităților de prelucrare a lemnului, cu precădere a celor din mediul rural, în scopul creșterii valorii economice a pădurilor.
- **Instruirea profesională în agricultură**. Nevoia crescândă de acțiuni ce au în vedere instruirea profesională în agricultură rezultă din noile condiții de piață ce vor fi create prin aderarea României la Uniunea Europeană, dar și din nivelul educațional scăzut al segmentului de populație rurală, fapt ce determină practicarea unei agriculturi care nu respectă standardele bunelor practici agricole. Astfel, în vederea creșterii competitivității sectorului agricol și forestier și a adaptării acestuia la standardele și cerințele UE, se impun acțiuni ce au drept scop sporirea calificării fermierilor și a altor persoane care desfășoară activități agricole sau activități conexe.

- **Sprrijin pentru stabilirea tinerilor fermieri.** O măsură importantă pentru îmbunătățirea competitivității agricole o reprezintă și încurajarea tinerilor fermieri în practicarea unei agriculturi moderne prin acordarea de facilități privind instalarea acestora și sprijinirea lor financiară pentru demararea activităților agricole și silvice.
- **Pensionarea anticipată.** Luând în considerare situația actuală a demografiei rurale românești și anume procentul mare de populație îmbătrânită ocupată în agricultură, măsura de sprijinire a tinerilor fermieri trebuie corelată cu o măsură ce vizează pensionarea anticipată. Astfel, se vor acorda compensații financiare fermierilor vârstnici în schimbul cedării exploatației sau a dreptului de folosință a acesteia, tinerilor fermieri.
- **Acordarea de servicii de consultanță.** Organizarea unui sistem unitar pentru toți partenerii pieței din lanțul de comercializare a produselor agricole și crearea serviciilor de management și de consultanță agricolă și silvică reprezintă o măsură cheie de care depinde succesul accesării fondurilor și al activității investiționale.
- **Îmbunătățirea calității producției și a participării la schemele de calitate,** urmărindu-se pregătirea fermierilor și a celorlalte persoane implicate în activitățile agricole în scopul sprijinirii îmbunătățirii calității producției și a participării la schemele de calitate.
- **Sprrijinirea fermelor de semi-subsistență pentru a deveni viabile.** Comparativ cu Uniunea Europeană, exploatațiile agricole din România sunt în marea lor majoritate de dimensiuni mici, fragmentate, slab dotate și înregistrează randamente reduse. Ele se caracterizează printr-un profund caracter de subsistență și/ sau semi-subsistență, ceea ce înseamnă că deținătorii lor produc, în principal, pentru asigurarea consumului propriu și doar o mică parte a producției este destinată comercializării. Numărul mare de exploatații de acest gen, care de altfel reprezintă o particularitate a agriculturii actuale românești, impune eforturi speciale în direcția asigurării viabilității acestora. Astfel, sprijinul se va concentra pe acele ferme de semi-subsistență care, pe baza unui plan de afaceri își vor demonstra capacitatea de a deveni entități viabile, competitive pe piață, prin îmbunătățirea calității produselor, a sistemului de comercializare etc. În acest sens, se va urmări sprijinul pentru dezvoltarea fermelor de semi-subsistență, în scopul creșterii viabilității economice a fermelor, creșterii veniturilor agricultorilor și reorientării producției agricole în funcție de cererea și oferta pieței.
- **Stimularea constituirii și funcționării grupurilor de producători,** constând în dezvoltarea rețelelor specializate de producție, prelucrare și comercializare, a căror funcționare să se alinieze standardelor comunitare. Încurajarea formării grupurilor de producători este importantă în contextul agro-economic actual al României, în care predomină exploatațiile de mici dimensiuni, neviabile economic, dispersate teritorial și organizatoric. Această situație explică nivelul scăzut al progresului economico-social al comunităților rurale. Aplicarea acestei măsuri va avea ca rezultat apariția unor exploatații de dimensiuni optime, va contribui la stabilizarea populației rurale, la crearea de locuri de muncă pentru toate categoriile de locuitori, inclusiv pentru cei din zonele defavorizate (ex. tineri, femei), precum și la creșterea atractivității vieții în spațiul rural.

5.3.2. Creșterea standardelor de viață în zonele rurale prin diversificarea activităților rurale

Această sub-prioritate urmărește **menținerea și îmbunătățirea structurilor sociale și economice în scopul îmbunătățirii vieții din spațiul rural.** Promovarea unei dezvoltări durabile echilibrate, în vederea realizării coeziunii economice și sociale a țării impune acordarea unei atenții deosebite dezvoltării zonelor rurale și piscicole. În prezent funcțiile economice ale acestor zone sunt în cea mai mare parte dependente de cele agricole, precum și de activitățile piscicole. Deficiențele privind infrastructura tehnică și socială în zonele rurale și lipsa de pregătire a resurselor umane sunt factori importanți care împiedică dezvoltarea economică a spațiului rural.

Conceptul dezvoltării durabile a spațiului rural se bazează pe crearea unor condiții propice progresului și stimulării dezvoltării diverselor sectoare și a mediului de afaceri din aceste zone, respectând valorile culturale și de mediu.

În acest fel se asigură îmbunătățirea condițiilor de viață a populației rurale, iar dezvoltarea serviciilor și a investițiilor va conduce la dezvoltarea și menținerea funcțiilor economice și sociale ale acestor zone.

O problemă careia i se acordă o atenție deosebită când vorbim de activități economice alternative în mediul rural este cea a identificării acelor activități care au într-adevăr o șansă reală de dezvoltare și de a crea locuri de muncă în activități alternative celor agricole pentru a compensa reducerea ponderii ocupării în agricultură. Deocamdată, spațiul rural continuă să producă în principal produse agricole primare, în timp ce activitățile din amonte și avalul agriculturii sunt localizate cu precădere în orașe.

Dezvoltarea economică a comunităților rurale depinde în mare măsură de aceiași factori ca și dezvoltarea urbană: locuri de muncă bine plătite, acces la serviciile critice precum educație, sănătate, tehnologie, transport și telecomunicații și de un mediu natural durabil. Spațiul rural oferă unele avantaje în plus precum: forța de muncă abundentă și mai ieftină, suprafețe de construit mult mai ieftine, un cost al vieții mai scăzut, mai puțină aglomerație și un stil de viață mai liniștit. Astfel, trei aspecte sunt esențiale pentru diversificarea economiei rurale: investiția de capital pentru dezvoltarea afacerilor în spațiul rural, orientarea populației rurale și spre alte domenii de activitate și dezvoltarea infrastructurii de bază necesară desfășurării altor activități economice.

Dezvoltarea afacerilor în România relevă o mare diferență între situația din mediul urban și cea din mediul rural. Din comparația numărului de noi afaceri în cele două medii, apar diferențe marcante, astfel în mediul urban numărul acestora este 28.902 față de numai 4.739 în mediul rural. Acest fapt se explică prin lipsa întreprinzătorilor și a surselor de finanțare, nivelul educațional redus și accesul slab la informație, toate acestea în contextul unui mediu de afaceri foarte sărac. În concluzie, îmbunătățirea condițiilor pentru afaceri în mediul rural este o condiție esențială pentru generarea de activități alternative în spațiul rural.

Deși, în momentul actual, ocupația de bază a locuitorilor din spațiul rural se limitează la activitățile agricole, au apărut totuși semnale ale reorientării activităților către surse alternative de venituri. Este vorba despre activități non-agricole (ex. agroturismul și meșteșugurile tradiționale), ceea ce ar putea constitui o premisă pentru absorbția surplusului forței de muncă și pentru asigurarea stabilității economico-sociale a zonelor rurale.

Date fiind problemele sociale și economice cu care se confruntă spațiul rural românesc, este necesară aplicarea unor acțiuni integrate al căror flux de implementare să asigure o continuitate a procesului de dezvoltare rurală.

Așadar, într-o primă fază, crearea și menținerea unui nivel adecvat de infrastructură reprezintă condiții esențiale pentru dezvoltarea economică și socială a zonelor rurale. Infrastructura modernă condiționează capacitatea zonelor rurale de a concura eficient pentru promovarea investițiilor interne. Aceasta contribuie de asemenea la creșterea atractivității zonelor rurale din punct de vedere al zonelor de locuit și al locurilor de muncă. Infrastructura pentru serviciile de transport, telecomunicații, electricitate și apă este esențială pentru dezvoltarea afacerilor și atragerea de noi investiții în zonele rurale.

În acest sens, domeniul de intervenție al acestei sub-priorități este în linii mari definit pentru a evita producerea unor suprapuneri cu celelalte priorități.

Această sub-prioritate se va realiza prin următoarele acțiuni:

- **Instalarea serviciilor de bază în raport cu infrastructura la scară mică**, prin crearea de drumuri comunale care asigură legătura între sate și/sau între reședința de comună și satele componente, telecomunicații, transport energie și infrastructura de apă ca servicii de bază la scară mică.
- **Dezvoltarea activităților non-agricole** – se vor avea în vedere acțiuni ce au menirea de a sprijini dezvoltarea activităților meșteșugărești (procesarea lemnului, confecționarea obiectelor artisanale, ceramică, croitorie, broderie, tricotaje, prelucrarea pieilor, a papurei și răchitei, instrumente muzicale tradiționale) care să absoarbă surplusul de forță de muncă și să implice într-o mai mare măsură tinerii în activități meșteșugărești, servicii, agro-turism, cultivarea/recoltarea de fructe de pădure, sericicultură, apicultură.
- **Crearea și dezvoltarea de afaceri în spațiul rural prin crearea și dezvoltarea de micro-întreprinderi**. Prin această măsură se urmărește crearea și dezvoltarea de micro-întreprinderi ce reprezintă sectoare din amonte și avalul producției agricole și care oferă posibilități noi de locuri de muncă, dar și o piață de desfacere a produselor agricole brute.
- **Încurajarea activităților în domeniul agro-turismului și turismului rural**. Aceste activități sunt considerate activități alternative ce au impact și vor continua să se dezvolte în spațiul românesc datorită frumuseții peisajelor naturale, ospitalității populației din spațiul rural, precum și datorită continuării și păstrării nealterate a unor importante tradiții și obiceiuri, dar și datorită bogăției culturale. Un rol important în dezvoltarea acestui tip de activitate îl reprezintă *înființarea unor centre de informare*, crearea unei *infrastructuri de recreere ce oferă acces la zonele naturale* dar și *promovarea de produse turistice* (suveniruri etc.).
- **Menținerea, restaurarea și îmbunătățirea patrimoniului istoric și cultural al spațiului rural**. Deși spațiul rural românesc adăpostește o bogată istorie și cultură, acesta nu reușește să-și valorifice pe deplin resursele, perpetuându-se o paradoxală stare de precaritate. În acest sens se vor urmări acțiuni de renovare a satului românesc, precum și de păstrare și promovare a patrimoniului istoric și cultural.
- **Promovarea informațiilor despre o anumită zonă rurală și despre strategiile de dezvoltare locală**. Diversificarea economiei rurale depinde într-o măsură importantă de nivelul de informare și accesul la informație al fiecărui locuitor. Prin această măsură se urmărește promovarea zonelor rurale prin elaborarea de studii zonale și strategii locale.
- **Instruirea personalului implicat în pregătirea și dezvoltarea strategiei de dezvoltare rurală**. Este foarte important ca personalul implicat în dezvoltarea strategiilor locale să fie bine instruit pentru a veni în sprijinul antreprenorilor, atât sub aspect informațional cât și prin acordarea de consultanță. Este vorba de măsuri de instruire vocațională pentru agenții economici ce operează în domeniul la care se face referire la sub-prioritatea 3.5.3, dar și de dobândire a calificărilor și de organizare în vederea pregătirii și implementării unei strategii de dezvoltare locală.

5.3.3. Dezvoltarea economică durabilă a fermelor și a exploatațiilor forestiere

În cadrul acestei sub-priorități, sunt vizate acțiuni care urmăresc asigurarea managementului durabil al terenurilor agricole și forestiere, asigurarea continuității utilizării acestor terenuri, contribuind la menținerea viabilității comunităților rurale, la păstrarea, conservarea și perpetuarea peisajului natural și la îmbunătățirea condițiilor de mediu, la asumarea și respectarea restricțiilor comunitare de ordin ecologic, la diminuarea și chiar evitarea procesului de depopulare semnalat în anumite zone (ex. zona montană, zonele cu handicapuri naturale).

Realizarea acestei părți componente a strategiei se va face prin implementarea unor acțiuni ce privesc utilizarea durabilă a terenului agricol și forestier, astfel încât prin continuitatea dezvoltării terenurilor agricole prin aplicarea bunelor practici agricole și eliminarea factorilor care duc la utilizarea intensivă a terenurilor, să fie asigurată practicarea unei agriculturi durabile.

Pentru realizarea acestor deziderate, trebuie avute în vedere o multitudine de probleme, de la evitarea depopulării unor zone până la evitarea dispariției unor specii de plante și animale, totul însă în contextul unei abordări integrate. Aceasta pentru că în România există atât zone defavorizate, zone cu handicapuri naturale, cât și zone care ar trebui să fie protejate în scopul conservării anumitor specii din fauna și flora sălbatică în habitatele lor naturale.

Între acțiunile indicative avute în vedere se numără următoarele:

- **Sprijinirea financiară a fermierilor din zonele montane.** Zona montană deține o pondere ridicată în totalul suprafeței țării (33,7%), având o populație ce reprezintă 15,8% din totalul locuitorilor și a cărei ocupație de bază este legată de zootehnie și silvicultură. Potențialul zonei este dat de multitudinea de factori peisagistici și naturali, precum și de ordin cultural-istoric. Locuitorii zonei montane se confruntă însă cu probleme legate de potențialul agricol limitat, datorat dificultății cultivării și întreținerii culturilor și condițiilor climatice și de altitudine. În acest sens, se impune acordarea de compensații financiare acelor fermieri care își desfășoară activitatea în astfel de zone.
- **Sprijinirea financiară a fermierilor din zonele cu handicap natural, altele decât cele montane,** pentru a se evita o depopulare a zonelor cu terenuri sărăturate și cu exces de umiditate și pentru a încuraja folosirea terenurilor agricole situate în astfel de zone.
- **Acordarea de plăți compensatorii aferente programului Natura 2000.** Întrucât practicarea agriculturii este îngreunată, în unele zone, de restricții de ordin ecologic, cum ar fi necesitatea protejării și refacerii stării de conservare favorabilă a anumitor specii în arealul lor, protejarea și refacerea biodiversității, introducerea unor areale în rețeaua ecologică pan-europeană „Natura 2000”, se impune compensarea financiară a agricultorilor din aceste zone pentru cheltuielile suplimentare generate de aceste specificități, contribuind astfel la stabilirea structurilor gestiunii durabile.
- **Sprijinirea prin plăți pentru agro-mediul și bunăstarea animalelor.** Un alt aspect important care interacționează cu problemele zonale este cel al agro-mediului și al bunăstării animalelor, aspect ce implică sprijinirea fermierilor în vederea utilizării terenurilor agricole prin metode care sunt compatibile cu protecția și îmbunătățirea mediului, conservarea peisajului, a resurselor naturale, a solului și diversității genetice. În România, datorită unor aspecte precum practicarea agriculturii intensive (fapt ce a condus la scăderea fertilității solului, la reducerea diversității biologice și genetice, precum și la creșterea riscului de poluare a mediului înconjurător), este necesar ca fermierii să fie sprijiniți financiar în vederea conștientizării importanței acestor aspecte și practicării unei agriculturi ecologice, România beneficiind de un potențial ecologic considerabil.
- **Acordarea de prime de împădurire a terenurilor agricole sau neagricole și de organizare a unor sisteme agro-forestiere pe terenuri agricole.** Dezvoltarea silviculturii presupune creșterea contribuției acesteia la îmbunătățirea calității vieții, pe baza gestionării durabile a pădurilor. Silvicultura, prin natura ei, este o activitate rurală cu beneficii directe pentru comunitățile locale prin: dezvoltarea de plantații, prin efectul generator de servicii conexe, prin industriile prelucrătoare, dar și prin protecția și îmbogățirea mediului. În consecință, această acțiune de sprijin se referă la

acordarea unor prime destinate înființării sistemelor agro-forestiere, ce combină sistemele de agricultură extensivă și cele forestiere¹¹⁷.

- **Refacerea potențialului producției forestiere prin introducerea de acțiuni de prevenire împotriva calamităților naturale și incendiilor.** Având în vedere riscul producerii unor inundații devastatoare sau alunecări de teren cu efecte negative asupra localităților, infrastructurii și activităților economice, se impun acțiuni integrate de împădurire și de creare a unor sisteme optime de perdele de protecție forestiere care să prevină producerea unor astfel de dezastre sau să minimizeze efectele negative ale acestora.

5.3.4. Promovarea inițiativelor locale de tip „LEADER”

Această inițiativă comunitară are rolul de a mobiliza toți actorii din spațiul rural pentru elaborarea și implementarea unor strategii de dezvoltare locală în vederea conservării patrimoniului rural și cultural, dezvoltării mediului economic, precum și îmbunătățirii abilităților organizatorice ale comunităților locale.

În acest context, se impune crearea parteneriatelor public-privat pentru implementarea strategiilor de dezvoltare, cât și schimbul și diseminarea de informații, încurajarea formării de organizații locale și sprijinirea acestora în stimularea activităților comunităților locale, precum și participarea comunităților locale la inițiativele ce vizează dezvoltarea lor.

Se poate considera că încurajarea creării și testării de noi abordări pentru dezvoltarea durabilă și integrată a zonelor rurale, ca parte a programului ce va deschide calea către folosirea rezervelor neutilizate ale acțiunii civice, va contribui la o dezvoltare rapidă a acestor zone. Implementarea măsurilor planificate în cadrul acestui program vor contribui la îmbunătățirea dezvoltării spațiale și a infrastructurii rurale, inclusiv a resurselor legate de funcțiile economice, sociale și culturale.

În cadrul acestei sub-priorități se va urmări **stimularea inițiativelor locale** care să permită creșterea capacității comunităților rurale de a dezvolta inițiative de afaceri pe bază de parteneriat, precum și proiecte pentru protejarea patrimoniului cultural și natural local. Se va încuraja și sprijini totodată implicarea comunităților locale în procesul de întocmire și promovare a documentațiilor de amenajarea teritoriului și de urbanism.

Astfel, acest tip de inițiative locale va răspunde exact cerințelor și necesităților specifice ale actorilor locali dintr-o anumită zonă rurală. În acest fel, abordarea de „jos în sus” va da posibilitatea fiecărui reprezentant al spațiului rural ca, împreună cu comunitatea, să poată beneficia de cunoștințele necesare pentru desfășurarea diverselor activități de interes comun.

Aceste elemente strategice vor putea fi implementate de către LAG-uri (Local Action Groups) prin acțiuni înscrise în sfera sub-priorităților 5.3.1, 5.3.2 și 5.3.3.

5.3.5. Asigurarea pescuitului durabil și dezvoltarea acvaculturii

Având în vedere starea actuală existentă în România, se impune modernizarea și susținerea financiară a restructurării activităților din domeniul acvaculturii, al procesării peștelui și al diversificării produselor piscicole în concordanță cu cerințele consumatorilor și cu standardele de calitate și siguranță alimentară. Aceste demersuri sunt necesare în contextul satisfacerii nevoilor interne, dar și pentru susținerea producției autohtone, dat fiind impactul generat de apariția pieței unice.

¹¹⁷ Sistemele agro-forestiere sunt acele sisteme de prelucrare a terenului în care copacii sunt cultivați pe același teren pe care se practică și agricultura.

Luând în considerare problemele și starea actuală a sectorului piscicol și a acvaculturii, au fost identificate următoarele domenii de intervenție în urma procesului de analiză:

- Dezvoltarea acvaculturii, pescuitului în apele interioare, procesării și marketingului produselor pescărești;
- Modernizarea și adaptarea flotei de pescuit;
- Dezvoltarea durabilă a zonelor de pescuit costiere;
- Acțiuni de interes colectiv.

Dezvoltarea acvaculturii, pescuitului în apele interioare, procesării și marketingului produselor pescărești. Prin promovarea modernizării unităților de acvacultură, a unităților de procesare a peștelui și a organizării pieței produselor piscicole se urmărește dezvoltarea și folosirea eficientă și durabilă a capacităților de producție în acvacultură, a capacităților de valorificare, reducerea impactului perturbator asupra mediului, diversificarea și conservarea patrimoniului biologic al speciilor cultivate și al produselor piscicole.

Exploatarea durabilă a resurselor acvatice vii prin practicarea pescuitului rațional reprezintă o necesitate pentru îmbunătățirea calității vieții în comunitățile de pescari, conservarea și refacerea stocurilor de pește marin și de apă dulce, perfecționarea și profesionalizarea forței de muncă și crearea unor oportunități ocupaționale alternative.

Aspectele prezentate conduc la necesitatea instituirii unui program de management integrat și durabil al zonei costiere: crearea oportunităților pentru realizarea veniturilor alternative ale locuitorilor din zonele costiere, crearea infrastructurii specifice, pregătirea personalului calificat, asigurarea dotării cu echipamente de exploatare și prelucrare specifice, precum și încurajarea constituirii parteneriatelor.

În acest scop, vor fi implementate următoarele acțiuni:

- Modernizarea unităților de acvacultură în scopul creșterii producției, a menținerii locurilor de muncă și a reducerii presiunii pescuitului în bazinele piscicole naturale.
- Înființarea de unități de acvacultură intensivă și super-intensivă în scopul creșterii productivității muncii și valorificării superioare a suprafețelor, avându-se în vedere reducerea impactului negativ asupra mediului.
- Dezvoltarea de activități conexe acvaculturii în vederea întăririi exploatațiilor piscicole și creării de noi locuri de muncă.
- Introducerea măsurilor care să asigure siguranța alimentației și sănătatea publică.
- Îmbunătățirea condițiilor de muncă și instruire profesională în vederea asigurării unei continuități în activitățile de pescuit și acvacultură, de ridicare a gradului de pregătire și asigurarea condițiilor de igienă și protecția muncii.
- Dezvoltarea pescuitului în apele interioare prin implicarea pescarilor în gestionarea stocurilor și exploatarea rațională a acestora.
- Modernizarea și extinderea unităților de procesare existente și realizarea altora noi în scopul creșterii numărului locurilor de muncă și a diversificării produselor obținute în funcție de cerere și ofertă.
- Realizarea de proiecte pilot pentru testarea de tehnologii noi, folosirea mai eficientă a spațiilor de creștere, procesare și mecanizarea lucrărilor din pescuit și acvacultură.

Modernizarea și adaptarea flotei de pescuit. Una din premisele promovării unor practici durabile de pescuit rezidă în reînnoirea flotei și modernizarea navelor de pescuit existente, urmărindu-se dotarea cu echipamente pentru siguranța navigației, asigurarea condițiilor pentru creșterea calității produselor piscicole și dotarea cu unelte de pescuit selectiv. Acțiunile care vor fi promovate pentru modernizarea și adaptarea flotei de pescuit sunt:

- Modernizarea navelor și ambarcațiunilor de pescuit în vederea asigurării securității navigației, îmbunătățirii condițiilor de muncă și păstrării capturilor.
- Ajustarea efortului de pescuit prin retragerea definitivă sau temporară a navelor de pescuit, în scopul reducerii presiunii asupra stocurilor.

Dezvoltarea durabilă a zonelor de pescuit costiere. Această măsură va avea în vedere protecția mediului marin în vederea refacerii potențialului productiv, exploatarea comercială la nivel local a resurselor marine și promovarea parteneriatului public-privat la nivelul comunităților locale. Este de subliniat faptul că o condiție esențială pentru influențarea și impulsivarea pescarilor în respectarea unor reguli care să asigure exploatarea durabilă a resurselor de pescuit constă și în asigurarea unor condiții adecvate pentru practicarea pescuitului.

Acțiunile indicative pentru asigurarea dezvoltării durabile a zonelor de pescuit costiere sunt:

- Sprijinirea autorităților locale pentru elaborarea și implementarea strategiilor locale de dezvoltare în vederea menținerii și dezvoltării locurilor de muncă și pentru diversificarea economică și socială a zonelor care depind de pescuit.
- Refacerea potențialului productiv după dezastre în scopul înlăturării efectelor calamităților naturale și a poluării.

Acțiuni de interes colectiv. În cadrul acestui domeniu de intervenție se vor realiza acțiuni precum:

- Amenajarea de porturi pescărești în vederea realizării facilităților de acostare și descărcare, reparații la navele de pescuit, la danele de acostare și aprovizionare cu combustibili, apă și electricitate.
- Amenajarea de centre de primă-vânzare. În acest moment nu există o piață a peștelui și vânzarea lui se realizează necontrolat și la prețuri care nu sunt reglate de cerere și ofertă. Pentru a avea o evidență a cantităților și pentru liberalizarea prețului este necesară amenajarea acestor centre de primă vânzare în care produsele să fie vândute prin licitație conform normelor de comercializare.
- Realizarea de studii de marketing și participarea la târguri și expoziții în vederea promovării produselor de pescuit și acvacultură, creșterii consumului de pește și identificării de noi piețe.
- Protejarea zonelor de reproducere naturală și hrănire a puietului. Zonele de reproducere naturală și de hrănire a peștilor contribuie la refacerea parțială a stocurilor de pești din bazinele acvatice naturale și în acest sens sunt necesare studii de identificare și de protejare a acestor zone.
- Perfecționarea sistemului de comercializare, inclusiv folosirea comerțului electronic prin realizarea unei infrastructuri adecvate.
- Monitorizarea pieței prin efectuarea de studii și anchete în vederea prevenirii dezechilibrelor balanței de aprovizionare și stabilirea prețurilor.

Din punct de vedere al **dezvoltării spațiale**, obiectivul fundamental decurge din caracterul complex al spațiilor rurale și constă în promovarea dezvoltării endogene, bazată pe diversitate și performanță, a spațiilor rurale, în vederea creșterii competitivității lor și îmbunătățirea condițiilor de viață pentru locuitorii satelor, cu respectarea protejării mediului natural. În condițiile specifice ale României în privința evoluției spațiului rural, a relației acestuia cu zonele puternic sau mediu urbanizate, precum și având în vedere evoluția demografică în mediul rural și caracteristicile structurii ocupaționale, vor fi avute în vedere următoarele abordări:

- Întărirea rolului teritorial al orașelor mici și mijlocii, ca puncte de dezvoltare regională, cu scopul asigurării accesului populației rurale la servicii de tip urban;

- Promovarea parteneriatelor urban – rural pentru susținerea teritoriilor rurale în realizarea investițiilor de infrastructură, diversificarea activităților, accesul la infrastructura de transport și accesul la cunoaștere. Parteneriatele urban-rural avantajează localitățile rurale din zonele metropolitane și ale orașelor mari, constituind un factor de dinamizare a dezvoltării;
- Constituirea poliilor de dezvoltare rurală ca poli de dezvoltare regională, în vederea creșterii competitivității zonelor rurale;
- Îmbunătățirea condițiilor de viață în localitățile rurale pentru mărirea atractivității lor;
- Promovarea utilizării patrimoniului natural și cultural în strategiile de dezvoltare rurală, a turismului îndeosebi;
- Realizarea unei agriculturi durabile.

5.4. COERENȚA CU POLITICILE UE ȘI CELE NAȚIONALE

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare al politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Strategia europeană pentru agricultură și dezvoltare rurală stipulează faptul că este necesară o creștere a competitivității sectorului agricol prin restructurare	- Investiții pentru modernizarea fermelor - Creșterea valorii adăugate a producției agricole	5.3.1. Creșterea competitivității economiei agro-alimentare și silvice prin adaptarea ofertei la cerințele pieței
	- Diversificarea activităților economiei rurale - Dezvoltarea infrastructurii la scară mică	5.3.2. Creșterea standardelor de viață în zonele rurale prin diversificarea activităților rurale
	- Lucrări prietenoase cu mediul	5.3.3. Dezvoltarea economică durabilă a fermelor și a exploatațiilor forestiere

COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare al politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Stimularea transformării gospodăriilor țărănești în ferme agricole familiale cu caracter comercial, formarea și consolidarea clasei de mijloc în spațiul rural HG nr. 562/2005 pentru aprobarea Programului privind sprijinirea asociațiilor și producătorilor agricoli din zona montană pentru achiziționarea de dotări specifice, noi, cu finanțare de la bugetul de stat	- Dezvoltarea fermelor de semi-subsistență	5.3.1. Creșterea competitivității economiei agro-alimentare și silvice prin adaptarea ofertei la cerințele pieței
Dezvoltarea și modernizarea satelor Legea nr. 231/2005 privind stimularea investițiilor în agricultură HG nr. 934/2005 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 231/2005 privind stimularea investițiilor în agricultură Ordinul comun nr. 143/ 610/ 2005 al MAPDR și MAI privind definirea și caracterizarea spațiului rural	- Restaurarea și dezvoltarea satului, conservarea și îmbunătățirea spațiului rural prin menținerea, restaurarea și îmbunătățirea patrimoniului istoric și cultural	5.3.2. Creșterea standardelor de viață în zonele rurale prin diversificarea activităților rurale

COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare al politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Stimularea investițiilor în mediul rural Legea nr. 218/2005 privind stimularea absorbției fondurilor SAPARD prin preluarea riscului de către fondurile de garantare. Legea nr. 231/2005 privind stimularea investițiilor în agricultură prin constituirea unui fond din alocațiile aprobate prin bugetul de stat cu această destinație la dispoziția MAPDR	- Modernizarea fermelor	5.3.1. Creșterea competitivității economiei agro-alimentare și silvice prin adaptarea ofertei la cerințele pieței
Procesarea la nivelul fermei a produselor tradiționale atestate și/sau ecologice certificate.	- Diversificarea activităților economice în mediul rural	5.3.2. Creșterea standardelor de viață în zonele rurale prin diversificarea activităților rurale
Legea nr. 347/2004 (Legea Muntelui) HG nr. 1779/2004 de aprobare a Strategiei de dezvoltare durabilă a zonei montane Sprijin pentru investiții pentru fermierii din zonele montane Stabilirea prin lege a localităților integral și parțial montane.	- Sprijinul zonelor defavorizate	5.3.3. Dezvoltarea economică durabilă a fermelor și a exploatațiilor forestiere
HG nr. 548/2003 privind atribuțiile MAPDR ca minister coordonator al Programului de realizare a Sistemului național al perdelelor forestiere de protecție și componentă, modul de funcționare și atribuțiile comandamentelor județene de analiză a realizării programului anual de înființare a perdelelor forestiere de protecție.	- Măsuri de agro-mediu; înființare perdele de protecție	5.3.3. Dezvoltarea economică durabilă a fermelor și a exploatațiilor forestiere
Ordinul MAPDR nr. 511/2005 pentru aprobarea Programului de extindere a fondului forestier național în anul 2005.	- Lucrări de împădurire	5.3.4. Promovarea inițiativelor locale de tip LEADER
HG nr. 826/2005 privind aprobarea „proiectului de reconstrucție pentru eliminarea efectelor inundațiilor – continuare” derulat prin intermediul Regiei Naționale a Pădurilor – Romsilva (aprobarea continuării finanțării începute în anul 2000 cu sprijinul Băncii Europene de Investiții.	- Combaterea calamităților naturale	5.3.4. Promovarea inițiativelor locale de tip LEADER

5.5. CONTRIBUȚIA LA OBIECTIVELE ORIZONTALE

Elementele strategiei pentru agricultură, dezvoltare rurală și pescuit vor avea un impact deosebit atât în sectorul agricol, cât și în celelalte ramuri ale economiei în mod indirect; totodată, se poate vorbi de impact atât asupra mediului rural, cât și indirect, asupra mediului urban.

5.5.1. Egalitatea de șanse

Acțiunile ce vizează sprijinul pentru agricultură, dezvoltare rurală și pescuit sunt în conformitate cu acquis-ul comunitar cu privire la egalitatea de șanse.

Astfel, aceste măsuri promovează sprijinul populației tinere și a celei de vârstă mai înaintată, astfel încât să se asigure pe de o parte, încurajarea tinerilor în vederea stabilirii în mediul rural și revitalizării astfel a economiei rurale, iar pe de altă parte, sprijinirea populației vârstnice pentru a-și asigura traiul fără prestarea unor munci agricole, prin implementarea măsurii de pensionare anticipată.

Alte măsuri sprijină zonele defavorizate, în sensul diminuării riscului de depopulare, dar și prin compensarea financiară a activităților ce necesită costuri mai ridicate.

5.5.2. Dezvoltarea durabilă

Elementele acestei strategii au fost stabilite astfel încât să abordeze cele trei problematici majore – economic, social și mediu – pentru ca împreună să se completeze și să se concretizeze în dezvoltarea durabilă a spațiului rural. În acest sens, măsurile sub-priorității 5.3.3 urmăresc asigurarea unei dezvoltări durabile a zonelor rurale, prin aplicarea integrată a acțiunilor ce vor îmbunătăți managementul terenurilor agricole, ce vor folosi rațional resursele locale, ce vor moderniza fermele, dar și prin dezvoltarea serviciilor de bază în zona rurală.

Măsurile de informare a populației și aplicarea unor practici prietenoase cu mediul, de consolidare a contribuției agriculturii organice, dar și încurajarea inițiativelor de protejare a mediului reprezintă premise ale unei dezvoltări durabile, prevăzute în cadrul Priorității 5 a PND.

Valorificarea eficientă și corectă a potențialului silvic al României prin împădurirea terenurilor neproductive și înființarea perdelelor forestiere poate conduce la o dezvoltare durabilă, atât a spațiului rural, cât și a întregului teritoriu național.

5.5.3. Societatea informațională

Dat fiind faptul ca prin această strategie se urmăresc și acțiuni ce au în vedere achiziționarea de echipamente IT, necesare unui management eficient al fermei, sub aspectul implicațiilor asupra societății informaționale aceste acțiuni vor duce la o ușurare a activității și la o creștere a încrederii în folosirea acestor echipamente.

5.6. INDICATORI

Indicator	Etalon UE - 25	România	
		Nivel de referință (2003)	Obiective țintă 2015
Mărimea medie a exploatațiilor (ha)	15	1,7	7
Numărul exploatațiilor agricole (mii)	397,15	4.484,89	1.153
Ponderea persoanelor ocupate în agricultură (%)	5,2	34,1	16
Ponderea persoanelor vârstnice ocupate în agricultură* din care (%)	(55-64 ani) 18,4	(50-64 ani) 53,3	30
Contribuția agriculturii la VAB (mil. EUR)	-	5.653,43 (Eurostat)	12.000
Ponderea agriculturii organice (%)		0,4	10
Dezvoltarea infrastructurii rurale (km):			
- drumuri comunale nou construite			2.000
- drumuri comunale modernizate	-	-	5.000
- extindere rețea alimentare cu apă			9.000
- extindere rețea canalizare			1.600
Producția piscicolă (tone)	-	8.700	20.000

*Structura pe grupe de vârstă disponibilă de la INS nu concordă cu structura pe grupe de vârstă de la Eurostat pentru a evidenția anumite aspecte legate de acest indicator

P6. DIMINUAREA DISPARITĂȚILOR DE DEZVOLTARE ÎNTRE REGIUNILE ȚĂRII

6.1. FUNDAMENTARE

Scopul acestei priorități de dezvoltare îl constituie stoparea adâncirii disparităților între regiunile țării, în ce privește dezvoltarea și diminuarea acestor disparități până la finele perioadei 2007–2013, prin crearea condițiilor pentru stimularea creșterii mai accelerate a regiunilor rămase în urmă. Concretizarea acestei priorități are în vedere diminuarea impactului teritorial diferențiat al proceselor de creștere economică, conduse de forțele pieței.

Prioritatea de dezvoltare regională este complementară celorlalte priorități ale Planului Național de Dezvoltare, atât prin domeniile de intervenție, cât și prin abordarea strict teritorial–regională, abordare care urmărește atenuarea posibilelor efecte teritoriale ale celorlalte priorități PND, a căror implementare ar putea conduce la adâncirea disparităților de dezvoltare între regiuni. Proiectele prin care se va implementa această prioritate vor contribui la îmbunătățirea performanțelor economice ale regiunilor și la creșterea participării lor la dezvoltarea de ansamblu a țării. Ea se va concretiza în sprijinirea mediului de afaceri regional și local, valorificarea potențialului turistic și cultural, extinderea și modernizarea infrastructurii regionale/locale de transport, educație, sănătate, stimularea dezvoltării centrelor urbane cu potențial de creștere economică.

Prioritatea va contribui la realizarea obiectivului global al PND, respectiv diminuarea disparităților de dezvoltare între România și media Statelor Membre ale UE. Acest deziderat se va realiza prin implementarea unor proiecte care răspund nevoilor și oportunităților fiecărei regiuni, iar în cadrul acestora, diferitelor zone.

Strategia detaliată în cele ce urmează se bazează pe principiul european al subsidiarității, în sensul că ea s-a elaborat pe baza Strategiilor de Dezvoltare ale Regiunilor, elaborate la nivel regional în largi grupuri de lucru parteneriale.

Strategia reflectă politica României de dezvoltare regională, conform Legii Dezvoltării Regionale (Legea nr. 315/2004) și procesul de descentralizare așa cum este detaliat în Legea Cadru privind Descentralizarea nr. 339/2004 precum și alte legi relevante. De asemenea, Strategia ia în considerare Orientările Strategice de Coeziune ale UE pentru perioada 2007–2013 și Agenda Lisabona.

Această prioritate decurge din **problemele-cheie** identificate în analiza socio-economică a PND:

- Creșterea disparităților de dezvoltare între Regiunea București-Ilfov și celelalte Regiuni
- Dezvoltarea neechilibrată între Estul și Vestul țării, respectiv între Regiunile Nord-Est, Sud-Est, Sud, Sud-Vest și Regiunile Vest, Nord-Vest, Centru
- Subdezvoltarea cronică este concentrată în Regiunea Nord-Est, la granița cu Moldova și în Regiunea Sud, de-a lungul Dunării
- Existența unor importante disparități intraregionale care reflectă structura mozaicală a dezvoltării economice: în interiorul Regiunilor coexistă zone subdezvoltate cu zone relativ dezvoltate
- Declinul masiv al orașelor mici și mijlocii, îndeosebi al orașelor mono industriale, generat de restructurarea industrială
- Grad scăzut de atractivitate a majorității Regiunilor
- Declinul socio-economic a numeroase centre urbane mari și diminuarea rolului lor în dezvoltarea arealelor adiacente
- Experiență insuficientă în managementul programelor de dezvoltare regională/ locală

Grad scăzut de atractivitate a regiunilor - infrastructură regională precară de transport, de sănătate și educațională

Gradul de atractivitate a regiunilor manifestă un risc crescut din cauza următorilor factori, care se întăresc unul pe altul: îmbătrânirea populației, dependență puternică de un număr limitat de sectoare economice cu valoare adăugată mică și slabă capacitate inovativă, lipsa condițiilor de bază pentru atragerea investitorilor, forță de muncă tot mai redusă și insuficient calificată. Problemele actuale, dar și potențiale determinate de acești factori, sunt diferite de la o regiune la alta, ceea ce impune o abordare punctuală, adaptată cerințelor la nivel regional/local, dar și potențialului de creștere existent.

Rețeaua rutieră regională și locală nu a beneficiat de lucrări de modernizare semnificative din cauza fondurilor insuficiente, având consecințe negative în asigurarea legăturilor inter și intrajudețene și, ca urmare, în atragerea unor largi teritorii în activități economice productive, pe de-o parte, iar pe de altă parte acest aspect a contribuit la scăderea gradului de atractivitate a regiunilor din punct de vedere al investitorilor. Modernizarea rețelei adiacente de infrastructură rutieră va pune în valoare zonele slab dezvoltate economic, "nedescoperite" de fluxurile investiționale.

În ceea ce privește *infrastructura de asistență socială* (cămine de bătrâni, cantine sociale, centre de zi pentru tineri, etc) aceasta este slab dezvoltată și de calitate complet necorespunzătoare, ceea ce face ca serviciile din domeniul asistenței sociale să fie insuficiente și de proastă calitate.

Infrastructura educațională a învățământului preuniversitar se află într-o stare precară, iar în mediul rural situația infrastructurii educaționale este și mai proastă. Situația structurii educaționale s-a înrăutățit și mai mult ca urmare a gravelor inundații care au afectat România în 2005.

Un număr important de *spitale* (în curs de identificare) din cele peste 400 de spitale existente necesită lucrări de reabilitare și modernizare, precum și dotări cu echipamente medicale corespunzătoare. În cadrul infrastructurii spitalicești, o problemă specială o constituie gradul de acoperire și îndeosebi calitatea infrastructurii serviciilor de urgență.

Situația precară din sistemul sanitar rural se datorează, în mare parte, existenței unei rețele de transport și comunicații slab dezvoltate sau prost întreținute, lipsei echipamentelor sanitare, instabilității în timp a cadrelor medicale și unei educații igienico-sanitare necorespunzătoare

Un studiu realizat la nivelul anului 2004¹¹⁸ a evidențiat faptul că *serviciile de urgență* nu au capacitatea de a face față unor incidente majore, ceea ce se datorează în principal lipsei de echipamente și materiale adecvate cât și unor mai bune măsuri organizaționale. Datele furnizate de Inspectoratul General de Protecție Civilă ilustrează situația precară a dotărilor unităților teritoriale din subordinea acestuia.

Consecința o reprezintă faptul că populația civilă este vulnerabilă în fața unor dezastre/accidente de proporții deoarece, cu dotările existente, nu se poate interveni rapid și eficient, crescând astfel riscul unor pierderi umane și materiale majore.

Aspectele reliefate evidențiază necesitatea îmbunătățirii gradului general de atractivitate a regiunilor, prin crearea de oportunități economice echilibrat distribuite și investiții adecvate în infrastructura de transport, sănătate și educație.

¹¹⁸ Studiul TAIEX "Misiunea de expertizare a țării candidate-Raport de evaluare România".

Dezvoltarea redusă a mediului de afaceri regional și local

Decalajele în dezvoltarea *antreprenorială* a diferitelor Regiuni ale țării, măsurată prin numărul întreprinderilor la 1000 locuitori, s-au adâncit în ultimii ani¹¹⁹. Comparativ cu țările UE, în România sunt de 2,5 ori mai puține societăți comerciale la 1000 locuitori, cu o distribuție inegală pe regiuni. De exemplu, cu 24,34 întreprinderi/1000 locuitori, Regiunea București-Ilfov are de peste 3 ori mai multe societăți comerciale comparativ cu Regiunea Nord-Est, cea mai slab dezvoltată Regiune a țării.

Și în ceea ce privește densitatea IMM-urilor (numărul de IMM-uri/1000 de locuitori) există mari discrepanțe între regiunile țării, cu precădere între Regiunea București-Ilfov și celelalte regiuni, în anul 2003 existând 35,8 IMM-uri la 1000 locuitori în Regiunea București-Ilfov, comparativ cu 10,9 IMM-uri la 1000 locuitori în Regiunea Nord-Est.

Activitățile economice în mediul rural sunt slab dezvoltate și slab diversificate: în anul 2003 sub 3% din totalul IMM-urilor activau în mediul rural, majoritatea acestora fiind microîntreprinderi, implicate în activități meșteșugărești. O întreprindere din șase, specializate în activități neagricole, își desfășoară activitatea în mediul rural, dar productivitatea lor este mult mai scăzută decât în mediul urban.

În ceea ce privește *infrastructura pentru sprijinirea afacerilor*, aceasta este insuficient dezvoltată, iar o mare parte este nefuncțională. Cele mai multe parcuri industriale, în număr de 28 la nivel național în anul 2004 sunt concentrate în Regiunile Sud și Centru, ambele cu 9 parcuri industriale fiecare. Numai jumătate din acestea funcționează, în general cele de tip „brownfield”, care au preluat părți din vechile platforme industriale. Incubatoarele de afaceri, componentă importantă a infrastructurii de afaceri, cu rol major în impulsionarea micilor întreprinzători sunt de asemenea slab reprezentate în anumite Regiuni, respectiv în anumite zone din cadrul acestora.

Accesul dificil la finanțare, slaba dotare cu infrastructuri, mergând de la utilități și lipsa spațiilor până la TIC sunt probleme majore cu care se confruntă majoritatea parcurilor industriale, incubatoarele de afaceri și celelalte infrastructuri de sprijinire a afacerilor, cum sunt parcurile științifice și tehnologice, centrele de transfer tehnologic, centrele de consultanță pentru afaceri, asociațiile pentru afaceri, etc.

Situația precară a dezvoltării antreprenoriale a multor Regiuni, consecință și a unei insuficiente dezvoltări a infrastructurilor de sprijinire a afacerilor, impune, în contextul obiectivului general al priorității 6 a PND și al cerințelor formulate de Agenda Lisabona privind stimularea creșterii economice și crearea de noi locuri de muncă durabile, necesitatea îmbunătățirii mediului de afaceri regional și local.

Slaba valorificare a potențialului turistic regional și local

România dispune de un valoros potențial pentru dezvoltarea turismului, dar, în prezent, contribuția turismului la creșterea economiei naționale este, încă, redusă (2,19% din PIB în anul 2003).

Toate regiunile țării dispun de potențial pentru dezvoltarea turismului, existând o mare diversitate a resurselor turistice, distribuite în toate regiunile, care permit practicarea tuturor formelor de turism: montan, litoral, balnear, cultural, turism rural, ecoturism, turism de aventură etc. Principala problemă este slaba valorificare a acestui potențial din cauza infrastructurii turistice nedezvoltate și ofertei turistice slab diversificate și structurate.

Distribuția resurselor care constituie potențialul turistic al României se caracterizează printr-o particularitate interesantă: majoritatea resurselor turistice de importanță majoră sunt localizate în zone slab dezvoltate

¹¹⁹ Conform unui studiu realizat de Centrul Român de Modelare Economică.

din punct de vedere economic și social. De aceea, impulsivitatea acestui sector economic ar putea conduce la revigorarea acestor areale prin integrarea lor în circuitul turistic, deci în circuitul economic.

În ultimii 10 ani, capacitatea de cazare a scăzut în majoritatea regiunilor, cu valori cuprinse între 22,7% în Regiunea Sud-Vest și 4,3% în Regiunea Sud, exceptând Regiunea București-Ilfov (+ 25,5%) și Regiunea Nord-Vest (+5,2%). Această situație a fost cauzată de un complex de factori, dintre care mai importanți sunt retrocedarea imobilelor naționalizate (în special vile turistice) și schimbarea destinației unor structuri de cazare. Cu toate acestea, numărul total al unităților de cazare a crescut în ultimii 10 ani cu aproximativ 25%, în special datorită apariției unor noi forme de cazare (pensiuni rurale, agroturistice și urbane, hoteluri pentru tineret și hostel-uri).

Începând cu anul 2001 și până în prezent, fluxurile de turiști atât români cât și străini se înscriu pe o pantă ascendentă continuă, urmare a unei promovări turistice mai eficiente, a îmbunătățirii calității serviciilor și produselor turistice, precum și a diversificării pachetelor de servicii, îndeosebi în domeniul agroturismului, eco-turismului și turismului montan, dar și unei conjuncturi internaționale favorabile.

Potențialul turistic diversificat al Regiunilor, tendințele pozitive ale fluxurilor de turiști înregistrate în ultimii patru ani, precum și evoluțiile pieței turistice internaționale impun necesitatea valorificării potențialului turistic și cultural existent.

Declinul socio-economic a numeroase centre urbane

Caracteristic pentru rețeaua urbană în România sunt numeroasele orașe mici și mijlocii (90% din total orașe), cu funcții urbane insuficient conturate și infrastructură deficitară. Restructurarea industrială după 1990 a afectat inițial centrele urbane mono-structurale care și-au pierdut sau sunt pe punctul de a-și pierde funcțiile urbane, iar ulterior au fost afectate și marile orașe industrializate.

În multe cazuri, se constată o slabă integrare a sistemelor economice la nivel regional. Legăturile economice dintre centrele urbane și zonele rurale limitrofe sunt slabe, din cauza faptului că, istoric, modul lor de dezvoltare a fost gândit independent unul de altul. De asemenea, sunt conexiuni puține și limitate și între centrele urbane ale aceleiași regiuni. Ca urmare, chiar și în prezent, există puțin din ceea ce ar trebui să însemne o piață regională a muncii, ceea ce explică parțial de ce un șoc pe piața muncii într-un oraș mare industrial a determinat fie migrația spre zonele rurale sau direct spre București, fie în afara țării. Sunt semne tot mai evidente de subdezvoltare structurală a multor centre urbane situate în diverse părți ale țării. Multe orașe înregistrează pierderi de populație activă. Ceea ce este și mai grav este faptul că se înregistrează o tendință de emigrare a populației educate.

Declinul economic al orașelor și deteriorarea continuă a calității vieții din mediul urban a generat un fenomen tot mai intens de migrare a populației urbane spre mediul rural. Urmare a acestui fenomen, populația urbană la nivel național a scăzut de la 12,4 milioane de locuitori în 1995 la 11,6 mil. locuitori în 2003, fenomen care este singular pentru țările Uniunii Europene.

Calitatea vieții în mediul urban este marcată de dotări infrastructurale și servicii urbane deficitare, atât cantitativ cât și calitativ. Din totalul celor 276 de orașe cât înregistra rețeaua urbană a României în anul 2003, doar 182 de localități urbane (66%) aveau sisteme de distribuție a gazelor naturale și numai 158 de orașe (57%) beneficiau de energie termică.

Pe categorii de orașe, după mărimea populației, există discrepanțe între orașele mari, mijlocii și mici, acestea din urmă fiind cel mai grav afectate, înregistrându-se o tendință de diminuare a funcțiilor urbane și chiar de ruralizare.

La nivelul anului 2002, în orașele cu o populație mai mică de 30.000 de locuitori, 31% din totalul locuințelor nu aveau acces la apă în locuință, 33% nu erau conectate la sistemul de canalizare, 82% nu aveau termoficare, iar 44% nu erau racordate la rețeaua de gaze naturale. Nici situația orașelor mijlocii (cu populație între 30.000 și 100.000) locuitori nu este mult mai bună, întrucât 22% din locuințe nu au acces la apă în locuință, 13% nu sunt conectate la sistemul de canalizare, 47% la cel de termoficare, iar 29% nu sunt racordate la rețeaua de gaze naturale. În privința infrastructurii edilitare de bază, ceva mai bine stau orașele mari (peste 100.000 locuitori), dar și în cazul acestora, nu toate locuințele dispun de toate dotările urbane de bază: circa 5% din locuințe nu au acces la apă în locuință, 8% nu sunt conectate la rețeaua de canalizare, 30% la cea de termoficare și aproape 15% la cea de gaze naturale.

Infrastructura rutieră a orașelor este slab dezvoltată: din lungimea totală de 23.441 km a străzilor orașenești la nivel național în anul 2003, peste 40% erau nemodernizate.

Este de menționat că și diferitele dotări infrastructurale existente sunt uzate, întrucât cheltuielile publice, mult diminuate după 1990, nu au mai permis investiții în înlocuirea și modernizarea lor.

În afara disparităților de dotări infrastructurale după categorii de mărime a populației, există disparități în interiorul marilor orașe, generate de gradul ridicat de atractivitate al unor zone ale acestor orașe, față de alte zone, nu neapărat periferice.

Cu toată situația precară din punct de vedere infrastructural a numeroase orașe ale rețelei urbane a României, ele au totuși potențial de dezvoltare economică, iar unele chiar de polarizare a dezvoltării la nivel regional, atât datorită faptului că pot îndeplini o multitudine de funcții urbane - îndeosebi prin potențialul pe care îl au de a dezvolta sectorul serviciilor și de a beneficia de dinamica apariției IMM-urilor - cât și faptului că au funcții de nod de transport sau poartă de acces. Acest potențial poate fi valorificat pentru ca orașele să redevină atractive pentru mediul de afaceri și populație. Ultimele evoluții indică un interes mare al investitorilor pentru utilizarea fostelor platforme și zone industriale urbane pentru noi tipuri de activități. Reabilitarea siturilor industriale dezafectate și oferirea de spații pentru noi activități economice și sociale poate sprijini diversificarea activităților economice ale orașelor și contribui la creșterea rolului lor economic în teritoriu.

În acest context este necesară sprijinirea centrelor urbane pentru a le permite să acționeze ca motoare ale creșterii economice și contribui la dezvoltarea teritorială echilibrată a țării.

Experiență insuficientă în managementul programelor de dezvoltare regională/locală

În România este în curs de desfășurare un proces de descentralizare a responsabilităților administrative către autoritățile locale. Acesta a implicat nu numai un cadru de reglementare mai clar pentru serviciile municipale (apă potabilă, ape reziduale, deșeuri solide, încălzirea la nivel de județ și transportul local), dar și noi responsabilități în domeniul educațional și în furnizarea de servicii de sănătate și de asistență socială, proces care este încă în curs de implementare.

În acest proces de descentralizare administrativă, în contextul aderării la UE, autorităților publice locale și organismelor regionale li se atribuie din ce în ce mai multe atribuții și responsabilități în elaborarea și implementarea strategiilor regionale/locale de dezvoltare, conform principiului european al subsidiarității.

Procesul masiv de descentralizare și reformă prin care responsabilitățile autorităților locale au devenit tot mai numeroase, creează probleme de capacitate instituțională, la toate nivelurile, existând dificultăți în realizarea atribuțiilor de planificare/programare a dezvoltării și implementării proiectelor. Ca urmare, noile responsabilități administrative impun pregătirea corespunzătoare a întregii administrații publice: centrale,

locale și a organismelor regionale pentru creșterea capacității administrative de planificare, programare și implementare a proiectelor din domeniul dezvoltării regionale, cofinanțate din fonduri europene, după aderare. Aceasta presupune o bună cunoaștere a problemelor economice regionale, dar și a normelor și regulamentelor europene. De aici rezultă și necesitatea dezvoltării la toate nivelurile - național, regional, local - a capacității de planificare, programare și management a programelor și proiectelor de dezvoltare economică și socială.

Slaba dezvoltare și integrare a zonelor de graniță

Noua Politică de Coeziune recunoaște importanța cooperării transfrontaliere, transnaționale și interregionale, ca fiind unul din obiectivele cheie ale unei Europe largite.

Cooperarea teritorială în contextul noii perspective financiare, reprezintă continuarea cooperării existente cu state partenere în cadrul Programului de Vecinătate cu Ungaria, Bulgaria, Moldova, Ucraina, Serbia și Muntenegru. Același lucru este valabil și pentru cooperarea transnațională și interregională, care vor fi continuate în cadrul noii perspective financiare. România va continua în special cooperarea în cadrul spațiului CADSES, precum și programele de cooperare interregională.

În prezent, eficacitatea, eficiența și impactul actualelor programe de cooperare teritorială asupra dezvoltării durabile în regiunile partenere este foarte dificil de evaluat. În ciuda unei evoluții favorabile a programelor UE desfășurate în anii trecuți, gradul de integrare al zonelor de cooperare este considerat a fi încă foarte scăzut. Regiunile de graniță din fiecare stat se comportă ca și unități socio-economice separate. Cu toate acestea, rezultate concrete se înregistrează în domeniul cooperării transfrontaliere. Prin urmare, România se va concentra pe acest domeniu deosebit de important, atât din punct de vedere economic, cât și politic.

În ciuda lungimii și diversității granițelor, regiunile de frontieră comportă caracteristici similare care vor fi avute în vedere în definirea strategiei privind cooperarea teritorială europeană.

6.2. OBIECTIVE

6.2.1. Obiectivul general

Obiectivul general al strategiei naționale de dezvoltare regională a fost definit în concordanță cu analizele economice și sociale precum și cu analiza SWOT, care au identificat problemele de dezvoltare regională cu care se confruntă România.

Obiectivul general îl reprezintă creșterea economică mai accelerată a regiunilor slab dezvoltate, în vederea diminuării disparităților de dezvoltare interregionale și intraregionale.

Acest obiectiv se va realiza, printre altele, printr-o alocare a fondurilor diferențiată pe regiuni, în funcție de gradul de dezvoltare și anume, invers proporțional cu PIB/locuitor realizat și printr-o strânsă coordonare cu acțiunile realizate în cadrul celorlalte priorități ale PND. Strategia regională va da prioritate regiunilor rămase în urmă care utilizează resurse regionale și locale, în timp ce celelalte strategii sectoriale nu au o abordare spațială, dar evident au impact regional.

Implementarea acestei priorități va conduce, în ultimă instanță, la diminuarea disparităților interregionale precum și a disparităților în interiorul regiunilor, între mediul urban și rural, între centrele urbane și arealele adiacente, iar în cadrul orașelor, între zonele atractive pentru investitori și cele neatractive, printr-o mai bună utilizare a sinergiilor regionale, inclusiv urban-rural.

Principala metodă de a sprijini regiunile este, aşadar, o finanţare diferenţiată a regiunilor, astfel încât, regiunile rămase în urmă să obţină proporţional mai multe fonduri decât regiunile mai dezvoltate. Scopul este de a aloca fonduri acelor domenii de intervenţie, măsuri şi proiecte care au o influenţă directă şi puternică asupra dezvoltării regionale şi locale, şi anume:

- Creşterea competitivităţii regiunilor ca locaţii pentru afaceri
- Sprijinirea infrastructurilor economiilor regionale/locale
- Reabilitarea centrelor urbane cu potenţial de creştere economică

6.2.2. Obiective specifice

Pentru atingerea obiectivului general al priorităţii de dezvoltare regională, strategia se articulează în jurul următoarelor obiective specifice:

- **Îmbunătăţirea gradului general de atractivitate şi accesibilitate a regiunilor** prin construirea şi/sau reabilitarea a aproximativ 4000 km de drumuri, a 1.500 unităţi şcolare şi 150 unităţi spitaliceşti până în 2015
- **Creşterea competitivităţii regiunilor ca locaţii pentru afaceri** prin dezvoltarea şi îmbunătăţirea, până în 2015, a 200 infrastructuri de sprijinire a afacerilor şi sprijinirea până la 1.500 de micro-întreprinderi
- **Valorificarea potenţialului turistic şi cultural al regiunilor şi creşterea contribuţiei acestor domenii la dezvoltarea regiunilor** prin reabilitarea, până în 2015, a 200 situri turistice şi culturale şi creşterea contribuţiei turismului la formarea PIB cu 1,25%
- **Creşterea rolului economic şi social al centrelor urbane** prin construirea/reabilitarea a 400 ha/km spaţii publice şi implementarea a 20 proiecte integrate de dezvoltare urbană până în 2015
- **Integrarea socio-economică a zonelor de graniţă şi creşterea atractivităţii şi accesibilităţii Regiunilor României în cadrul teritoriului european** prin întărirea cooperării transfrontaliere, transnaţionale şi interregionale

6.3. STRATEGIA

Strategia generală a acestei priorităţi are ca scop atingerea obiectivului general şi a obiectivelor specifice prin completarea intervenţiilor naţionale şi sectoriale cu acţiuni specific regionale şi subregionale, pentru a susţine şi genera creştere economică. Printr-o bună coordonare se va asigura complementaritatea acţiunilor sectoriale şi regionale pentru obţinerea unui efect sinergic. Coordonarea se va realiza la nivel de program printr-o definire clară a domeniilor de intervenţie în cadrul diferitelor programe şi proiecte, folosind criteriile de selecţie comparabile şi un proces coordonat de luare a deciziilor.

Acţiunile care se adresează nevoilor regionale vor ţinti acele zone, localităţi care, deşi sunt în declin economic şi infrastructural, au totuşi potenţial de dezvoltare. Acţiunile se vor focaliza pe zone urbane care pot acţiona ca motoare ale creşterii economice regionale şi subregionale. Se va ţine seama, de asemenea, de nevoia de a face oraşele capabile de acţiune şi de a se dezvolta ca centre subregionale pentru a servi zone (comunităţi) adiacente şi areale rurale mai largi. Acest lucru se va realiza prin acţiuni de prioritizare, în concordanţă cu analizele socio-economice realizate la nivel regional şi analize similare ale mediului socio-economic al localităţilor urbane. Acţiunile se vor concentra pe zone urbane care pot acţiona ca motoare ale creşterii economice regionale şi subregionale.

Cerinţele României de dezvoltare regională, evidenţiate de analizele economice şi sociale pot fi soluţionate prin investiţii în infrastructura economică şi socială, reabilitarea siturilor dezafectate, turism, infrastructură şi servicii pentru afaceri, regenerare şi dezvoltare urbană.

Pentru maximizarea impactului acestor tipuri de investiții realizate în perioada 2007-2013 este necesară asigurarea complementarității investițiilor din programul regional, printr-un mare efort de coordonare și corelare cu programele sectoriale de investiții.

În acest scop, este importantă facilitarea, în continuare, a elaborării de proiecte integrate de dezvoltare regională, care să stimuleze formarea relațiilor de cooperare între diferitele județe ale aceleiași regiuni, precum și dezvoltarea în fiecare regiune și localitate a unor politici de dezvoltare mai bine direcționate. În acest scop, vor avea prioritate acele inițiative, proiecte care derivă din planificarea teritorială ce presupune cooperarea dintre mai multe comunități și autorități locale, municipale, județene, inclusiv cooperarea dintre comunitățile locale din zone mai dezvoltate cu acele comunități din zone mai slab dezvoltate.

Pentru a se adresa problemelor specifice ale dezvoltării regionale, alocarea resurselor pe regiuni și priorități de dezvoltare se va baza pe criterii obiective și transparente cum sunt: mărirea populației, veniturile, șomajul și nivelul dotărilor infrastructurale. Criterii obiective se vor utiliza și pentru selectarea zonelor urbane. Vor fi utilizate două criterii importante de selecție: 1) severitatea problemelor și 2) potențialul de creștere economică al zonelor urbane. Programe specifice, integrate, de dezvoltare/regenerare urbană vor fi apoi implementate în strânsă și strictă cooperare cu municipalitățile implicate. Selectarea măsurilor specifice, în cadrul domeniilor prioritare selectate, se va baza pe recomandările și indicațiile formulate de autoritățile locale, în cadrul parteneriatelor constituite sub coordonarea Agențiilor pentru Dezvoltare Regională.

Planurile de dezvoltare regionale și locale vor constitui principalul instrument de prioritizare și coordonare a intervențiilor.

Domeniile de intervenție în cadrul Priorității 6 a PND sunt definite prin prisma responsabilităților transferate autorităților locale. Se consideră că această prioritate va constitui pentru administrațiile locale un cadru important de finanțare multianuală a investițiilor, ce va fi complementar cu celelalte priorități ale PND, inclusiv cu acelea care, deși vizează autoritățile locale, necesită încă un cadru de programare național.

Operaționalizarea priorității PND privind dezvoltarea echilibrată a tuturor regiunilor țării se va realiza printr-o abordare integrată, bazată pe o combinație a investițiilor publice în infrastructura locală, politici active de stimulare a activităților de afaceri și sprijinirea valorificării resurselor locale, pe următoarele **sub-priorități**:

- Îmbunătățirea infrastructurii publice regionale și locale
- Consolidarea mediului de afaceri regional și local
- Dezvoltarea turismului regional și local
- Dezvoltarea urbană durabilă
- Promovarea cooperării teritoriale europene

6.3.1. Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale

Implementarea acestei sub-priorități urmărește crearea unor condiții apropiate între regiuni, în ceea ce privește infrastructura de transport, infrastructura socială, și accesul la serviciile de bază, precum și exploatarea potențialului local de dezvoltare, prin valorificarea resurselor materiale, umane și de mediu existente.

Prin această sub-prioritate se va putea concretiza, în principal, obiectivul specific 1, care vizează îmbunătățirea gradului general de atractivitate și accesibilitate a regiunilor și impulsivarea potențialului de creștere regională.

Infrastructura de transport

Pentru mai buna conectare a regiunilor și a diferitelor zone la drumurile naționale și europene și diminuarea timpului de acces la aceste drumuri, pentru asigurarea creșterii economice și durabilității din punct de vedere al protecției mediului, este necesară extinderea și modernizarea rețelelor de drumuri județene și locale. Dezvoltarea acestor rețele de drumuri poate asigura atât dezvoltarea relațiilor de cooperare economică între regiuni și/sau între localități, concomitent cu mobilitatea populației și a forței de muncă, favorizând apariția și dezvoltarea piețelor regionale ale muncii.

Prin aceste investiții se are în vedere atât extinderea și crearea de legături între rețelele de transport regional/județean cu rețelele naționale, europene (TEN-T), internaționale, complementare infrastructurii de transport prevăzute a fi realizate în cadrul Priorității 2 a PND „Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport”, cât și îmbunătățirea legăturilor de transport și comunicații între principalele centre regionale, precum și între acestea și alte zone limitrofe.

Va fi modernizată infrastructura locală, regională și interregională și vor fi îmbunătățite racordările la arterele naționale rutiere și feroviare, pentru a crea condițiile de bază care să permită regiunilor rămase în urmă să atragă fluxuri investiționale în perioada următoare. Alături de creșterea calificării resurselor umane, investițiile în infrastructura regională vor contribui, pe termen mediu, la crearea de noi oportunități de ocupare pentru zonele rurale și cele rămase în urmă, concomitent cu creșterea mobilității forței de muncă.

Îmbunătățirea infrastructurii interregionale, precum și asigurarea infrastructurii de bază la nivel local și regional vor crea condițiile, pe termen mediu, pentru creșterea gradului de convergență a regiunilor prin diminuarea disparităților între regiuni și stimularea dezvoltării zonelor afectate de restructurare industrială și a zonelor rurale. Creșterea nivelului educațional și îmbunătățirea instruirii profesionale în zonele rurale va mări gradul de ocupare a populației din aceste zone, contribuind totodată și la creșterea mobilității forței de muncă.

Infrastructură mai bună de transport și un nivel educațional mai ridicat înseamnă implicit creșterea posibilităților de a atrage întreprinzători în zone slab dezvoltate și crearea de noi locuri de muncă.

În privința acțiunilor indicative, realizarea acestui obiectiv se va concretiza în sprijinirea investițiilor în domenii care intră în responsabilitatea autorităților locale și care nu sunt acoperite de marile programe naționale. Acestea vor include: drumuri județene și comunale, drumuri de centură și by-pass-uri, sensuri giratorii, bifurcații și intersecții, pasarele, pasaje subterane pentru căile ferate, acces spre parcurile industriale, aeroporturi de interes regional.

Proiectele din domeniul infrastructurii de transport vor trebui să decurgă clar din planurile de amenajare a teritoriului și să fie complementare proiectelor privind coridoarele de transport european. Aceste proiecte au ca scop îmbunătățirea accesibilității prin modernizarea și/sau construirea de drumuri de importanță regională/locală și prin aceasta stimularea diversificării activităților economice, dezvoltării relațiilor de cooperare economică între regiuni și localități, mobilității populației și a forței de muncă, apariției piețelor regionale, dezvoltării turismului, sprijinind, astfel, realizarea obiectivelor mai largi ale dezvoltării regionale, având în vedere sinergia puternică cu alte componente ale strategiei.

Infrastructura de sănătate și asistență socială

O componentă importantă a infrastructurii regionale și locale o constituie infrastructura de sănătate, alcătuită în principal din unități spitalicești, repartizată relativ uniform la nivelul teritoriului și aflată, începând cu 2003, în responsabilitatea și finanțarea autorităților locale.

Sistemul medical de urgență se află, de asemenea, într-o situație precară la nivelul fiecăreia dintre regiunile de dezvoltare. Este foarte importantă dezvoltarea unei rețele regionale a spitalelor de urgență care să poată prelua și rezolva cazurile grave în fiecare regiune de dezvoltare, salvând astfel timp și vieți omenești. Sistemul de ambulanță și cel SMURD (care în momentul de față a început să se dezvolte numai la nivelul a 8 din cele 41 județe ale țării) trebuie îmbunătățite prin dotări atât cu mașini cât și cu echipamente la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare.

Pe lângă îmbunătățirea calității și standardelor de viață, investițiile în îngrijiri medicale au efect direct asupra competitivității, productivității și coeziunii sociale. Prin sprijinirea menținerii și prelungirii duratei vieții active a forței de muncă în economie, se maximizează contribuția economică a cetățenilor și se reduce gradul de dependență economică a populației apte de muncă. Este de așteptat ca un bun acces al populației la infrastructura de sănătate și servicii de sănătate de calitate, chiar și în zone marginale – atât urbane cât și rurale – să creeze un mediu propice relansării economice a regiunilor cu un grad mai slab de dezvoltare.

Prin implementarea acțiunilor indicative din domeniul sănătății se va urmări practic operaționalizarea, la nivel regional, a strategiei naționale în domeniul sănătății prin reabilitarea și modernizarea infrastructurii de bază, respectiv a spitalelor și dispensarelor, cu accent pe cele din mediul rural, unde majoritatea funcționează în condiții care pot periclita sănătatea pacienților.

În ceea ce privește asistența socială, acțiunile indicative vizează construirea și/sau reabilitarea, modernizarea și dotarea cu echipamente a diferitelor tipuri de infrastructuri de asistență socială, necesare desfășurării activității lor.

Infrastructura de siguranță publică pentru situații de urgență, dezastre naturale și tehnologice

Deoarece România este o țară cu risc ridicat în caz de dezastru (cutremure, inundații, etc.), este de asemenea importantă dezvoltarea infrastructurii de siguranță publică pentru situații de urgență și dezastre naturale și tehnologice a unităților regionale și locale care formează sistemul de intervenții în caz de urgență. În același timp, susținerea acestui sistem de intervenții aduce o contribuție importantă la consolidarea sistemului de intervenții de urgență spitalicești.

Acțiunile indicative ce pot fi incluse în acest domeniu de intervenție sunt: îmbunătățirea capacității de intervenție primară și avansată în cazul accidentelor în masă (accidente de circulație majore, accidente feroviare, atacuri teroriste etc.); îmbunătățirea capacității de intervenție în cazul dezastrelor naturale (inundații, cutremure, incendii) și a accidentelor tehnologice (accidente chimice și nucleare); îmbunătățirea sistemelor de comunicații integrate locale, județene și regionale.

Infrastructura educațională

Infrastructura educațională preșcolară și preuniversitară este, de asemenea, o componentă de bază a structurii serviciilor din centrele urbane și zonele rurale, aceasta fiind vitală pentru competitivitatea regională și locală. Cu toate eforturile făcute în ultimii ani, infrastructura educațională a învățământului de toate tipurile rămâne în mare parte deteriorată, urmare și a gravelor inundații din anul 2005.

Din acest motiv, ca acțiuni indicative, se preconizează finanțarea investițiilor în școli și grădinițe, acestea constituind o responsabilitate delegată autorităților locale. Aceste investiții au ca scop reabilitarea infrastructurii educaționale preșcolare și preuniversitare și îmbunătățirea condițiilor de calificare a elevilor. Pe termen scurt, aceste eforturi vor fi concentrate cu precădere în zonele rurale, având și rolul de instrument de combatere a ratei abandonului școlar, care este în creștere în aceste zone. O altă contribuție la combaterea acestui fenomen de abandon se va realiza prin înființarea campusurilor școlare care să asigure accesul la învățământul obligatoriu, care a fost extins de la 8 la 10 ani. Acestea vor viza investiții la nivelul liceelor și al școlilor pentru învățământul tehnic și profesional. Investițiile vor fi orientate atât către reabilitarea clădirilor, cât și spre modernizarea/ echiparea laboratoarelor, sălilor de clasă, a bibliotecilor, utilităților. Având în vedere că ne îndreptăm tot mai mult spre o societate informațională, este necesară familiarizarea cu sisteme IT începând cu nivelele educaționale de bază. Astfel se urmărește dotarea unităților școlare cu unități IT asigurându-se astfel modernizarea și creșterea calității învățământului preuniversitar. Acțiunile ce vor sprijini dezvoltarea infrastructurii educaționale vor fi complementare celor stabilite la Prioritatea 4 a PND „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și combaterea excluziunii sociale”.

6.3.2. Consolidarea mediului de afaceri regional și local

Această sub-prioritate va urmări, în principal, obiectivul specific referitor la creșterea competitivității regiunilor ca locații pentru afaceri. Acest obiectiv specific a fost stabilit pe baza analizelor economice care au condus la identificarea necesității dezvoltării economiilor regionale și locale, prin sprijinirea mediului antreprenorial și îmbunătățirea infrastructurilor de interes regional și local de sprijinire a afacerilor și serviciilor.

Economiile locale și regionale în România sunt deseori slab inovative și concentrate teritorial. Această situație depinde de numeroși factori de nivel național, care se află în afara controlului autorităților locale, dar este generată și de insuficienta corelare a instituțiilor de cercetare-dezvoltare, active la nivel regional/local, cu noile nevoi ale comunităților locale de afaceri. Ca urmare, autoritățile locale pot propune, în cadrul competențelor lor de dezvoltare regională și locală, inițiative specifice, având ca scop impulsivarea parteneriatelor în domeniul cercetării - dezvoltării pe care să le adapteze și să le utilizeze pentru priorități și nevoi locale.

Această sub-prioritate are o pregnantă dimensiune regională și locală generată de necesitatea stimulării resurselor regionale/locale ale dezvoltării și exploatării economiilor de scară la nivel regional, prin crearea de oportunități de angajare în zone rămase în urmă - zone monoindustriale, afectate grav de restructurarea industrială, zone marginale/dezavantajate, zone cu șomaj ridicat, zone cu grave probleme de poluare, zone cu comunități locale active, dinamice, preocupate de dezvoltarea propriilor localități, zone cu nivel ridicat al indicelui comunitar de sărăcie și cu o imagine puțin favorabilă în afara zonei. Potențialul acestor zone constă în principal în tradiții meșteșugărești și calificări ale forței de muncă în diferite meserii (construcții, textile, confecții, prelucrarea lemnului, prelucrare plante medicinale și fructe de pădure etc).

Faptul că această sub-prioritate se adresează zonelor cu probleme grave de dezvoltare, face ca aceasta să se distingă esențial de acțiunile prevăzute la Prioritatea 1 a PND privind „Creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere”, în cadrul sub-priorității 1.3.1 „Creșterea competitivității prin îmbunătățirea accesului pe piață al întreprinderilor, în special al IMM”, și în care măsurile prevăzute nu au o abordare strict teritorială, sunt sprijinite acele IMM care activează în sectoare de vârf ale economiei naționale și sunt dezvoltate servicii de interes național, cu caracter orizontal, pentru a facilita accesul IMM-urilor pe piețele internaționale.

Pentru atingerea obiectivului acestei sub-priorități se va acorda sprijin investițiilor în crearea și/sau dezvoltarea infrastructurii de sprijinire a afacerilor de interes regional/local (parcuri industriale, incubatoare de afaceri, etc), sprijinirea și modernizarea afacerilor regionale și locale (microîntreprinderi tinere și start-up-uri), precum și în dezvoltarea serviciilor de sprijinire a afacerilor.

În cadrul măsurilor de **sprijinire a infrastructurii afacerilor** se au în vedere acțiuni cum sunt: crearea și/sau îmbunătățirea structurilor de sprijinire a afacerilor (renovarea și dotarea clădirilor, reabilitarea rețelelor interne de străzi ale parcurilor industriale, crearea și/sau reabilitarea rețelelor de utilități, TIC, „broadband”), crearea rețelelor regionale de afaceri, producție și CDI, centre regionale tehnologice (relay centres), reabilitare situri industriale post depoluare și pregătirea lor pentru alte tipuri de activități economice.

La atingerea obiectivului vor contribui și o serie de măsuri de sprijinire financiară a micro-întreprinderilor tinere și start-up-urilor pentru ca acestea să poată avea acces la folosirea unor metode și tehnologii moderne de producție (e-commerce, e-business, echipamente, sisteme de depozitare și distribuire a bunurilor) și metode moderne de management al resurselor.

Un important grup de acțiuni se referă la **dezvoltarea serviciilor de sprijinire a afacerilor**, respectiv: creare de baze de date relevante pentru întreprinderi, privind anumite rezultate ale cercetărilor, sisteme de baze de date economice și alte tipuri de informații statistice pentru afaceri, servicii care conectează afacerile la IT și la rezultatele inovării, diversificarea serviciilor pentru afaceri (marketing, management de proiect, finanțe, publicitate, etc).

Sprijinirea formării și dezvoltării clusterelor va permite autorităților locale să dezvolte inițiative de dezvoltare industrială locală, bazate pe promovarea industriilor concentrate geografic și specializate local (cluster), inclusiv a infrastructurii de afaceri adecvate, de sprijinire a acestora, respectiv: parcuri industriale, parcuri de afaceri, parcuri tehnologice etc. implementate pe baza unei strategii consistente de zonare, inclusiv a unei strategii de decontaminare și reabilitare a siturilor industriale dezafectate.

6.3.3. Dezvoltarea turismului regional și local

Această sub-prioritate se adresează îndeosebi potențialului turistic și cultural al regiunilor. Prin această sub-prioritate se va urmări, în principal, obiectivul specific „valorificarea potențialului turistic și cultural al regiunilor și creșterea contribuției acestor domenii la dezvoltarea regiunilor”, identificat în toate Planurile și strategiile de dezvoltare ale celor opt regiuni.

Turismul reprezintă un posibil „instrument” de creștere economică, întrucât creează oportunități de locuri de muncă, prin **valorificarea patrimoniului cultural și natural, specific fiecăreia din cele opt regiuni de dezvoltare**, îndeosebi în zonele marginale, dezavantajate economic și social. Mai mult, turismul creează și oportunități de **diversificare a economiilor locale**, urmare a capitalizării veniturilor obținute la nivel local.

Valorificarea atracțiilor turistice din diferitele zone ale țării poate contribui la creșterea economică a diferitelor zone ale țării, prin favorizarea apariției și dezvoltării firmelor locale, transformând areale cu competitivitate economică scăzută în zone atractive pentru investitori. Această țintă se va realiza prin îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor turistice, diversificarea ofertei turistice și dezvoltarea ecoturismului, turismului balnear, cultural și istoric.

Intervențiile au ca scop recâștigarea pieței interne, atragerea turiștilor străini și creșterea încasărilor provenite de la aceștia. Acest scop va fi realizat prin îmbunătățirea calității infrastructurii și a serviciilor

turistice, diversificarea ofertei interne și dezvoltarea eco-turismului, turismului balnear, turismului cultural și istoric. Cele mai importante oportunități pentru dezvoltarea turismului pe termen scurt sunt date de resursele naturale și culturale și anume stațiuni balneare, zone de o frumusețe aparte, zone care oferă posibilitatea practicării sporturilor de iarnă, centre istorice etc. Astfel, pentru o mai bună exploatare a oportunităților, este esențială transformarea locațiilor cu potențial turistic în produse turistice, dezvoltarea unei piețe solide, aptă pentru promovarea acestora, dar și crearea și dezvoltarea unei infrastructuri de drumuri, conectată la rețeaua națională de transport (rutieră, feroviară, aeriană), care să asigure o accesibilitate ușoară în zonele turistice.

În același timp, este deosebit de important să se conserve ceea ce a rămas din moștenirea culturală a diferitelor regiuni ale țării, grav afectată în ultimii zeci de ani: clădiri istorice, monumente, muzee, teatre, lucrări de artă. Aceste inițiative de conservare culturală, propuse de autoritățile locale, vor trebui acompaniate de o consistentă planificare teritorială, care să conserve (și unde este posibil să restaureze) arealele istorice adiacente ale orașelor și satelor, menținerea stilului arhitectonic tradițional și conservarea arealelor istorice medievale.

Activitatea turistică creează cerere pentru o gamă largă de bunuri și servicii, achiziționate ulterior de turiști și companii de turism, inclusiv bunuri și servicii furnizate de către alte sectoare economice (construcții, industria alimentară, industria mică și artizanală). Asociațiile familiale și microîntreprinderile pot produce și comercializa bunuri (artizanale, suveniruri) și servicii (ghidaj, spectacole folclorice), fie ca activitate principală, fie ca activități adiționale, utilizând materii prime și forță de muncă locale, crescând astfel oportunitățile de ocupare la scară locală.

De asemenea, turismul are potențial ridicat în a genera cooperarea între firmele locale, între acestea și firmele care activează în alte sectoare economice, precum și în crearea de clustere. Turismul are impact și asupra reducerii disparităților în ce privește structura pe sexe a șomajului, prin utilizarea preponderentă a forței de muncă feminine.

De asemenea, competitivitatea atracțiilor turistice bazată pe patrimoniul natural și antropic, exploatate în prezent la scară redusă, poate fi substanțial crescută. Se va acorda prioritate inițiativelor cu un grad evident de concentrare, care permit dezvoltarea economiei de scară, precum și acelor inițiative care nu sunt afectate excesiv de problemele sezonității. Pentru minimalizarea efectelor generate de sezonalitate, se are în vedere ca sezonul turistic să fie extins prin organizarea de festivaluri, seminarii, conferințe, expoziții dar și prin practicarea unor reduceri, servicii de tip „low cost”, atractive pentru persoanele vârstnice, care au o disponibilitate mai mare pentru a călători în extrasezon.

Dezvoltarea turismului trebuie să țină cont de principiul dezvoltării durabile, în sensul conservării patrimoniului natural și cultural, dar și al reducerii presiunii antropice asupra mediului, inerentă în condițiile practicării turismului de masă. Valorificarea atracțiilor turistice este în mare parte limitată și de calitatea infrastructurii de mediu, care constituie un obstacol major în dezvoltarea turismului. Creșterea numărului de turiști, așteptată în condițiile dezvoltării turismului, va suprasolicita mediul înconjurător. Presiunea asupra mediului trebuie atenuată în regiunile cu un patrimoniu natural deosebit, pentru a permite valorificarea acestuia într-o manieră durabilă. Acest lucru se poate realiza prin practicarea unui turism controlat în ariile protejate, prin distribuirea echilibrată a turiștilor în toate perioadele anului (reducând astfel și efectul indus de sezonalitate).

Corelat cu obiectivul dezvoltării infrastructurii, este importantă dezvoltarea serviciilor legate de promovarea atracțiilor turistice, precum și a celor legate de utilizarea spațiilor de cazare. Sprijinirea întreprinzătorilor care activează în industria mică și artizanală va contribui atât la creșterea numărului de turiști, cât și la mărirea profitului obținut din practicarea turismului.

Investițiile în turism și cultură vor permite Regiunilor de dezvoltare să folosească avantajele oferite de potențialul lor turistic și patrimoniul cultural, pentru a-și îmbunătăți avantajele competitive în sectoare cu valoare adăugată mare și conținut calitativ și cognitiv ridicat, atât pe piețe tradiționale cât și pe piețe noi, în formare.

Principalele acțiuni indicative vizează investiții în reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii turistice, crearea de infrastructuri adecvate în domeniul turismului balnear, sporturi de iarnă și ecoturism, dezvoltarea de forme alternative de turism, inclusiv turismul de nișă, pe baza strategiilor regionale, acțiuni pentru protecția și promovarea durabilă a patrimoniului cultural amenajarea parcurilor naționale și a altor arii protejate, în vederea facilitării accesului turiștilor, dezvoltarea zonelor și a stațiunilor turistice cu tradiție, de importanță deosebită, a centrelor istorice ale orașelor cu potențial turistic semnificativ, având ca scop valorificarea potențialului de dezvoltare existent la nivel regional/ local, inclusiv al valorilor culturale și de mediu.

6.3.4. Dezvoltarea urbană durabilă

Această sub-prioritate corespunde obiectivului specific referitor la creșterea rolului economic și social al centrelor urbane stabilit pe baza necesității identificate privind sprijinirea centrelor urbane pentru a le permite să acționeze ca motoare ale creșterii economice și a contribui la dezvoltarea teritorială echilibrată a țării.

Adresându-se exclusiv mediului urban, acțiunile privind infrastructura urbană (străzi orașenești, transport urban și situri dezafectate) prevăzute a fi sprijinite în cadrul acestei sub-priorități, sunt complementare celor realizate prin celelalte sub-priorități, și anume „Îmbunătățirea infrastructurii publice regionale și locale”, care prevede măsuri referitoare la îmbunătățirea rețelei de drumuri județene și sub-prioritatea „Consolidarea mediului de afaceri regional și local”, care prevede măsuri de reabilitare și pregătire pentru alte utilizări economice/industriale, a siturilor industriale mari, situate în afara perimetrului orașelor, precum și celor realizate prin Prioritatea 2 a PND ”Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport” și Prioritatea 3 a PND „Protejarea și îmbunătățirea calității mediului” (proiecte integrate de management al apei și deșeurilor).

Această sub-prioritate se va axa pe sprijinirea unor abordări urbane comprehensive având ca scop creșterea rolului economic și social al centrelor urbane în dezvoltarea Regiunilor. Vor fi sprijinite orașele cu potențial de creștere economică, având ca scop întărirea rolului lor de centre urbane regionale/locale ce pot iradia dezvoltare în zonele adiacente, ceea ce se va reflecta pe termen lung într-o dezvoltare teritorială echilibrată și o sporire a coeziunii economice și sociale a teritoriului țării.

În privința acțiunilor indicative, concretizarea acestei sub-priorități se va baza pe o dublă abordare: pe de-o parte, vor fi sprijinite acțiuni integrate de regenerare și revitalizare a arealelor urbane cu probleme și a arealelor dezafectate, iar pe de altă parte, acțiuni distincte de dezvoltare și reabilitare a infrastructurii publice urbane și de utilități, a transportului și serviciilor publice urbane.

Sprijinirea acțiunilor integrate de dezvoltare a comunităților urmărește regenerarea orașelor sau a unor areale ale acestora, prin investiții concentrate în acele zone cu probleme economice și sociale care le fac neatractive pentru investitori și care necesită: renovarea clădirilor abandonate, reabilitarea patrimoniului istoric, cultural și industrial, reabilitarea și recuperarea terenurilor abandonate, refacerea infrastructurii publice urbane, etc. Aceste tipuri de acțiuni vor fi completate cu cele de extindere a zonelor de recreere și a facilităților sportive, îmbunătățirea infrastructurii sociale, sprijinire a inițiativelor de afaceri (business start-up), combatere a șomajului etc. Implementarea acestor tipuri de proiecte va duce la regenerarea economică, creșterea gradului de ocupare, combaterea excluziunii sociale și îmbunătățirea calității vieții în arealele urbane în care se vor realiza astfel de proiecte integrate.

Un alt domeniu de intervenție vizează **îmbunătățirea mobilității populației urbane**, prin extinderea și modernizarea rețelei de transport public urban, înnoirea parcului de transport cu vehicule ecologice, construirea de stații și terminale intermodale. Reabilitarea străzilor, înlocuirea utilităților publice învechite și îmbunătățirea serviciilor publice urbane reprezintă un alt set de măsuri menite să sporească calitatea vieții și a mediului ambiant al orașelor.

Pentru a contracara efectele restructurării industriale vor fi sprijinite acțiuni de **reabilitare a zonelor industriale dezafectate in situ și de pregătire a lor în vederea unor noi utilizări**. De asemenea, vor fi susținute investiții care să permită integrarea în circuitul economic și social a spațiilor urbane neutilizate sau slab utilizate. Scopul acestui tip de investiții îl constituie valorificarea acestor spații în beneficiul orașului, prin recuperarea lor pentru noi utilizări, cum ar fi spații publice, centre sociale, culturale, sportive și/sau educaționale.

Prin sprijinirea unor acțiuni de tipul celor mai sus menționate, se urmărește creșterea gradului de atractivitate și sporirea calității vieții populației în mediul urban, cu scopul stopării declinului actual al populației urbane.

Această sub-prioritate vizează sprijinirea autorităților locale în implementarea unor proiecte integrate de regenerare și revigorare urbană, bazate pe strategii urbane (PUG) coerente, integrate Planurilor de Amenajare a Teritoriului Județean și Planurilor de Amenajare a Teritoriului Regional sau a unor proiecte de reabilitare a infrastructurii publice urbane și de utilități, transportului și serviciilor publice urbane.

6.3.5. Promovarea cooperării teritoriale europene

Această sub-prioritate corespunde obiectivului specific referitor la integrarea socio-economică a zonelor de graniță și creșterea atractivității și accesibilității regiunilor României în cadrul teritoriului european.

Având în vedere poziția geografică a României precum și lungimea frontierelor sale interne și externe în cadrul viitoarei arhitecturi a UE, domeniul cooperării teritoriale europene este deosebit de important, atât din punct de vedere economic, cât și politic.

Pe de altă parte, politica de vecinătate preconizată de România la granițele externe ale UE va contribui în mod substanțial la asigurarea stabilității, securității și bunăstării regiunii.

Dintre cele trei componente ale cooperării teritoriale, România își va concentra resursele în continuare asupra cooperării transfrontaliere. Una dintre provocările cheie ale programelor de cooperare transfrontalieră este menținerea avantajului și dinamismului cooperării existente la granițele interne ale UE (Ungaria, Bulgaria) și, în același timp, sprijinirea dezvoltării zonelor de la granițele externe. Dimensiunile spațiale ale cooperării transfrontaliere prevăd intervenții în vederea asigurării corelării strategiilor de dezvoltare spațială la nivel transfrontalier și coerența intervențiilor și a programelor de investiții, precum și relaționarea structurilor policentrice de localități și armonizarea dezvoltării spațiale.

Din cele opt regiuni de dezvoltare, șase (însușind 19 județe) sunt implicate în programe de dezvoltare transfrontalieră, în timp ce întreg teritoriul țării va fi eligibil pentru programe de cooperare transnațională și interregională.

Această sub-prioritate va fi realizată prin promovarea de acțiuni în domeniul cooperării transfrontaliere, transnaționale și interregionale:

Cooperare transfrontalieră

- dezvoltarea sistemelor de infrastructură fizică (îmbunătățirea infrastructurii de transport, a rețelelor și serviciilor de informare și comunicare, realizarea interconexiunii sistemelor energetice, de apă și reciclarea deșeurilor);
- întărirea conexiunilor/relațiilor economice între regiunile învecinate pentru a susține împreună dezvoltarea economică durabilă a zonei (dezvoltarea cooperării în domeniile IMM, turism și comerțul de graniță, promovarea integrării piețelor locale ale forței de muncă);
- realizarea coeziunii sociale și culturale între comunitățile și cetățenii de pe ambele părți ale graniței (dezvoltarea utilizării în comun a infrastructurii din domeniile sănătate, cultură și educație);
- soluționarea în comun a unor amenințări similare și simultane din partea factorilor de mediu (prevenirea inundațiilor, alunecărilor de teren, eroziunii solului, realizarea unor sisteme de avertizare și control a riscurilor naturale și tehnologice).

Cooperare transnațională

- cooperarea integrată în managementul apelor (protecția și administrarea bazinului Dunării, zonele costiere, resurse marine);
- dezvoltarea rețelelor de IMM-uri, C&D și inovare;
- acțiuni transnaționale de prevenire a riscurilor naturale și tehnologice.

Cooperare interregională

- încurajarea schimbului de experiență și de bune practici referitor la dezvoltarea urbană, modernizarea serviciilor publice, incluziune socială, antreprenariat;
- efectuarea de studii și colectarea de date în domenii de interes comun.

Granița România-Bulgaria va deveni graniță internă a UE, odată cu aderarea celor două state, în 2007. Este necesară însă accelerarea începerii planificării următoarei perioade de programare, mai ales în ceea ce privește stabilirea celei mai potrivite structuri de management. Pe de altă parte, se așteaptă ca numai modalitățile de implementare să se schimbe de-a lungul acestei granițe, în timp ce conținutul și geografia viitoarelor programe nu vor comporta modificări majore față de actualul program Phare CBC.

Pentru perioada următoare, ca rezultat al aderării României la UE, granița RO-HU va fi acoperită de un singur program. S-a convenit deja ca autoritatea de management să rămână în Ungaria, având în vedere responsabilitățile pe care România le va avea la toate granițele externe ale UE și posibil cu Bulgaria.

Cooperarea transfrontalieră cu Serbia&Muntenegru, Ucraina și Moldova este în curs de pregătire, acestea fiind viitoare granițe externe ale UE, reprezentând 60% din lungimea graniței terestre a României și implicând 12 din totalul de 19 județe de graniță. Cooperarea cu Serbia&Muntenegru va intra sub Instrumentul de Pre-Aderare, în timp ce cooperarea cu Ucraina și cu Moldova vor intra sub incidența regulamentului ENPI (Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat). Acest fapt determină și o anumită structură instituțională pentru gestionarea cooperării transfrontaliere, fiind necesar ca autoritățile de management pentru programele la granițele externe ale UE, cu Republica Moldova, Ucraina, Serbia&Muntenegru, să fie stabilite în România. Conținutul viitoarelor documentelor de programare se va baza pe Planurile de Dezvoltare Regională ale celor trei regiuni de dezvoltare, Nord-Est, Sud-Vest și Nord-Vest, pentru a asigura integrarea tuturor zonelor de frontieră ale României în strategia de dezvoltare națională.

ENPI va finanța, în beneficiul ambelor părți, proiectele propuse în comun de partenerii reprezentând, pe de o parte, Statele Membre și, pe de altă parte, țările asociate la UE. Astfel, se va asigura completarea instrumentelor de finanțare externă și internă, ce acționează doar de o parte a frontierelor UE.

În ceea ce privește cooperarea transnațională, în urma divizării recente a spațiului CADSES, întregul teritoriu al României va face parte din spațiul Dunăre Balcani (CADSES sud), alături de state precum Austria, Ungaria, Bulgaria, Slovenia, Grecia și unele regiuni din Italia și Slovacia. Temele majore în jurul cărora se vor dezvolta proiecte în această zonă sunt: managementul apei (în special fluviul Dunărea), siguranța maritimă (Marea Neagră), prevenirea inundațiilor, cercetare-dezvoltare, inovare și rețele IMM.

O problemă importantă pentru România o constituie organizarea eficientă și efectivă a managementului și structurilor de implementare pentru pregătirea noii generații de programe și proiecte de cooperare teritorială, lucru care aduce modificări substanțiale (principiul partenerului lider, buget și structuri comune pentru fiecare program în parte).

6.4. COERENȚA CU POLITICILE UE ȘI CELE NAȚIONALE

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
<p>Orientările Strategice de Coeziune 2007 – 2013 – Creștere economică și locuri de muncă</p> <ul style="list-style-type: none"> - Creșterea atractivității Statelor Membre, a regiunilor și a orașelor prin îmbunătățirea accesibilității, asigurând un nivel de adecvat pentru oferta de servicii și de o calitate corespunzătoare, asigurând în același timp protecția mediului - Încurajarea inovării, antreprenoriatului și extinderea economiei cunoașterii - Crearea mai multor de locuri de muncă, îmbunătățind adaptabilitatea lucrătorilor și a întreprinderilor și creșterea investițiilor în capitalul uman 	<ul style="list-style-type: none"> -îmbunătățirea infrastructurii de transport și a utilităților publice conexe -îmbunătățirea infrastructurii de sănătate și servicii sociale -dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii de educație -dezvoltarea infrastructurii de afaceri -sprijinirea și modernizarea afacerilor regionale și locale -dezvoltarea serviciilor de sprijinire a afacerilor -reabilitarea zonelor turistice, protejarea și promovarea patrimoniului natural și cultural -dezvoltarea mediului de afaceri din turism -sprijinirea proiectelor integrate ale comunităților -dezvoltarea infrastructurii publice urbane și de utilități -reabilitarea zonelor brownfield și dezvoltarea de noi activități 	<p>6.3.1. Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale</p> <p>6.3.2. Consolidarea mediului de afaceri regional și local</p> <p>6.3.3. Dezvoltarea turismului regional și local</p> <p>6.3.4 Dezvoltarea urbană durabilă</p>
<p>Carta Albă – Politica Europeană în materie de Transport - subliniază importanța reabilitării infrastructurii rutiere și importanța unui transport urban sigur și ecologic</p>	<ul style="list-style-type: none"> -îmbunătățirea infrastructurii de transport și a utilităților publice conexe -dezvoltarea infrastructurii publice urbane și de utilități 	<p>6.3.1. Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale</p> <p>6.3.4 Dezvoltarea urbană durabilă</p>
<p>Comunicarea Comisiei „Dezvoltare Urbană Durabilă în UE- Un cadru de acțiune” definește patru obiective interdependente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prosperitate și ocupare mai mare în zonele urbane prin întărirea rolului orașelor ca poli de creștere - sprijinirea integrării sociale, a nediscriminării 	<ul style="list-style-type: none"> -sprijinirea proiectelor integrate ale comunităților -dezvoltarea infrastructurii publice urbane și de utilități -reabilitarea zonelor brownfield și dezvoltarea de noi activități 	<p>6.3.4 Dezvoltarea urbană durabilă</p>

COERENȚA CU POLITICILE UE		
Politici UE	Modul de reflectare a politicilor europene în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
și a regenerării zonelor urbane - protecția și îmbunătățirea mediului urban ca factor de creștere a calității vieții, protecția sănătății, și conservarea ecosistemelor locale și globale (inclusiv a sistemelor de transport urban durabil, energie regenerabilă și gestionare rațională a energiei) - contribuții la sisteme sigure de gestionare locală și urbană		
Carta Europeană pentru IMM-uri	-dezvoltarea infrastructurii de afaceri -sprijinirea și modernizarea afacerilor regionale și locale -dezvoltarea serviciilor de sprijinire a afacerilor	6.3.2. Consolidarea mediului de afaceri regional și local
COERENȚA CU POLITICILE NAȚIONALE		
Politici naționale	Modul de reflectare a politicilor naționale în cadrul strategiei PND	Sub-priorități PND
Legea nr. 203/2003 privind realizarea, dezvoltarea și modernizarea rețelei de transport de interes național și european	-îmbunătățirea infrastructurii de transport și a utilităților publice conexe	6.3.1. Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale
Legea învățământului nr. 84/1995 republicată în 1999	-dezvoltarea și reabilitarea infrastructurii de educație	6.3.1. Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale
HG nr. 1088/2004 pentru aprobarea Strategiei Naționale privind serviciile de sănătate și a Planului de acțiune pentru reforma sectorului de sănătate	-îmbunătățirea infrastructurii de sănătate și servicii sociale	6.3.1. Îmbunătățirea infrastructurii regionale și locale
HG nr. 1280/2004 privind Strategia guvernamentală pentru sprijinirea IMM-urilor 2004-2008	-dezvoltarea infrastructurii de afaceri -sprijinirea și modernizarea afacerilor regionale și locale -dezvoltarea serviciilor de sprijinire a afacerilor	6.3.2. Consolidarea mediului de afaceri regional și local
Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării IMM-urilor	-dezvoltarea infrastructurii de afaceri -sprijinirea și modernizarea afacerilor regionale și locale -dezvoltarea serviciilor de sprijinire a afacerilor	6.3.2. Consolidarea mediului de afaceri regional și local

6.5. CONTRIBUȚIA LA OBIECTIVELE ORIZONTALE

6.5.1. Egalitatea de șanse

Toate măsurile prevăzute în cadrul acestei priorități vor urmări promovarea egalității de șanse. Aceasta se va realiza atât în faza de programare, cât și în faza de implementare.

În domeniul dezvoltării regionale, egalității de șanse între bărbați și femei i se va acorda o atenție deosebită, în principal prin încurajarea participării femeilor la activitățile economico-sociale și la locurile de muncă create, sprijinirea firmelor și crearea/reabilitarea infrastructurii și serviciilor care contribuie la reconcilierea vieții familiale și profesionale, precum și prin asigurarea unui acces egal la noi tehnologii, fapt ce va permite grupurilor sociale dezavantajate să participe la societatea bazată pe cunoaștere. În plus, egalitatea de șanse va fi unul dintre criteriile de selecție a proiectelor, iar aplicanții care solicită asistență

financiară vor trebui să demonstreze faptul că proiectele propuse corespund politicii egalității de șanse între bărbați și femei.

6.5.2. Dezvoltarea durabilă

Dezvoltarea durabilă este abordată cu seriozitate în toate acțiunile comunitare, protejarea mediului înconjurător fiind deosebit de importantă. Acțiunile prevăzute a fi implementate sub Prioritatea 6 a PND au o contribuție semnificativă la atingerea acestui obiectiv orizontal. În primul rând, o infrastructură mai bună de transport contribuie la o raționalizare/fluidizare a traficului, drumurile de ocolire reducând nivelul poluării din interiorul orașelor. De asemenea, introducerea mijloacelor de transport urban nepoluante are același efect de reducere a poluării din orașe. Prin sprijinirea transferului de tehnologie între centrele de cercetare și IMM, se stimulează utilizarea pe o scară din ce în ce mai largă a tehnologiilor nepoluante. Acțiunile din cadrul sub-priorității de reabilitare urbană sprijină dezvoltarea unor spații curate și chiar estetice, reabilitarea zonelor abandonate reducând riscul apariției de focare de infecție din interiorul orașelor.

6.5.3. Societatea informațională

Acțiunile prevăzute sub toate sub-prioritățile vor avea un impact important, pe termen lung, asupra societății informaționale prin promovarea sistemelor de siguranță și comunicare, introducerea de noi tehnologii în activitatea întreprinderilor, promovarea TIC la toate nivelurile sistemului educațional.

Pe termen scurt, dezvoltarea societății informaționale va viza aspectele marginale ale măsurilor stabilite, cum ar fi tehnologia comunicației și informației pentru infrastructura de afaceri și instituțiile de formare profesională. Pe termen lung, regenerarea centrelor urbane precum și implementarea unor proiecte de marketing urban ar putea avea un impact mult mai important asupra societății informaționale.

6.6. INDICATORI

Indicator	Nivel de referință	Obiective țintă 2015
Ponderea populației urbane în total populație (%)	53,4 *) (2003)	57,0
Ponderea populației care trăiește în regiuni NUTS II cu PIB /locuitor cu 15% mai scăzut decât media națională (%)	43,4 **) (2002)	40,0
Creșterea accesibilității regiunilor la drumurile naționale (km)	---	4.000
Procentul de ISD atrase în regiuni exceptând Regiunea București-Ilfov (%)	46,1 **) (2003)	60,0
Creșterea contribuției turismului la formarea PIB (%)	2,19 (2003)	3,45
Locuri de muncă create	---	70.000

Note: *) Institutul Național de Statistică; **) Calcule MIE pe baza datelor din Anuarul Statistic al României 2004, 2003